

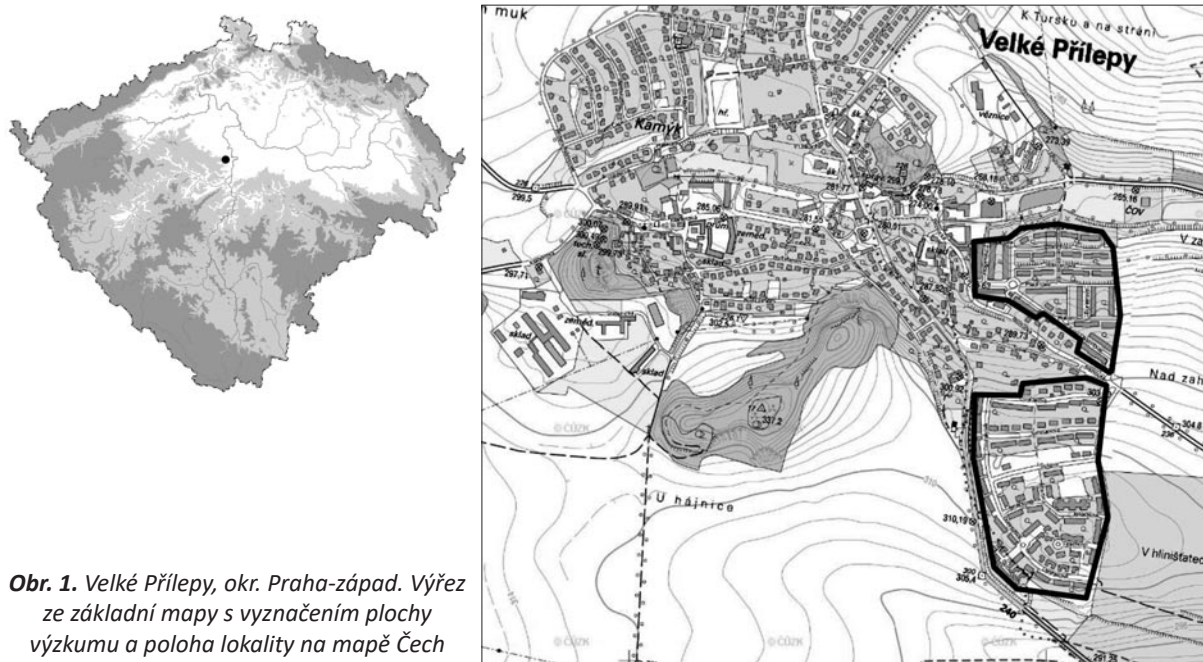
Struktura sídelního areálu kultury nálevkovitých pohárů ve Velkých Přílepech, okr. Praha-západ*

Šárka Juřinová – Lubor Smejtek

Předložená studie se zabývá typologicko-chronologickým a prostorovým vyhodnocením sídlištních aktivit kultury nálevkovitých pohárů (dále KNP), zjištěných během rozsáhlého záchranného archeologického výzkumu ve Velkých Přílepech (okr. Praha-západ). Ten provádělo Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy (I. Vojtěchovská) spolu se společností Archaia, o. s. (L. Smejtek) v letech 1994 až 1996 před zahájením výstavby obytného komplexu téměř 500 rodinných domů firmou H-System (obr. 1; 2:1a,b; 3). Jedná se o velmi bohatou polykulturní lokalitu, na níž bylo zjištěno nejméně deset archeologických kultur, zahrnujících téměř celé období eneolitu (KNP, kultura badenská a řivnáčská, kultura se šňůrovou keramikou a kultura se zvoncovitými poháry), starší a střední dobu bronzovou (kultura únětická a mohylová), dobu halštatskou (kultura bylanská), dobu římskou a dobu stěhování národů (cf. Smejtek – Vojtěchovská 1997a; 1997b; 1998; 1999; Droberjar – Smejtek – Vojtěchovská 2000). Ze všech těchto období byla nejpočetněji zastoupena právě KNP, které lze přiřadit minimálně 59 prozkoumaných zahloubených sídlištních objektů, z nichž se zde budeme detailněji zabývat 45, neboť ostatních 14 staroeneolitických celků již bylo zpracováno a publikováno dříve (Juřinová 2010; Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011).¹

POLOHA LOKALITY

Obec Velké Přílepy se nachází 4 km na severozápad od současné administrativní hranice hlavního města. Sídlíště KNP leží v blízkosti tří menších vodních zdrojů. Vedle dnes již neexistující vodoteče v Chýnově-Libčicích jde o Podmoráňský potok protékající přímo Velkými Přílepy a jižnější Únětický potok. Osídlená plocha se rozkládá v příhodné poloze na nevýrazné ostrožně s možností dalekého vý-

Obr. 1. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Výřez ze základní mapy s vyznačením plochy výzkumu a poloha lokality na mapě Čech

* Práci věnujeme památce předčasně zesnulé Ivany Vojtěchovské, spoluautorce výzkumu a výborné kamarádce.

¹ Stať je zkrácenou a upravenou verzí diplomové práce, obhájené v Ústavu pro archeologii FF UK v Praze (Juřinová 2014).

Obr. 2. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Výřez ze základní mapy s vyznačenými lokalitami KNP na katastru obce. 1a-b – H-System; 2 – ul. Slavičkova (Vojtěchovská 1999); 3 – poloha „Skalka“ (Daněček 2008a; 2008b; 2009); 4 – ul. Pražská (Klementová 2005); 5 – obytný okrsek Kamýk (Limburský – Řídký 2002; 2005); 6 – Kamýk-mateřská škola (Šulová – Kubálek – Holub 2010)

hledu (298–314 m n. m.). Na severní straně je možno spatřit dominantní návrší Erz u Turska a na obzoru vrcholky Českého středohoří. Lokalita zasahuje až na vrchol táhlého hřbetu, který odděluje v rovnoběžkovém směru údolí Podmoránského a Únětického potoka. Zároveň se zde nachází i dostatek úrodné půdy, což činilo polohu oblíbenou a využívanou v řadě období zemědělského pravěku.

GEOLOGICKÉ POMĚRY

Podloží zkoumaného území je tvořeno jednak návěsemi pleistocénních eolických sedimentů – spraší (viselský glaciál – würm), jednak holocénními hlinitopísčitymi a bahnitými náplavy v oblasti nivy Podmoránského potoka. Spraše a sprašové hlíny jsou zde charakteristické okrovou barvou, prachovitou zrnitostí a hojným obsahem uhlíkatu vápenatého. Přítomnost CaCO_3 se projevuje častými bílými povlaky na pórech a puklinách. Na tomto sprašovém podkladu se začaly v raných obdobích postglaciálu vyvíjet tmavé kvalitní humózní půdy typu černozemě. Optimum pro jejich vznik spadá do období staršího středního holocénu – tj. atlantiku. V epiatlantiku a mladších stupních holocénu se zde začaly projevovat klimatické výkyvy (oscilace suchých a vlhkých period) i vliv postupného odlesňování a zemědělského využívání okolní krajiny. V půdních profilech v okolí zkoumaného místa poté docházelo k postupnému světlání (degradaci) povrchových partií černozemí, souvisejícímu se zmenšováním obsahu humusu (Mašek a kol. 1990; Mašek red. 1995).

REKONSTRUKCE PŮVODNÍHO VEGETAČNÍHO POROSTU

Současné vegetační mapy udávají pro sledovanou lokalitu jako základní porost lipovou doubravu (*Tilio Betuletum*), lesní společenstvo tvoří dubohabrové háje (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*). V lipové doubravě je zastoupena především lípa srdčitá (*Tilia cordata*) a bříza bělokora (*Betula pendula*). V dubohabrových hájích dominují duby (*Quercus petraea*, *Quercus robur*), habr (*Carpinus betulus*), jasan (*Fraxinus excelsior*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), javor mlec (*Acer platanoides*) a třešeň ptačí (*Cerasus avium*) (Neuhäuslová a kol. 1998).

V nivě Podmoránského potoka můžeme ve starším eneolitu předpokládat výskyt potoční vegetace tvořené jasanem (*Fraxinus excelsior*), olší lepkavou (*Alnus glutinosa*) s příměsí stremchy obecné (*Padus avium*) a dubu letního (*Quercus robur*). V sušších částech se vyskytovala lípa srdčitá (*Tilia cordata*) a javor mlec (*Acer platanoides*). Nižší křovinovou vrstvu zastupovaly bez černý (*Sambucus nigra*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), brslen (*Euonymus europaeus*) a líska (*Corylus avellana*) (Moravec – Neuhäsl a kol. 1991).

NÁLEZY KNP V NEJBLIŽŠÍM OKOLÍ LOKALITY

Žádné starší archeologické nálezy, a tedy ani staroeneolitické, přímo ze zkoumané polohy neznáme, avšak ze širšího okolí pocházejí další poměrně bohaté doklady eneolitického osídlení, které se rozrostly zvláště díky záchranným výzkumům z posledních let (*obr. 2*). Ze starších nálezů můžeme uvést výzkum J. Felcmana z konce 19. století, jenž na poli za mlýnem B. Ryšánka prozkoumal jámu, kterou lze na základě nákrešů nalezeného materiálu zařadit do období eneolitu, nejspíše kultury badenské (*Felcman 1898, 27–28*). S tímto nálezem dobře koresponduje objev z roku 1914, kdy byla na „poli pana Ženíška“, nacházejícím se v těsné blízkosti výše zmíněné lokality, prozkoumána rozsáhlá stupňovitá jáma s větším množstvím keramických zlomků badenské kultury (*Jakimowicz 1914*). E. Neustupný (*1973, 333–334*) tuto keramiku použil k vymezení její fáze C, označené jako stupeň Kamýk. Někteří badatelé však na základě středoeneolitického vývoje zařazují tento náleзовý soubor až do protořivnáčské fáze (*Pleslová-Štiková 1973, 414–422, Abb. 15–16*).

Z novějších objevů je pro nás důležitý záchranný výzkum Středočeského muzea v Roztokách, realizovaný v roce 1999 při budování příjezdové komunikace k nové zástavbě a následně na třech parcelách pro samotné rodinné domy. Tato lokalita, oddělená silnicí do Úholiček od levého břehu Podmoránského potoka, se nachází v poměrně příkrém svahu, na západ od starších bytovek. Zjištěné osídlení je pravděpodobně pokračováním sledovaného sídlištního areálu, rozkládajícího se v místě stavby rodinných domů firmy H-System na pravém břehu potoka (*obr. 2:2*).

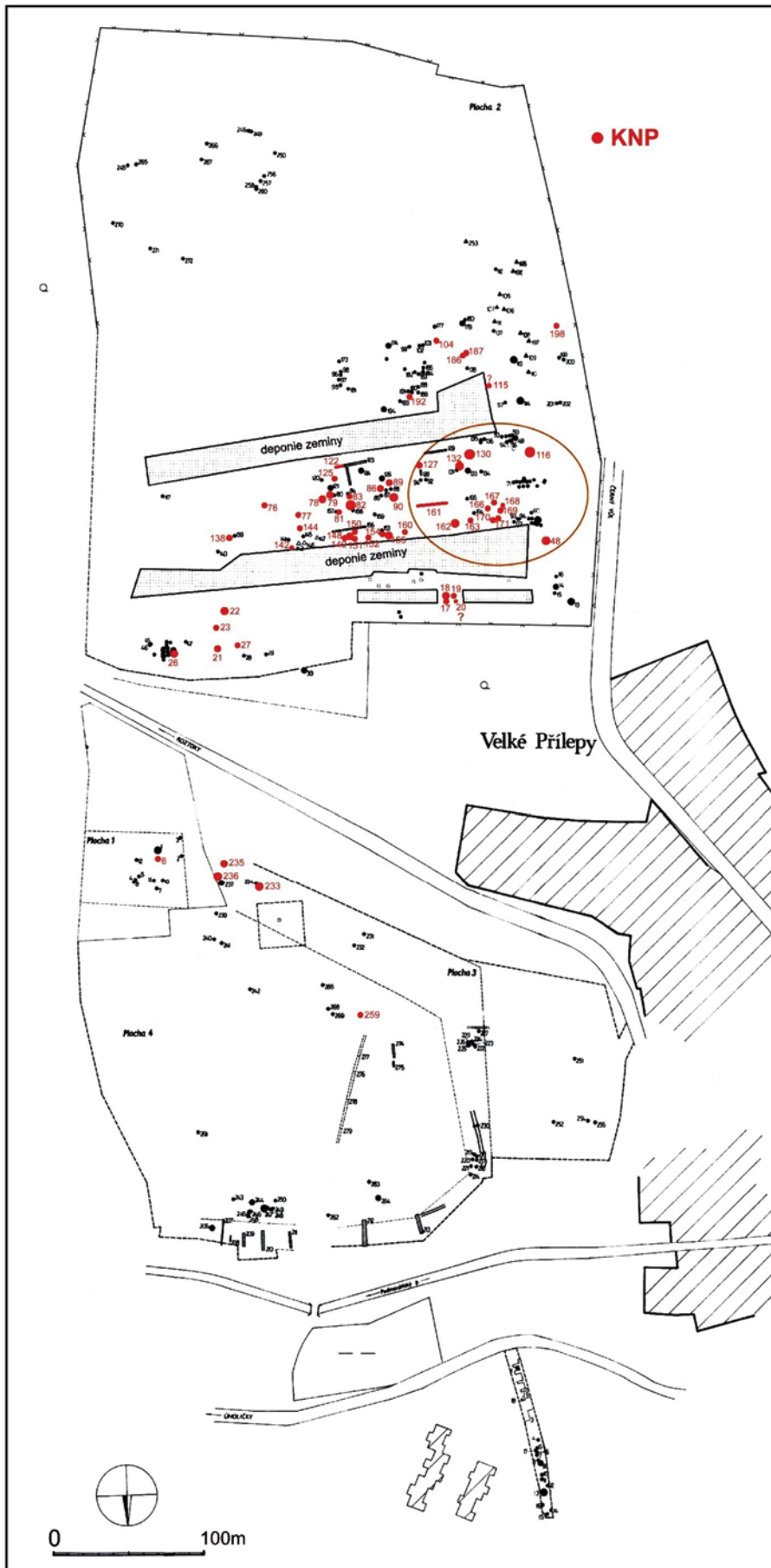
Bylo tu zachyceno osídlení z doby stěhování národů (6. stol.), železářská pec doby římské (2 m pod úrovní ornice) a žárový i kostrový hrob z přelomu starší a mladší doby římské. Dle náleзовých okolností zjištěných výzkumem na druhé straně potoka vypadá situace na této straně prakticky zrcadlově. Z toho lze soudit, že část objektů z období stěhování národů, které se nacházely i na pravém břehu potoka, tam byla odstraněna spolu s ornici. Na nejvyšší terase údolí bylo odkryto 17 zahloubených objektů, z nichž nejstarší lze zařadit do neolitu (kultura s vypíchanou keramikou) a další pak do eneolitu (KNP) a období halštatu až latěnu. Objekty KNP jsou zde rozmístěny na téže vrstevnici jako na druhé straně potoka (*Vojtěchovská 1999*).

Ve třech etapách v letech 2006–2008 proběhl v rámci budování areálu v poloze „Skalka“ či „Na Skále“ na ppč. 64/29 a dále pod osmi bytovými domy na ppč. 64/30–34,39–44 další záchranný archeologický výzkum. Došlo zde k zachycení sídlištních, pohřebních a výrobních objektů a kulturní vrstvy (*Daněček 2007; 2008a; 2008b; 2009*). Zkoumaná plocha o výměře 1,4 ha se nachází na severovýchodním okraji obce Velké Přílepy, vpravo od silnice na Velvary v nadmořské výšce 295 m (*obr. 2:3*). Opevnění osady nalezeno nebylo, a to ani na severní přístupné straně, kde bychom jej mohli očekávat. Rozličné kulové, sloupové, zásobní a sídlištní jámy patřily k obytným areálům z období neolitu, eneolitu a doby bronzové.

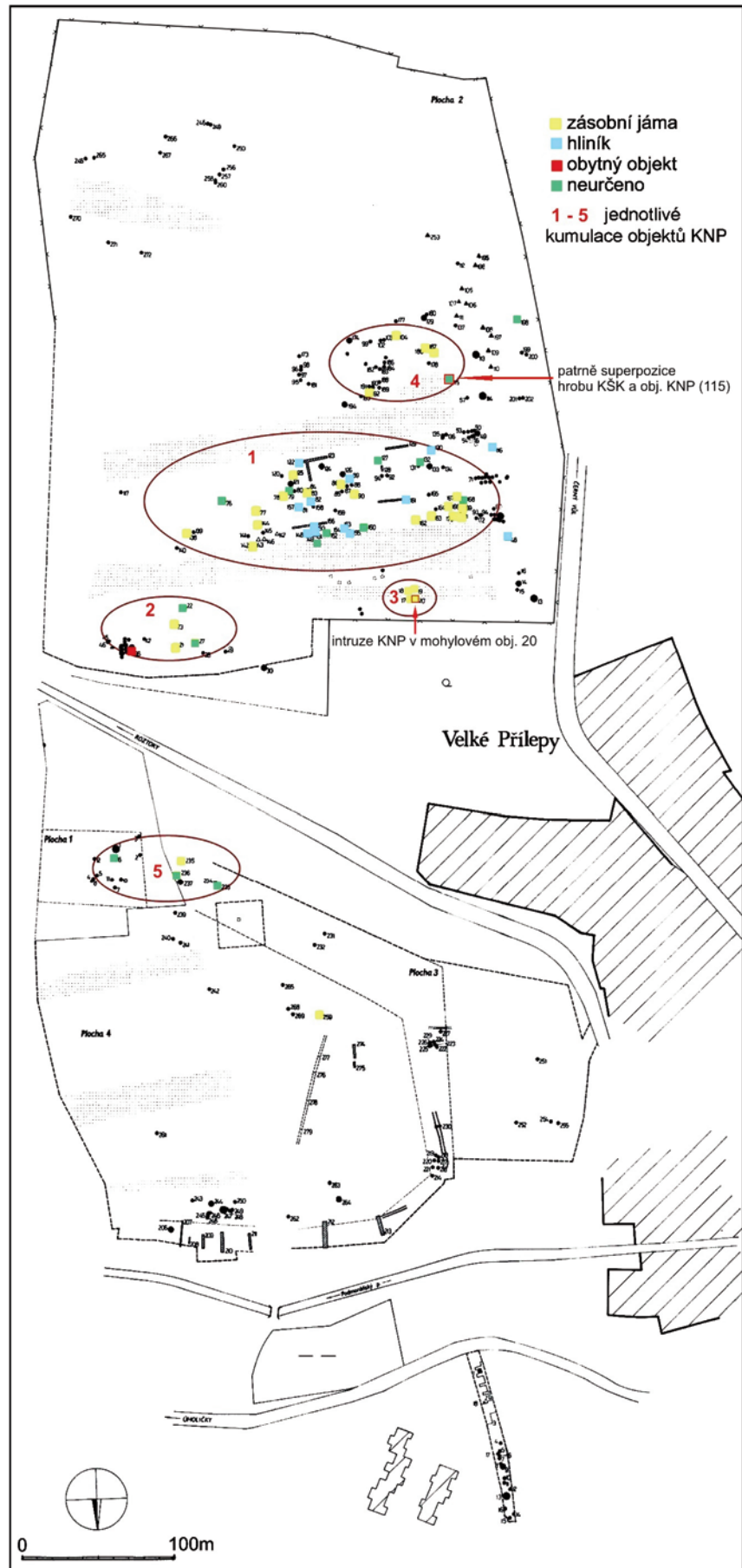
Celkem zde bylo prozkoumáno 205 objektů, z nichž 28 náleželo KNP (siřemské a především salzmündské fázi) a 118 bylo možné zařadit jen obecně do období staršího eneolitu. Jeden z mírně zahloubených objektů (2A/06) s množstvím sloupových jam představuje obytnou chatu a jeden objekt (1/06) je interpretován jako možný žárový hrob (či dokonce více hrobů). Zajímavou situaci pak představuje rozsáhlý hliník dlouhý 14 m (164/07), kde byla nalezena keramika KNP siřemské a salzmündské fáze, keramika badenské kultury a keramika kulovitých amfor. Tato kumulace eneolitických nálezů by mohla představovat důležitý důkaz kontinuity osídlení dané lokality ve sledovaném období. Vrchol sídelních aktivit však opět spadá do období KNP – salzmündské fáze. Společně s námi sledovanou lokalitou v těsném sousedství se jedná již o téměř stovku objektů zachycených na zdejším katastru.

Zkoumaná lokalita poskytla nesmírně bohatý náleзовý fond. Z četných zlomků keramiky se podařilo rekonstruovat desítky celých nádob. V keramickém materiálu se vyskytují obdobné, v některých případech dokonce totožné, morfologické znaky se sledovaným souborem z lokality H-Systému (*obr. 44*). Ve vysokém počtu byly nalezeny také přesleny a hliněná kolečka z druhotně opracovaných keramických stěpů s provrtaným otvorem. Vyskytují se zde i běžné pracovní nástroje jako šídla a dláta vyrobená ze zvířecích kostí. Zajímavý je nález provrtaného kostěného háčku na lov velkých ryb. Unikátem je objev hliněné plastiky bojového sekeromlatu, který zřejmě sloužil jako dětská hračka nebo rituální předmět. Podobné zlomky malých hliněných sekeromlatů byly objeveny při výzkumu hradiště Cimburk u Kutné Hory (*Zápotocký 2000, 70–71*). V českých nálezech se jedná spíše o výjimečné exempláře, hojně se však vyskytují v severské KNP, kde se objevují i exempláře vyrobené z jantaru (*Pleiner – Rybová a kol. 1978, 244*).

Většina keramického materiálu, včetně uvedené „makety“ sekeromlatu, stejně jako množství kostěných a kamenných nástrojů, náleží KNP. Kovové nálezy zde byly zastoupeny měděným slitkem z eneolitické kulturní vrstvy. Dokládá to praktickou znalost metalurgie u místní komunity či kontakt s neda-

Obr. 3. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Celkový plán zkoumané plochy se zvýrazněnými objekty KNP. Elipsa vymezuje již dříve publikované objekty (cf. Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011)

Obr. 4. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Celkový plán zkoumané plochy s rozlišením objektů podle předpokládané funkce a interpretace prostorového uspořádání sídelního areálu (kumulace 1–5)

lekou osadou v Makotřasech (okr. Kladno), vzdálenou jen zhruba 6 km vzdušnou čarou, kde byla tavba mědi jednoznačně doložena (Pleslová-Štiková 1985).

Další nálezy KNP z těsného sousedství pocházejí z roku 2001. Před výstavbou 100 rodinných domů proběhl záchranný archeologický výzkum Středočeského muzea. Zkoumaná plocha se rozkládá západně od obce na území Kamýka, nazvaného podle nedaleké skalní dominanty (obr. 2:5). Jedná se opět o polykulturní lokalitu s pozůstatky osídlení od eneolitu po dobu stěhování národů. Z období KNP bylo zachyceno několik objektů datovaných do salzmündského stupně (Limburský – Řídký 2002; 2005).

V roce 2004 se uskutečnil další záchranný výzkum na katastrálním území Kamýka mezi komunikacemi Pražská (směr na Tursko), Zákolanská (směr na Svrkyni) a Spojovací (obr. 2:4). Na ploše 1 ha bylo nalezeno sedm objektů, z nichž byl jeden datován do období KNP (Klementová 2005).

Mozaiku zdejšího staroneolitického osídlení doplňují sběry keramiky a kamenné industrie KNP P. Limburského na poli Pod Hajnicí, čímž se uzavírá pomyslný kruh souvislého osídlení této kultury kolem dnešní obce Velké Přílepy. Všechny zmiňované lokality byly osídleny opakovaně ve více obdobích českého pravěku, což potvrzuje teorii o raném vytvoření stabilních jader sídelních areálů zemědělských kultur (Neustupný 1986).

Objevy při záchranných archeologických výzkumech posledních let ukazují velmi husté osídlení KNP ve Velkých Přílepech. Rozsáhlé sídlištní aktivity v tomto regionu doplňuje překvapivě pouze jediný pohřeb v zásobní jámě nedaleko obytného okrsku Kamýk a pravděpodobný žárový hrob z polohy Skalka (Šulová – Kubálek – Holub 2010; Daněček 2008a).

Ze vzdálenějšího okolí je třeba zmínit nálezy KNP v Roztokách u Prahy, kde byly v roce 2001 zachyceny tři zásobní jámy. V Hostivici (okr. Praha-západ) v ulici Palouky se na rozsáhlém polykulturním sídlišti (téměř 10 ha) nacházelo několik objektů KNP (Sankot 2002; Pleinerová 2002; Daněček – Klementová 2008). Při následujícím výzkumu v Hostivici (ulice Sadová) byla prozkoumána plocha 7 ha, kde se nacházel hliník KNP s pohřbem (Pleinerová et al. 2005).

OBJEKTY KNP NA LOKALITĚ

KNP je na sídlišti zastoupena 59 objekty, přičemž je velmi pravděpodobné, že do tohoto období náleží i část z dalších 53 objektů, zjištěných na ploše výzkumu a datovaných pouze rámcově do období eneolitu.² V následujícím zpracování se budeme zabývat pouze 45 objekty (č. 6, 17–23, 26, 27, 59, 76–79, 81–83, 86, 89, 90, 104, 115, 122, 125, 138, 142, 144, 148–152, 154, 155, 160, 186, 187, 192, 198, 203, 233, 235, 236, 259), neboť zbývajících 14 nálezových celků již bylo vyhodnoceno (Juřinová 2010; Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011). Většina z nyní sledovaných objektů pochází ze salzmündské fáze KNP, zatímco ve dříve separátně analyzované skupině objektů byla jejich část na základě přítomnosti kolkované keramiky datována do síremské fáze KNP. Vzhledem k celkovému počtu objektů na lokalitě jde o jeden z největších sídelních komplexů KNP na území Čech (obr. 3–4).

Popis objektů a nálezů

Objekt 6/94 (obr. 5)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 170 × 86 cm. **Max. hloubka:** 18 cm. **Popis:** Oválná jáma s mírným výběžkem na severní straně, se šikmými stěnami a plochým až konkávním dnem. V jižní polovině se nacházely dvě kúlové jamky. **Výplň:** 1 – šedohnědá hlinítá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš s příměsí štěrku. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 28 zl. keramiky, mazanice.

Deskripce keramiky:³

Hl.?: 1 zl. o-h-t, o1, plastický pupek, hrnec 630 (obr. 18:1)

Povrch: 25 zl. t, atyp., p25

Hl. 0–10 cm: 1 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o-h, o1

Objekt 17/94 (obr. 5)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 88 × 70 cm. **Max. hloubka:** 12 cm. **Popis:** Pravidelná oválná jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 1 – hnědočerná hlinítá. **Podloží:** 2 – tmavě žlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma (spodní část?). **Nálezy:** 25 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

² Veškerá dokumentace výzkumu ve Velkých Přílepech byla v roce 2002 zničena katastrofálními povodněmi, které postihly i Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy. Celkový plán výzkumu a kresebná dokumentace většiny objektů se dochovala jen díky pracovním kopiím, které si pro potřeby pozdějšího vyhodnocení pořídil L. Smejtek. Kompletní fotodokumentace, osahující barevné diapozitivy jednotlivých objektů i dalších terénních situací, však byla uložena pouze v archivu archeologického oddělení roztockého muzea, takže bohužel podlehla zkáze kompletně.

³ Popis keramiky vychází z práce J. Kalfersta a M. Zápotockého (1991); typy nálezů podle Zápotocký 2000.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 4 zl. t, atyp., p25; 15 zl. t, atyp., p2; 1 zl. u-t, ucho š. 4 cm, p25 (obr. 18:4); 2 zl. o-h-t, o1, p2, ø 26 cm, hrnec (obr. 18:6); 2 zl. d-t, d5, p25; 1 zl. o, o1, p2

Objekt 18/94 (obr. 6)

Tvar půdorysu: kruhový. **Průměr:** 230 cm. **Max. hloubka:** 164 cm. **Popis:** Kompletně zkoumána byla jen severní polovina jámy. Jižní polovina byla odebrána pouze do hloubky 60 cm. Nade dnem se nacházely kompaktní bloky mazanice. Výplň byla tvořena několika vrstvami zasypu. Stěny jsou podhloubené, dno mírně konvexní. **Výplň:** 1 - tmavohnědá hlinitá, 5 % mazanice, 2 - žlutohnědá písčitohlinitá, 10 % mazanice, 5 % uhlíky, 3 - hnědá hlinitá, 5 % uhlíky, 4 - okrově žlutá hlinosprašovitá, 6 - bloky mazanice. **Podloží:** 5 - tmavě žlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice). **Nálezy:** 32 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracovaná kost - kopáč.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. t, atyp., p31; 1 zl. o, o1, p2, okraj shora zdobený kapkovitými důlky (obr. 19:2)

Hl. 0-30 cm: 1 zl. t, orn-obrvená rýha, amfora? (obr. 19:1)

Hl. 30-110 cm: 1 zl. d-t, d1, p25

Hl. 110-140 cm: 3 zl. t, atyp., p31; 9 zl. t, atyp., p2; 1 zl. d, p2, ø 9 cm; 1 zl. d, d-t, p2; 1 zl. o, o1, p2.

Hl. 140-150 cm: 3 zl. t, atyp., p2; 6 zl. t, atyp, p25; 2 zl. h, p25, okrajová lišta členěná prstováním (obr. 19:6); 2 zl. o, o1, p25, okraj přesekávaný; 1zl. o, o-h, o95, p31

Objekt 19/94 (obr. 6)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 260 × 220 cm. **Max. hloubka:** 64 cm. **Popis:** Nepravidelně oválná jáma s podhloubenou stěnou na jižní straně. Na severní straně jsou stěny šikmé a na západní svislé. Dno je ploché, uprostřed mírně konvexní. **Výplň:** 1 - tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 - tmavě žlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma (?). **Nálezy:** 73 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, kamenná surovina, zl. kamenné industrie - úštěp (rozměry 39 × 32 × 10 mm), kamenná sekera (rozměry 138 × 67 × 30 mm).

Deskripce keramiky:

Hl. 0-20 cm: 28 zl. t, atyp., p25; 1 přeslen 845, p25 (obr. 20:2)

Hl. 20-50 cm: 10 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25

Hl. 20-70 cm: 2 zl. t, atyp., p25

Hl. 50-70 cm: 21 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. o, o-h, o92, p25, plastický pupek pod okrajem + orn křížené rýhy, hrnec (obr. 20:1); 2 zl. t, p25, koflík

Objekt 20/94 (obr. 6)

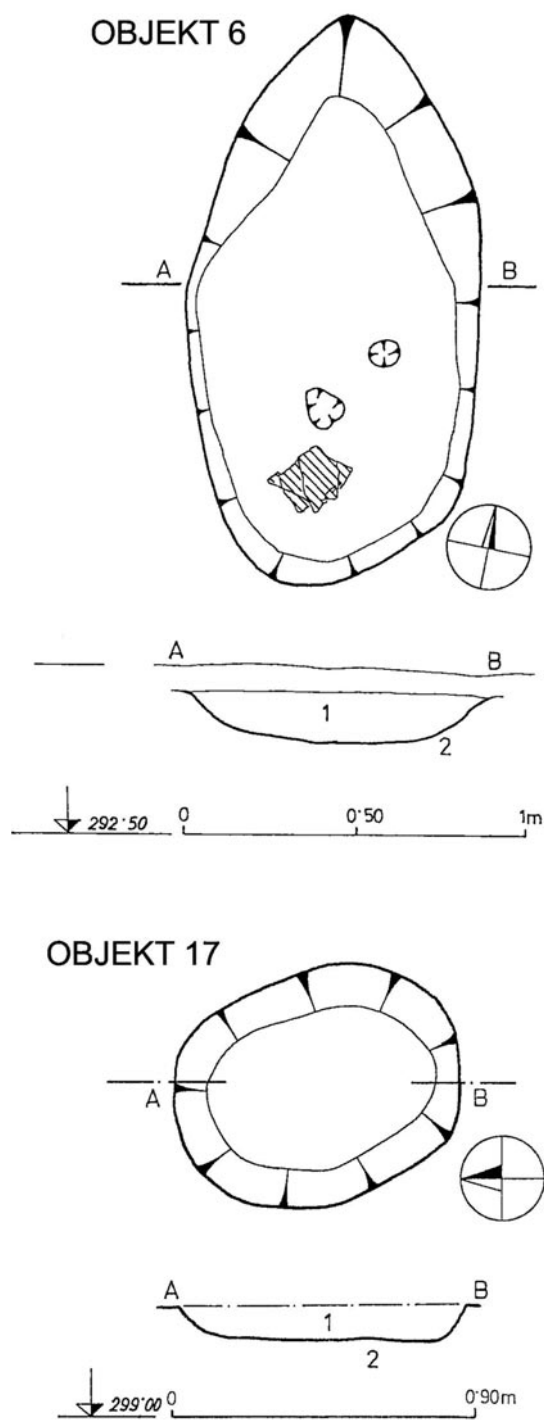
Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 280 × 200 cm. **Max. hloubka:** 100 cm. **Popis:** Nepravidelně oválná jáma se stěnami na jižní straně svislými a na severní šikmými. Dno se směrem od severu k jihu mírně snižuje. **Výplň:** 1 - tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 - tmavě žlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma (?). **Poznámka:** intruze keramiky KNP v objektu středobronzové mohylové kultury. **Nálezy:** 15 zl. keramiky

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. o, o92, p25; pohár, okrajová plastická lišta členěná prstováním (obr. 20:7); 1 zl. h, p25, prstované důlky na hrdle; 7 zl., o, o-h, o1, p25; 1 zl. o, o-h-u, o1, p25, džbán (obr. 21:7); 2 zl. t, p25, koflík, orn obrvené rýhy (obr. 20:12-13); 1 zl., u, p25, páskové ucho š. 2,5 cm; 1 zl. h., p25, plastická lišta členěná prstováním, 1 zl. o, o-h-t, o92, p25, hrnec, okrajová plastická lišta členěná prstováním

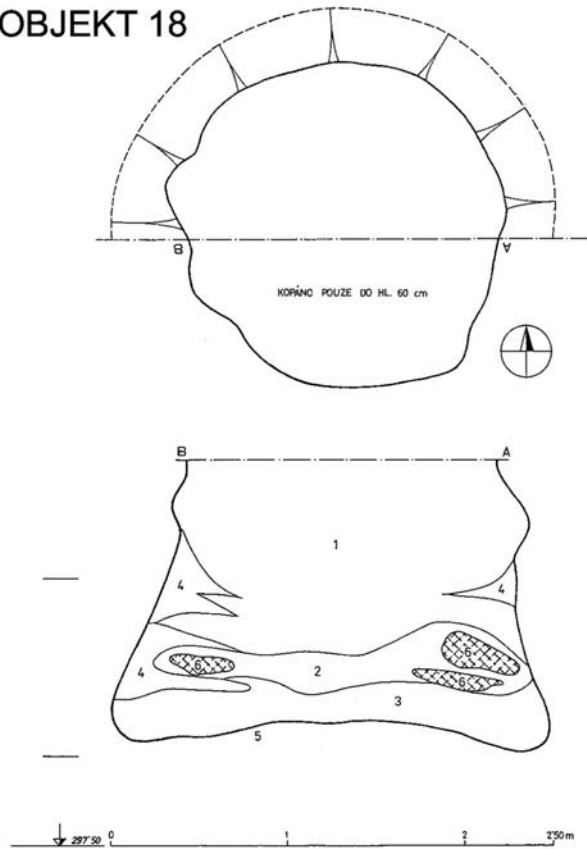
Objekt 21/94 (obr. 6)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 164 × 138 cm. **Max. hloubka:** 22 cm. **Popis:** Jáma měla pravidelný mírně oválný tvar se šikmými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 3 - tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 4 - hnědožlutá spraš s větším množstvím vápenitých konkrecí. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 482 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

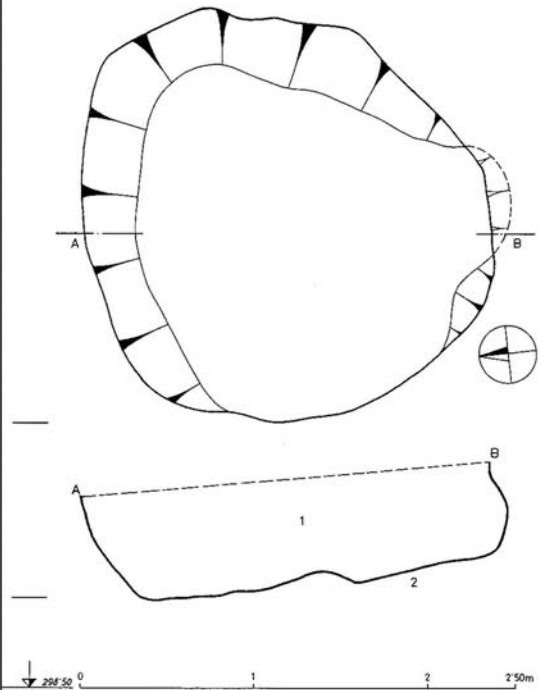

Obr. 5. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 6 a 17

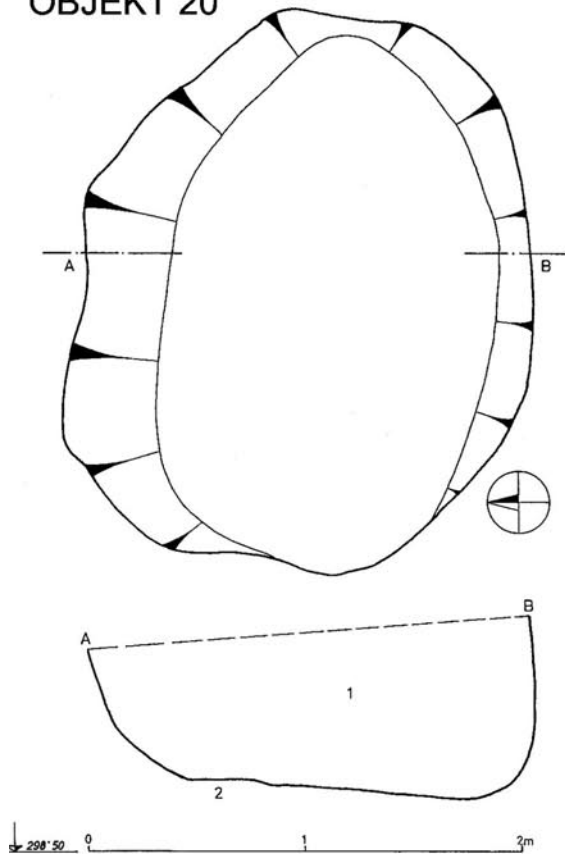
OBJEKT 18

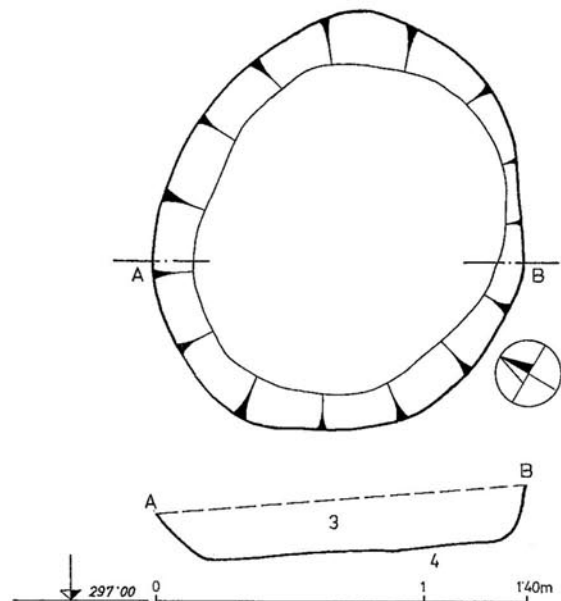
OBJEKT 19

OBJEKT 20

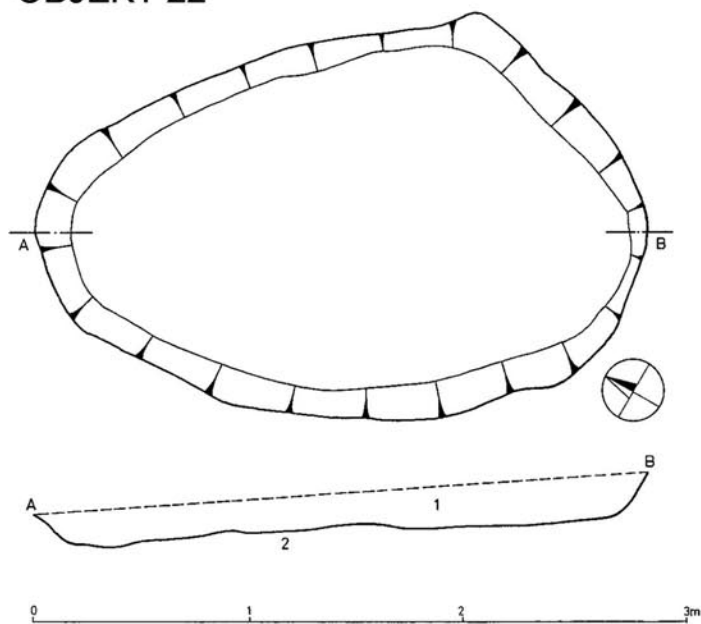

OBJEKT 21

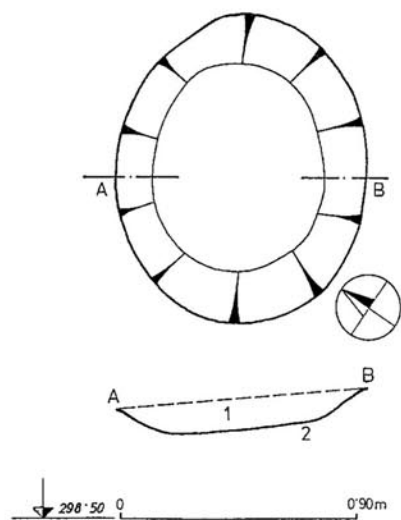

Obr. 6. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 18, 19, 20 a 21

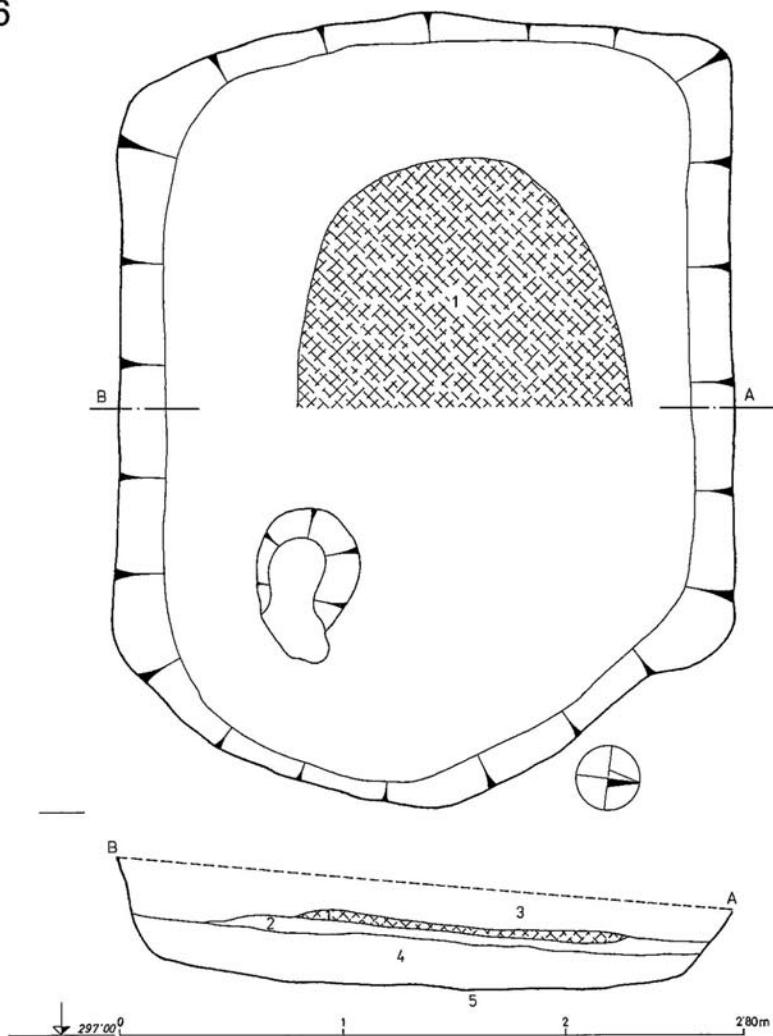
OBJEKT 22

OBJEKT 23

OBJEKT 26

Obr. 7. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 22, 23 a 26

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 10 zl. t, p2, slepená část amfory

Povrch: 1 zl. hrdlo, h-t, p2, orn řada záseků (obr. 22:2); 5 zl. t, atyp., p2; 42 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, p25; 1 zl. d, d-t, d4, p25; 1 zl. t, p25, plastický pupek; 2 zl. u, p2, ucho š. 2,5 cm

Hl. 0–10 cm: 66 zl. t, atyp., p25; 15 zl. t, atyp., p2; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. o, o1, p2; 3 zl. o, o92, p25, plastická lišta členěná prstováním, pohár; 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek

Hl. 10–20 cm: 260 zl. t, atyp., p25; 119 zl. atyp., p2; 1 zl. o, o-h, o92, p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p2; 2 zl. d, d-t, d5, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 2 zl. o, o1, p25; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová plastická lišta se širokými záseky, orn 140, hrnec (obr. 22:1); 3 zl. d, d-t, d2, p2; 2 zl. d, p25; 1 zl. o, o1, p25; 1 zl. t, p25, plastický pupek, 1 zl. t, t-u, p25, džbán; 1 přeslen 846; 2 zl. t, p2, koflík, orn 441 (obr. 21:10); 1 zl. t, p2, koflík, orn brázděný vpich 965; 2 zl. t, p2, koflík, orn obrvené rýhy (obr. 21:12); 1 zl. d, d-t, d1, p2; 3 zl. o, o1, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. o, o1, p2; 3 zl. o, o92, p25; 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 2 zl. d, d-t, d1, p25; 4 zl. o, o-h, o1, p2; 5 zl. o, o-h-t, o1, p2; 1 zl. ucho, u-t, p25, ucho š. 1,5 cm, pohár 152

Objekt 22/94 (obr. 7)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 286 × 182 cm. **Max. hloubka:** 22 cm. **Popis:** Zhruba oválná jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – žlutohnědá spraš s příměsí šterku. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 141 zl. keramiky; mazanice, zv. kosti, kamenné nástroje – drtič (rozměry 88 × 48 × 77 mm), brousek.

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 1 zl. o-h-u-d, o95, mísa s jazykovitým pupkem (obr. 22:16)

Povrch: 28 zl. t, atyp., p25; 19 zl. t, atyp., p2; 3 zl. d, p25, ø 17 cm; 1 zl. o, o1, p2; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. ucho, u-t, p2, ucho š. 2 cm; 9 zl. o, o-h-t, o92, p25, pohár 160, románská lizéna (obr. 23:3)

Hl. 0–15 cm: 22 zl. t, atyp., p25; 2 zl., atyp., p31; 28 zl. t, atyp, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. o, o-h, o1, p2

Hl. 15–25 cm: 18 zl. t, atyp., p2; 1 zl. d, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. t, t-h, o1, p2

Objekt 23/94 (obr. 7)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 120 × 96 cm. **Max. hloubka:** 12 cm. **Popis:** Oválná jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 1 – hnědá hlinitá s příměsí šterku. **Podloží:** 2 – žlutohnědá spraš s příměsí šterku. **Interpretace:** zásobní jáma (?). **Nálezy:** 143 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracovaný kamenný valoun – drtič (rozměry 66 × 23 × 56 mm), kamenný ústěp (rozměry 24 × 16 × 4 mm), zlomek kamenné suroviny (rozměry 44 × 56 × 17 mm).

Deskripcie keramiky:

Povrch: 5 zl. t, atyp., p3; 2 zl. ucho, u-t, p3

Hl. 0–20 cm: 63 zl. t, atyp., p25; 53 zl. t, atyp, p2; 4 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. ucho, t-u, p25; 3 zl. t, p25, plastický pupek; 2 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. o, o1, p2, pohár (obr. 23:7); 1 zl. hrdlo, p25, okrajová plastická lišta členěná prstováním (obr. 23:13); 1 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta členěná prstováním (obr. 23:11); 1 zl. d, p25; 2 zl. o, o-h-t, o1, p25

Objekt 26/94 (obr. 7)

Tvar půdorysu: obdélný. **Rozměry:** 360 × 280 cm. **Max. hloubka:** 46 cm. **Popis:** Objekt obdélného tvaru se zaoblenými rohy a apsidovitým výběžkem na kratší východní straně. Ve střední části se nacházela výrazná červenooranžová mazanice kra, spočívající na silně uhlíkaté vrstvě. V jihovýchodním kvadrantu byla nepravidelná oválná zahloubenina do dna. Stěny byly šikmé a dno ploché. **Výplň:** 1 – červenooranžová mazanice, 2 – šedočerná hlinitá, 20 % uhlíky, 3 – tmavohnědá hlinitá, 4 – světle hnědá hlinitošterkovitá. **Podloží:** 5 – žlutohnědá spraš s příměsí šterku. **Interpretace:** obytný či výrobní objekt (?). **Nálezy:** 242 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, dva kamenné ústěpy (rozměry 37 × 32 × 12 mm, 29 × 8 × 13 mm), kamenná zrnotěrka.

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 8 zl. t, atyp., p25, 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. hrdlo, p25, okrajová plastická lišta nezdobená

Hl. 0–10: 36 zl. t, atyp., p25; 2 zl. d, d-t, d1, p25; 2 zl. o, o1, p31

Hl. 0–20 cm: 70 zl. t, atyp., p25; 39 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o1, p25, koflík, orn 1402 (obr. 24:12); 3 zl. o, o-h, o1, p25, pohár; 1 zl. o, o-h-t, o1, p2; 1 zl. d, p25, ø 5 cm, koflík; 1 zl. ucho, p25, š. 2,5 cm, koflík; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. hrdlo, h-t, p2, koflík; 2 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. t, p2, plastický pupek; 1 zl. o, o92, p25; 4 zl. d, p25; 1 zl. d, d-t, d1, p25

Hl. 20–30 cm: 58 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, p25, ø 12 cm; 1 zl. d, d-t, d1, p25, ø 5 cm

Hl. 30–50 cm: 4 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, d-t, d1, p25

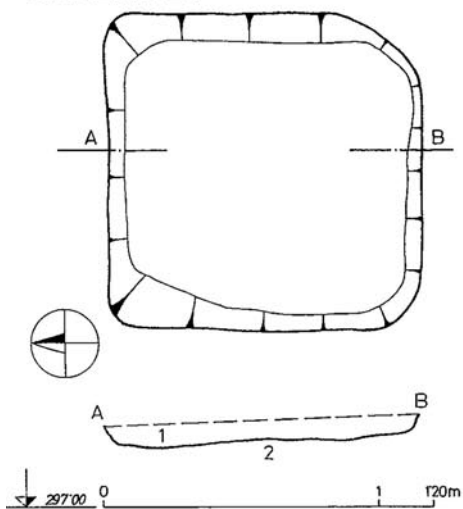
Objekt 27/94 (obr. 8)

Tvar půdorysu: čtvercový. **Rozměry:** 116 × 116 cm. **Max. hloubka:** 9 cm. **Popis:** Objekt čtvercového tvaru se zaoblenými rohy. Stěny jsou šikmé a dno ploché. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá s příměsí šterku. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš s větším množstvím vápenitých konkrécií. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 158 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

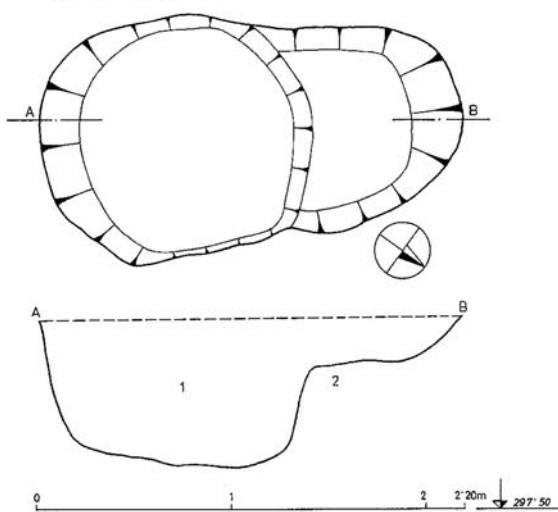
Deskripcie keramiky:

Hl. 0–10 cm: 11 zl. t, atyp., p25; 46 zl. t, atyp., d1, p2; 1 zl. t, t-h, p2, zdobeno dvěma řadami vpichů; 1 zl. t, p2,

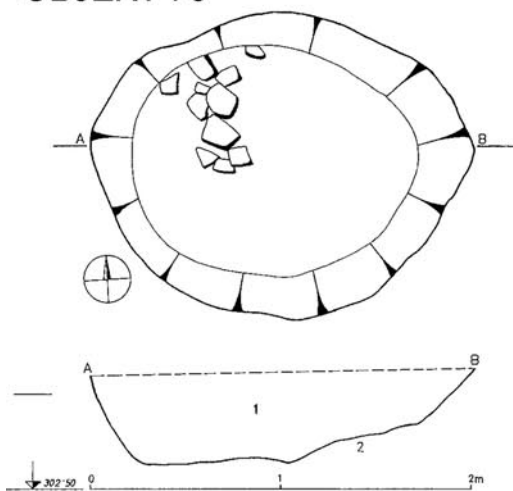
OBJEKT 27

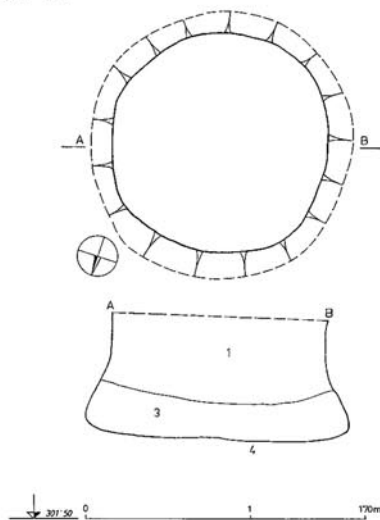
OBJEKT 59

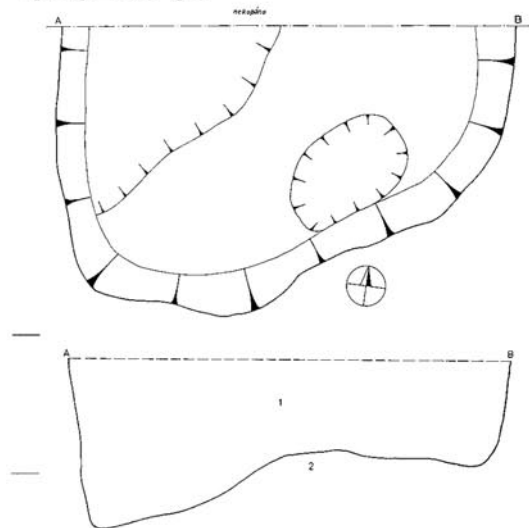
OBJEKT 76

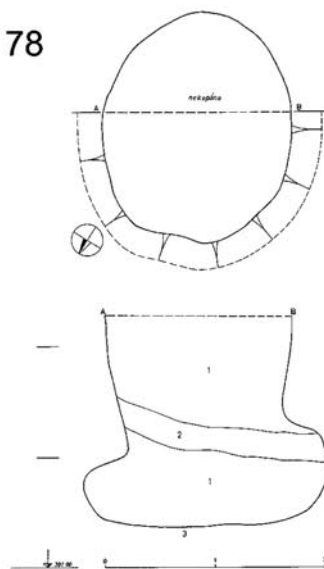
OBJEKT 77

OBJEKT 81

OBJEKT 78

Obr. 8. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 27, 59, 76, 77, 78 a 81

plastický pupek; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 4 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. t, t-u, p25, ucho š. 3 cm
Hl. 0–20 cm: 90 zl. t, atyp., p25; 1 zl. ucho, p25, š. 2,5 cm; 2 zl. o, o-h, o1, p25

Objekt 59/94 (obr. 8)

Tvar půdorysu: protáhle oválný. **Rozměry:** 208 × 124 cm. **Max. hloubka:** 76 cm. **Popis:** Objekt tvoří soujámí, složené ze dvou částí. Jihovýchodní jáma je téměř kruhového půdorysu a dosahuje podstatně větší hloubky než oválnější a mělčí sousední jáma, takže na jejich rozhraní vznikl výrazný schodovitý stupeň. Stěny jsou pravidelně šikmé, dno mírně konkávní. Jednotlivá výplň celého objektu neumožnila žádná horizontálně stratigrafická pozorování. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá jílovitá. **Interpretace:** superpozice dvou zásobních jam nebo zásobnice se vstupním schůdkem (?). **Nálezy:** 127 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–10 cm: 49 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. t, p25, plastický pupek; 5 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním

Hl. 10–30 cm: 48 zl. t, atyp., p25; 3 zl. o, o92, p25, pohár?, okrajová lišta členěná prstováním (obr. 25:4–6); 4 zl. o, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 1 zl. t, p2, amfora, orn 291; 2 zl. o, o1, p2, koflík

Hl. 30–80 cm: 9 zl. t, atyp., p25; 2 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, t-u, p2, ucho š. 2,5 cm; 1 zl. ucho, p25, š. 2,5 cm

Objekt 76/94 (obr. 8)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 204 × 164 cm. **Max. hloubka:** 48 cm. **Popis:** Jáma byla přibližně oválného půdorysu se šikmými stěnami a nepravidelným dnem, které se od východu svažuje. V severozápadní části se nacházela kamenná destrukce. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá hlinitopísčítá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 290 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracované kosti – 3 šídla.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 4 zl. t, atyp., p2

Hl. 0–20 cm: 18 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, d-t, d1, p25, pohár, plastický pupek; 1 zl. d, d-t, d4, p2

Hl. 0–50 cm: 5 zl. t, atyp., p1; 14 zl. t, atyp., p25; 94 zl. t, atyp., p2; 4 zl. t, atyp., p31; 1 zl. o, o4, p2; 1 zl. ucho, p2, š. 3 cm; 1 zl. t, p2, orn 12; 1 zl. o, o92, p25, pohár, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. d, d-t, d4, p2; 1 zl. d, p2; 10 zl. o, o-h, o92, p2, pohár, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. o, o92, p25, pohár, okrajová lišta členěná prstováním + plastický pupek (obr. 25:7); 1 zl. t, p2, plastický pupek; 1 zl. d, d-t, d4, p2, dno se značkou křížku

Hl. 20–50 cm: 3 zl. t, atyp., p1; 21 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, atyp., p31; 81 zl. t, atyp., p25; 8 zl. t, atyp., p3; 3 zl. o, o92, p25, hrnec, okrajová lišta členěná prstováním (obr. 25:8), 3 zl. o, o-h, o92, p2, pohár, okrajová lišta členěná prstováním (obr. 26:3–4); 1 zl. o, o-h, o1, p1, pohár; 1 zl. t, p2, plastický pupek; 2 zl. o, o-h, o1, p2; 2 zl. d, d1, p2, ø 18 cm; 3 zl. d, d-t, d1, p2

Objekt 77/94 (obr. 8)

Tvar půdorysu: kruhový. **Průměr:** 165 cm. **Max. hloubka:** 76 cm. **Popis:** Pravidelně kruhová jáma s podhloubenými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá, 3 – žlutohnědá hlinitá s kusy mazanice. **Podloží:** 4 – hnědožlutá hlinitopísčítá. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice). **Nálezy:** 607 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracovaná kost – šídlo, opracovaný paroh, zl. lidských kostí, pazourková čepelka (rozměry 38 × 14 × 9 mm)

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. o, o-h-t, o93, p2, okrajová plastická lišta - orn 140 + plastický pupek, hrnec; 1 zl. t, atyp., p31; 79 zl. t, atyp., p25; 11 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o-h-t, o93, p2, ø 35, hrnec, románská lizéna; 1 zl. t, p25, amfora?, orn, plastická výzdoba 291 (vousy); 4 zl. d, d-t, d4, p25; 1 zl. d, d-t, d3, p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25; 1 zl. t, p25, plastický pupek; 2 zl. d, d-t, d4, p25; 1 zl. t, p25, orn brázděný vpich; 1 zl. o, o1, p25, okraj shora přesekávaný (obr. 30:4); 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 61 zl. o, o-h-t-d, o93/d1, p25, zásobnice, okrajová lišta orn 140, plece orn 311702 (obr. 27:6)

Hl. 0–50 cm: 52 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o1, p25, okraj shora přesekávaný; 1 zl. o, o95, p2; 3 zl. o, o1, p25

Hl. 50–70 cm: 302 zl. t, atyp., p25; 9 zl. t, atyp., p31; 32 zl. t, atyp., p2; 1 zl. ucho, p25, š. 3 cm; 1 zl. ucho, u-t, p31, š. 3 cm; 1 zl. o, o-h-t, o92, p2, ø 16 cm, pohár, orn 140 (obr. 28:4); 1 zl. o, o92, p2, orn 140; 1 zl. o, o-h, o92, p2, orn 140; 1 zl. d, p2, ø 20 cm, hrnec; 1 zl. hrdlo, p25, orn důlky 110; 1 zl. o, o1, p2; 2 zl. d, d-t, d1, p25; 6 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. o, o-h-t, o93, p25, pohár, románská lizéna + plastický pupek (obr. 29:16); 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 3 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. d, d-t, d1, p2, koflík?; 2 zl. hrdlo, p25, orn důlky 110; 1 zl. o, o92, p25, pohár, orn 140 (obr. 27:7); 1 zl. o, o-h, o1, p2, orn 140; 1 zl. o, o-h-t, o93, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. hrdlo, p25, koflík; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25, pohár, orn 140 + plastický pupek; 1 zl. o, o1, p25, orn 140; 1 zl. t, p2, koflík, orn vypíchané trojúhelníky (obr. 29:12); 2 zl. o, o-h-t, o1, p2, hrnec; 1 zl. o, o1, p2, pohár; 2 zl. d, d-t, di, p25; 2 zl. o, o1, p25

Objekt 78/94 (obr. 8)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 260 × 224 cm. **Max. hloubka:** 192 cm. **Popis:** Zkoumána byla pouze severozápadní polovina jámy. Stěny jsou zhora svislé až nálevkovité, ve spodní části se však výrazně rozšiřují do stran. Dno je ploché. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá, 2 – žlutohnědá hlinitosprašovitá. **Podloží:** 3 – hnědožlutá hlinitopísčítá. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice). **Nálezy:** 95 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracovaná kost – zl. šídla, tyl kamenné sekerky (rozměry 65 × 8 × 32 mm), kamenný úštěp (rozměry 27 × 32 × 5 mm).

Deskripce keramiky:

Hl. 0–60 cm: 8 zl. t, atyp., p31; 41 zl. t, atyp., p2; 4 zl. t, p2, pohár; 2 zl. o, o1, p2, pohár; 2 zl. o, o1, p2; 2 zl. o, o1, p2, koflík; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 2 cm

Hl. 60–90 cm: 1 zl. t, atyp., p1; 10 zl. t, atyp., p2

Hl. 160–190 cm: 1 zl. t, atyp., p1; 17 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, p2, koflík, orn 441 (vypíchané trojúhelníky; obr. 31:2); 1 zl. t,

t-u, p2, amfora, orn 292 (*obr. 31:1*); 2 zl. d, d-t, d4, p2; 1zl. o, o92, p25, pohár, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. t, p2, plastický pupek

Objekt 79/94

Dokumentace objektu chybí. **Nálezy:** 42 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 2 zl. t, atyp., p31; 14 zl. t, atyp., p2; 1 přeslen 847 (ø 4 cm, v. 2,5 cm, ø otvoru 0,8 cm); 1 zl. o, o92, p2; 1 zl. o, o1, p25

Hl. 20–40 cm: 12 zl. t, atyp., p31; 2 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o1, p31; 1 zl. ucho, p31, (ucho 43); 1 zl. d, d-t, p31

Hl. 20–70 cm: 1 zl. t, atyp., p31; 6 zl. t, atyp., p2

Objekt 81/94 (*obr. 8*)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 330 × 210 cm (pouze zhruba polovina z původního objektu). **Max. hloubka:** 124 cm. **Popis:** Z objektu byla zkoumána pouze jeho jižní část. Jedná se o nepravidelné soujámí se svislými až šikmými stěnami. V západní polovině se dno zahlubuje a tvoří pozvolný schodovitý stupeň. Při jihovýchodní stěně se nachází mísovité zahloubenina o rozměrech 96 × 62 cm. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš.

Interpretace: hliník. **Nálezy:** 73 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. o, o-u, o1, p2, džbán (*obr. 31:5*), 20 zl. o, o-h-t-d, o92/d1, p2, hrnec 610, plastický pupek pod okrajem (*obr. 31:4*); 5 zl. t, atyp., p2; 3 zl. o, o-h-t, o92, p2, ø 20 cm, pohár 162, okrajová lišta členěná prstováním (*obr. 31:3*); 1 zl. o, o-h, o1, p2

Hl. 0–20 cm: 10 zl. t, atyp., p2; 2 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o1, p2, koflík, orn 41 (kanelury; *obr. 31:6*); 3 zl. ucho, u-t, p2

Hl. 20–60 cm: 17 zl. t, atyp., p2; 2 zl. t, atyp., p25

Hl. 60–70 cm: 4 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p25

Hl. 70–90 cm: 2 zl. t, atyp., p25

Objekt 82/94 (*obr. 9*)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 490 × 228 cm (pouze zhruba polovina z původního objektu). **Max. hloubka:** 70 cm. **Popis:** Objekt byl zkoumán ve své jižní polovině, a to příčným řezem o šířce 40 cm, který byl odebrán až na podloží. Zbytek jižní poloviny byl snížen pouze o 20 cm. Na západní straně řezu se nacházel schodovitý stupeň. Stěny jsou šikmé, dno nepravidelné. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 33 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 9 zl. o, o-h-t, p25, hrnec (*obr. 31:8*)

Hl. 0–10 cm: 10 zl. t, atyp., p2.

Hl. 10–20 cm: 18 zl. t, atyp., p2; 2 zl. t, atyp., p25; 1 zl. t, p25, pohár; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 2 cm; 1 zl. o, o1, p31, pohár, okrajová lišta členěná prstováním (*obr. 31:10*)

Objekt 83/94 (*obr. 9*)

Tvar půdorysu: téměř kruhový. **Průměr:** 192 cm. **Max. hloubka:** 92 cm. **Popis:** Zkoumána byla pouze severozápadní polovina jámy. Stěny jsou mírně šikmé, v dolní části zaoblené, dno ploché. **Výplň:** 3 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 30 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 5 zl. t, atyp., p25

Hl. 30–60 cm: 3 zl. t, atyp., p2; 7 zl. t, atyp., p25; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 3 cm

Hl. 60–90 cm: 2 zl. t, atyp., p2; 12 zl. t, atyp., p25; 1 přeslen 843 (*obr. 32:2*)

Objekt 86/94 (*obr. 9*)

Tvar půdorysu: téměř kruhový. **Průměr:** 198 cm. **Max. hloubka:** 100 cm. **Popis:** Zkoumána byla pouze severozápadní polovina jámy. Stěny jsou podhloubené, ve spodní části rozšířené do stran, dno je mírně konvexní. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá spraš. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice?). **Nálezy:** 36 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, zl. kamenného brousku (rozměry 56 × 19 × 32 mm).

Deskripce keramiky:

Hl.?: 4 zl. t, atyp., p2; 12 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. ucho, p25, š. 2,5 cm; 1 zl. t, t-u, p25, amfora 453 (*obr. 32:3*)

Hl. 40–80 cm: 11 zl. t, atyp., p2; 1 zl. d, p2

Hl. 80–100 cm: 15 zl. t, atyp., p25

Objekt 89/94 (*obr. 10*)

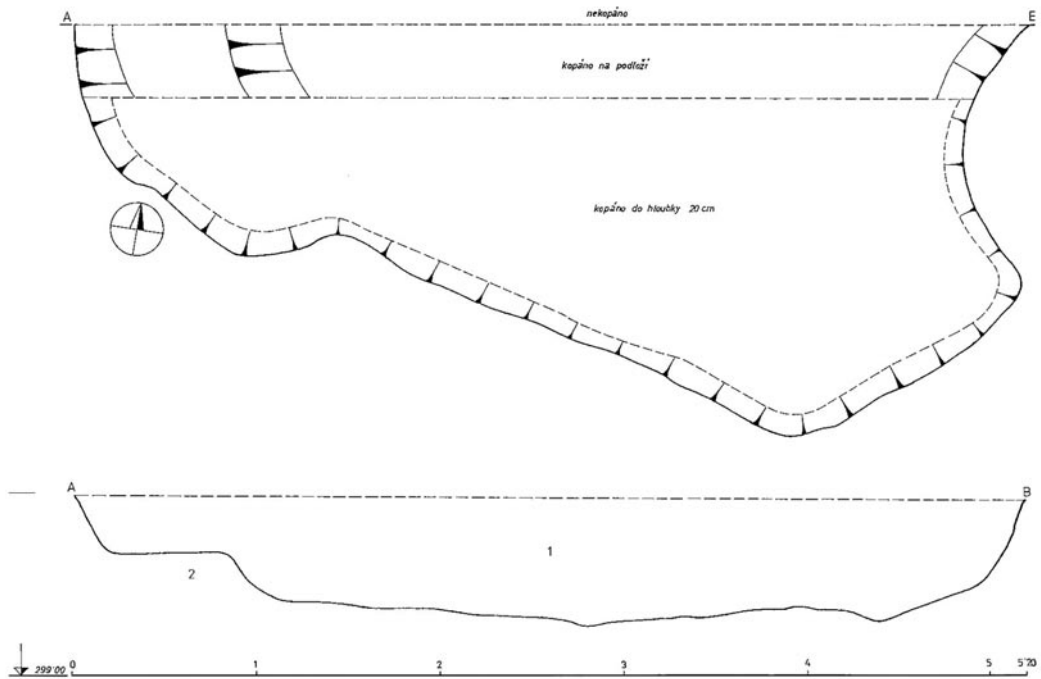
Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 400 × 300 cm (nedokopán celý půdorys). **Max. hloubka:** 94 cm. **Popis:** Z objektu byla zkoumána pouze jeho severní část. Stěny objektu jsou šikmé, dno se směrem k východu zahlubuje. Na západní straně je mírně schodovitý stupeň. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – žlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 26 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, část kamenné zrnětky.

Deskripce keramiky:

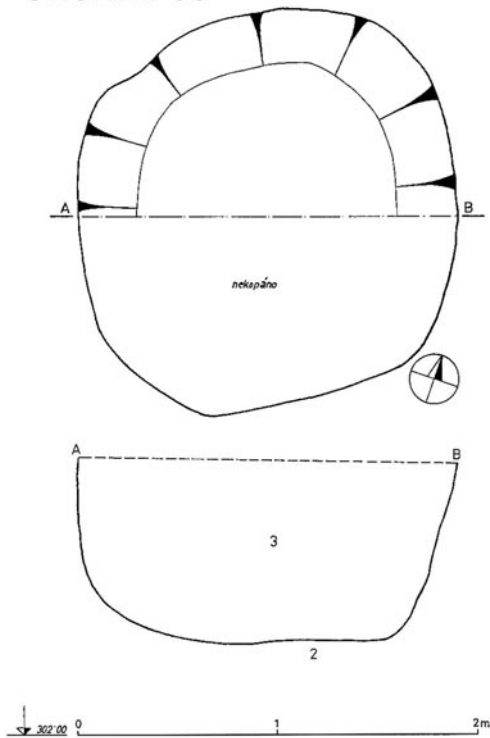
Hl.?: 1 zl. o, o1, p25, pohár, pupek pod okrajem (*obr. 32:6*); 1 zl. o, o1, p25, pohár, okraj. plastická lišta nezdob. (*obr. 32:7*)

Hl. 0–20 cm: 6 zl. t, atyp., p25; 1 zl. d, p25.

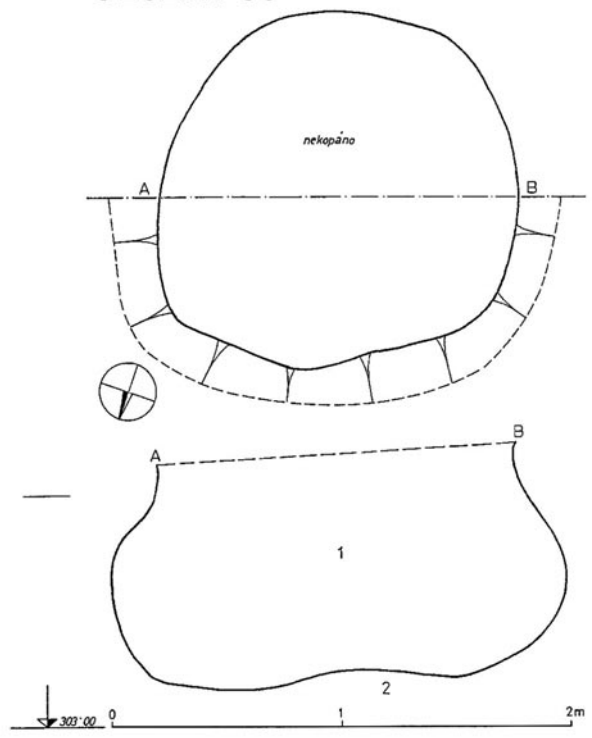
OBJEKT 82

OBJEKT 83

OBJEKT 86

Obr. 9. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 82, 83 a 86

HI. 0-30 cm: 8 zl. t, atyp., p25; 6 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. o, o93, p2, okrajová lišta členěná prstováním

HI. 20-30 cm: 1 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním + plastický pupek

Objekt 90/94 (90A + 90B) (obr. 10)

Tvar půdorysu: nepravidelně osmičkovitý. *Rozměry:* 300 × 180 cm. *Max. hloubka:* 56 cm. *Popis:* Během odkryvu se ukázalo, že objekt tvořily dvě jámy, z nichž severozápadní byla označena číslem 90B a jihovýchodní 90A. Jáma 90B

měla nepravidelně oválný půdorys o rozměrech 176 × 164 cm. Jáma 90A měla zhruba oválný půdorys o něco menších rozměrů (148 × 130 cm). Stěny obou objektů jsou podhloubené a dna nepravidelná. Mezi objekty se nacházel vyvýšený schodovitý předěl. Homogenní výplň a zřejmě jen těsný prostorový kontakt obou jam neumožňoval žádná horizontálně stratigrafická pozorování. **Výplň:** 1 – hnědošedá popelovitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** velmi těsná superpozice dvou zásobních jam (obilnic?). **Nálezy (obj. 90 bez rozlišení):** 10 zl. keramiky.

Deskripce keramiky:

Hl. 30–50: 7 zl. t, atyp, p.2; 3 zl. t, atyp, p.25

Nálezy (obj. 90A): 62 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, opracované kosti – šídlo a dláto, kamenný klín (rozměry 110 × 45 × 20 mm).

Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 10 zl. t, atyp., p2; 3 zl. t, t-u, p25, amfora, orn 291 (obr. 32:13); 1 přeslen 848; (obr. 32:11); 1 zl. ucho, p2, š. 3 cm
Hl. 0–60 cm: 31 zl. t, atyp., p2; 4 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. t, p2, plastický pupek; 1 zl. dno, p25; 1 zl. t, p2, koflík?, orn 441 (vypíchané trojúhelníky; obr. 32:14)

Hl. 50–65 cm: 8 zl. t, atyp., p2; 2 zl. ucho, p2, š. 5,5 cm

Nálezy (obj. 90B): 223 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, kamenný úštěp (rozměry 84 × 33 × 7 mm), zlomek zrnotěrky.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 13 zl. o, o-h-t, o1, p25, amfora (obr. 33:8)

Hl. 0–40 cm: 24 zl. t, atyp., p2; 2 zl. o, o-h, o1, p25, hrnec 651, plastický pupek pod okrajem; 1 zl. t, p25, pohár; 1 zl. t, p2, plastický pupek

Hl. 0–60 cm: 5 zl. t, atyp., p31; 37 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, atyp., p1; 1 zl. t, atyp., p3; 23 zl. t, atyp., p25; 1 zl. t, atyp., p21; 3 zl. o, o1, p1; 1 zl. o, o1, p25, pohár 150; 3 zl. o, o-h-t, p25, hrnec, plastický pupek pod okrajem (obr. 33:1); 2 zl. ucho, u-t, p2, amfora 430 (obr. 33:3); 1 zl. dno, d-t, d3, p2; 1 zl. dno, d-t, d1, p2, ø 2 cm, miniatura; 1 zl. o, o-h-t, o1, p2, ucho š. 2 cm, džbán 330; 2 zl. o, o1, p2, 1 zl. o, o-h, o1, p2, pohár

Hl. 40–60 cm: 69 zl. t, atyp., p25; 7 zl. t, atyp., p2; zl. t, atyp., p31; 3 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 2 zl. dno, d-t, d1, p25, ø 10 cm, hrnec; 1 zl. dno, p25; 2 zl. ucho, u-t, p25; 2 zl. dno, d4, p2; 1 zl. dno, d2, p3; 1 zl. dno, d1, p2; 1 zl. dno, p2, ø 6 cm; 1 zl. dno, p3, ø 10 cm

Objekt 104/95 (obr. 11)

Tvar půdorysu: mírně oválný. **Rozměry:** 116 × 104 cm. **Max. hloubka:** 56 cm. **Popis:** Jáma se stěnami, které se v horní části nálevkovitě zužovaly a v dolní části byly silně podhloubené. Dno je ploché. **Výplň:** 1a – černohnědá hlinitá s příměsí kamenů, 5 – černohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice). **Nálezy:** 89 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. o, o-h, p. 25, hrnec, zesílená okrajová lišta + pupek pod okrajem, pod okrajem provrtané otvory (obr. 35:6)

Hl. 0–20 cm: 6 zl. t, atyp., p2; 2 zl. o, o-h-t-u-d, o1/d5, p2, koflík (obr. 35:1)

Hl. 20–40 cm: 8 zl. t, atyp., p25

Hl. 40–60 cm: 70 zl. t, atyp., p31; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. o, o1, p25

Objekt 115/95

Tvar půdorysu: nepravidelný (polygonální se zaoblenými nárožními). **Rozměry:** 210 × 190 cm. **Max. hloubka:** 30 cm. **Popis:** Mělký nepravidelný výkop zahloubený do podloží. Ploché dno se v celé ploše nacházelo prakticky ve stejné úrovni. **Výplň:** tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** Zřejmě kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou v superpozici s nevýraznými pozůstatky staršího eneolitického sídlištního objektu (případně by se mohlo jednat i o záměrné druhotné uložení miniatury nálevkovitého poháru do hrobu KŠK). **Nálezy:** 3 zl. keramiky, miniatura.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 1 zl. o-h, o1, p25; 1 o-h-t-d, o1, d5, p25, miniatura – pohár (obr. 35:7)

Objekt 122/95 (obr. 11)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 1400 × 1100 cm. **Max. hloubka:** 80 cm. **Popis:** Objekt byl zkoumán pomocí dvou navzájem kolmých řezů, uspořádaných do tvaru T, majících šířku 100 a 40 cm. Stěny jsou šikmé, dno ploché až mírně konkávní s řadou lokálních prohlubní. V severní části severojižního řezu byla zachycena mazanicová vrstva spočívající na dně objektu. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá promísená s hnědožlutou hlinitosprašovitou. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 81 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Povrch: 6 zl. t, atyp., p25; 2 zl. ucho, u-t, p25, š. 3 cm

Hl. 0–20 cm: 56 zl. t, atyp., p25; 1 zl. ucho, p25; 3 zl. o, o-h-t, o1, p25

Hl. 20–40 cm: 2 zl. t, atyp., p25

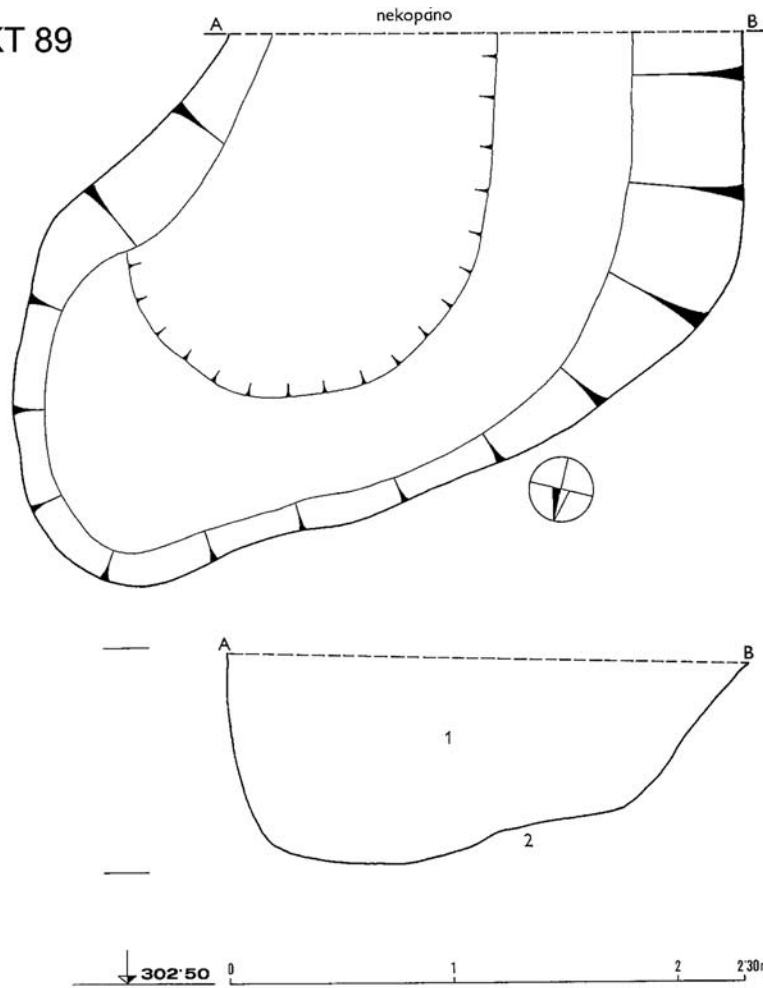
Hl. 40–60 cm: 1 zl. o, o1, p25; 1 zl. ucho, u-t, p25

Hl. 30–70 cm: 25 zl. t, atyp., p25; 3 zl. o, o-h, o93, p31, orn 140, okrajová plastická lišta zdobená záseky; 1 zl. o, o95, p25

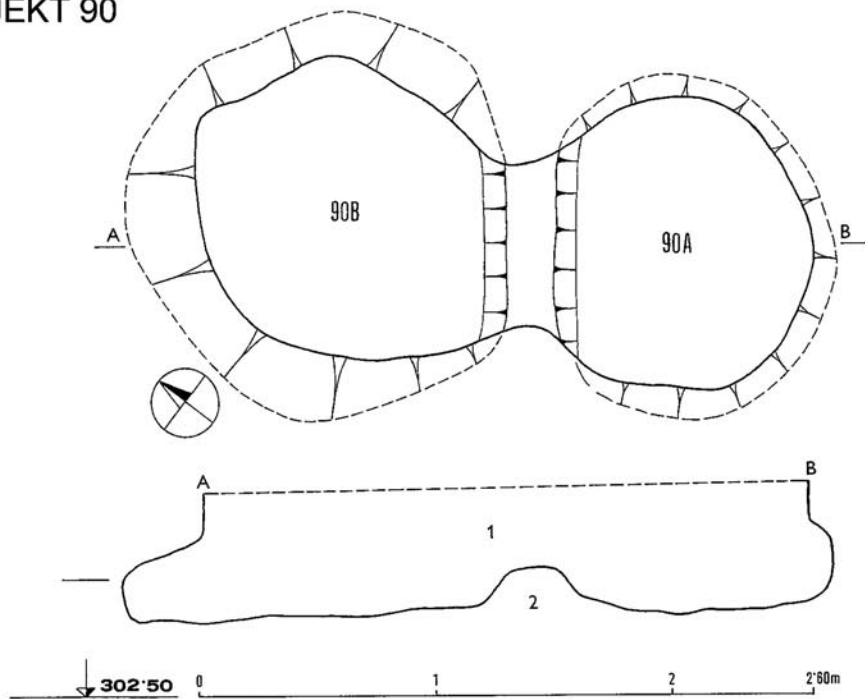
Objekt 125/95 (obr. 12)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 118 × 96 cm. **Max. hloubka:** 42 cm. **Popis:** Oválná jáma s podhloubenými stěnami a plochým až mírně konkávním dnem. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice?). **Nálezy:** 241 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

OBJEKT 89

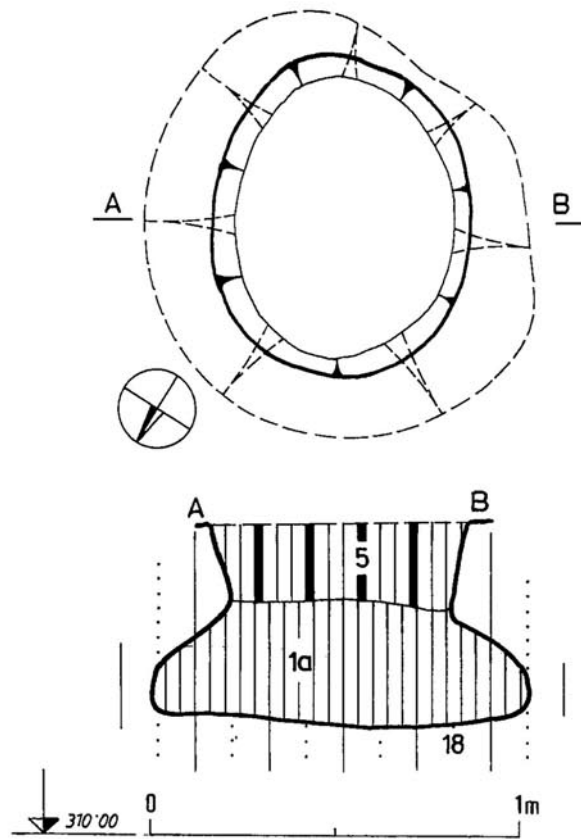

OBJEKT 90

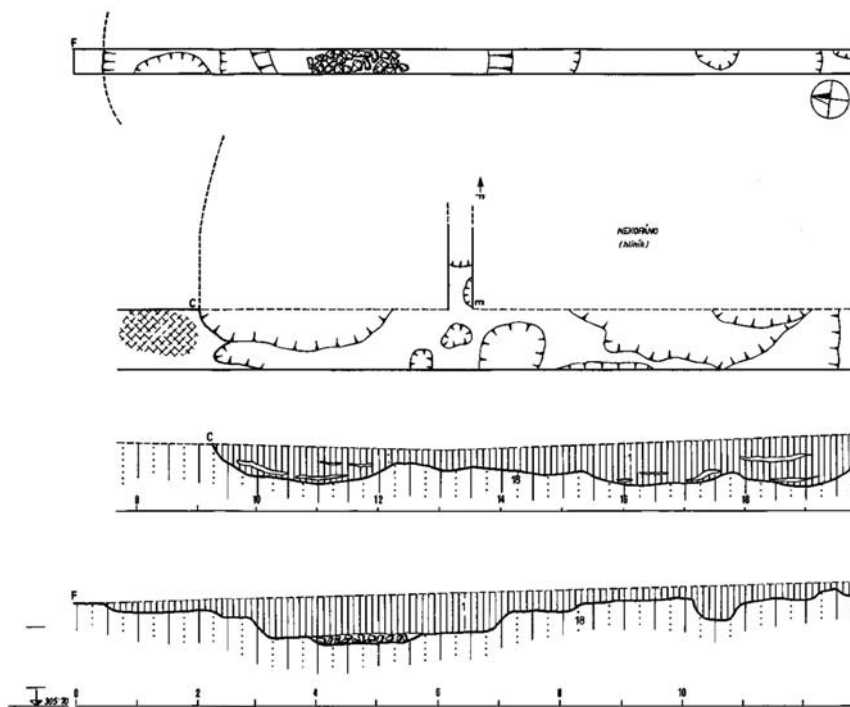

Obr. 10. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 89 a 90

OBJEKT 104

OBJEKT 122

Obr. 11. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 104 a 122

Deskripcie keramiky:

Hl. 0–20 cm: 70 zl. t, atyp., p25; 5 zl. o, o-h, o92, p25 okrajová plastická lišta zdobená záseky; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená; 3 zl. o, o-h-t, o1, p25; 1zl. o, o-h-t, o1, p25, okraj shora přesekávaný; 1 zl. o, o1, p25; 1zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 1 zl. ucho, p25, amfora, ucho š. 2 cm

Hl. 20–40 cm: 122 zl. t, atyp., p25; 2 zl. o, o-h, o92, p25, okraj shora přesekávaný + přesekávaná plastická lišta; 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 5 zl. d, d-t, d1, p25, ø 14 cm; 2 zl. ucho, u-t, p25, š. 4 cm; 2 zl. o, o92, p25, přesekávaná lišta; 1 zl. o, o92, p25, okraj shora přesekávaný + přesekávaná plastická lišta; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená, 34 zl. o, o-h-t, o1, p25, amfora 452

Objekt 138/95 (obr. 12)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 140 × 126 cm. **Max. hloubka:** 40 cm. **Popis:** Oválná jáma s pravidelnými šikmými stěnami a plochým dnem. V západní části objektu se nacházela mírná zahloubenina. Ve výplni objektu byla od hloubky 10 cm souvislá kumulace keramických střepů. **Výplň:** 6 – rezavě hnědá hlinitá s příměsí rozpadající se mazanice. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá s příměsí drobného šterku. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 450 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 16 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25; 1 zl. o, o-h-t, o93, p3

Hl. 0–10 cm: 15 zl. t, atyp., p25; 18 zl. t, atyp., p3; 30 zl. t, atyp., p31; 1 zl. d, p3; 1 zl. d, d-t, d1, p3; 1 zl. d, d-t, d1, p21; 1 zl. o, o1, p3, plastický pupek pod okrajem; 2 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním

Hl. 10–40 cm: 52 zl. t, atyp., p25; 113 zl. t, atyp., p31; 6 zl. ucho, u-t, p25, š. 2,5 cm, amfora; 3 zl. o, o-h, o92, p31, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. d, d-t, d4, p25; 1 zl. d, d-t, d4, p31; 1 zl. t, p31, plastický pupek; 1 zl. o, o1, p31; 5 zl. o, o-h, o93, p31, hrnec, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. o, o-h-t, o93, p31, hrnec, okrajová lišta členěná prstováním + plastický pupek; 1 zl. ucho, u-t, p31, š. 2,5 cm, amfora; 142 zl. o, o1/d1, o-h-t-u-d, p25, dvouuchá amfora, pásková ucha vedená od okraje zdobená po okrajích záseky; 34 zl. o, o1/d1, o-h-t-u-d, p25, dvouuchá amfora, ucha 410 na plecích

Objekt 142/95 (obr. 12)

Tvar půdorysu: nepravidelně kruhový. **Průměr:** 136 cm. **Max. hloubka:** 48 cm. **Popis:** Jáma téměř kruhového půdorysu se stěnami, které byly v horní části svislé až mírně šikmé a u mírně konkávního dna silně rozšířené do stran. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice). **Nálezy:** 19 zl. keramiky, mazanice.

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 3 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o92, p25, pohár, okrajová plastická lišta nezdobená (obr. 35:8); 1 zl. d, d-t, d1, p25

Hl. 0–30: 15 zl. o, o-h-t-d, o1/d5, p25, miniatura – pohár

Objekt 144/95 (obr. 13)

Tvar půdorysu: kruhový. **Průměr:** 160 cm. **Max. hloubka:** 32 cm. **Popis:** Jáma téměř kruhového půdorysu se stěnami na severozápadní straně šikmými a na jihovýchodní mírně podhloubenými. Dno je ploché. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 991 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, kamenné drtidlo. **Poznámka:** Vzhledem ke své velikosti byl objekt mimořádně bohatý na keramický materiál, který se navíc vyskytoval v poměrně velkých kusech.

Deskripcie keramiky:

Hl.?: 4 zl. o, o-h-t-d, o1/d4, p2, koflík; 7 zl. t-u, p25, amfora; 12 zl. d-t, d1, p25, amfora, páskové ucho š. 4 cm; 35 zl. o, o-h-t, o1, p25, čtyřuchá amfora, ucha š. 4 cm

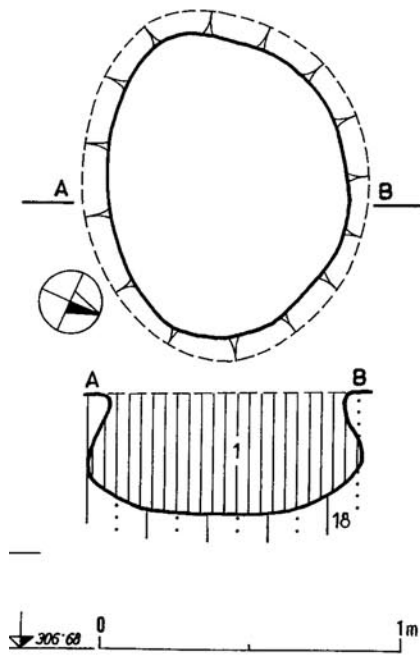
Hl. 0–20 cm: 653 zl. t, atyp., p25; 4 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. hrdlo, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 3 zl. ucho, p25, š. 1 cm, ucho vrтанé s otvůrkem, amfora, orn 292; 7 zl. t, p25, amfora, orn 292; 1 zl. ucho, p25, š. 2 cm, ucho vrтанé s otvůrkem, amfora, orn 292; 1 zl. d, p25; 1 zl. o, o-h, o93, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. hrdlo, h-t, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 2 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. hrdlo, p25, pohár, románská lizéna + plastický pupek; 2 zl. o, o-h, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. t, p2, vrтанý otvor; 2 zl. o, o-h, o93, pohár, románská lizéna + plastický pupek; 1 zl. ucho, p25; 2 zl. hrdlo, p3, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. o, o-h, o93, p3, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. d, d-t, d4, p3; 5 zl. d, d-t, d4, p25, ø 18 cm; 2 zl. o, o-h-t, o93, p25, hrnec, románská lizéna; 1 zl. d, p25, ø 12 cm; 2 zl. t, p25, plastický pupek; 1 zl. hrdlo, p25, okrajová plastická lišta nezdobená; 2 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. o, o92, p3, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. ucho, u-t, p25; 1 zl. hrdlo, h-t, p25, hrnec 622, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 2 zl. hrdlo, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. t, p25, plastický pupek; 1 zl. o, o-h-t, o93, p25, okrajová lišta členěná prstováním + plastický pupek

Hl. 20–30 cm: 100 zl. t, atyp., p25; 1 přeslen 847; 1 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená; 1 zl. hrdlo, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 121 zl. o, o-h-t-u-d, o1/d1, p25, čtyřuchá amfora 430, pásková ucha š. 4 cm

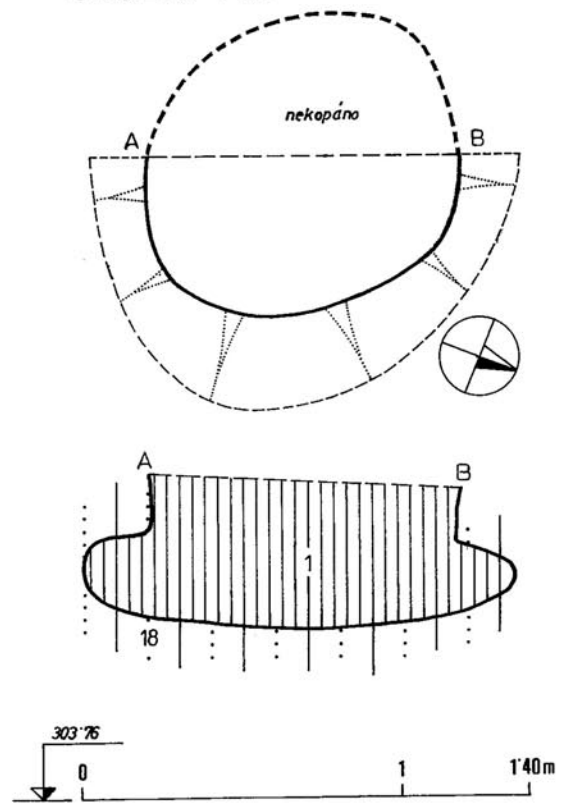
Objekt 148/95 (obr. 13)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 442 × 150 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 120 cm. **Popis:** Objekt byl značně členitý na nepravidelném půdorysu. Zkoumana byla pouze jeho jihozápadní polovina. V jihovýchodní části se nacházela mazanice s popelem. Uprostřed objektu byla oválná zahloubenina a další schodovitě oddělené prohlubně. Stěny jsou šikmé a dno se na severu značně zahlubuje (hloubka na jihu 20 cm, hloubka na severu 120 cm). **Výplň:** 8 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 154 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

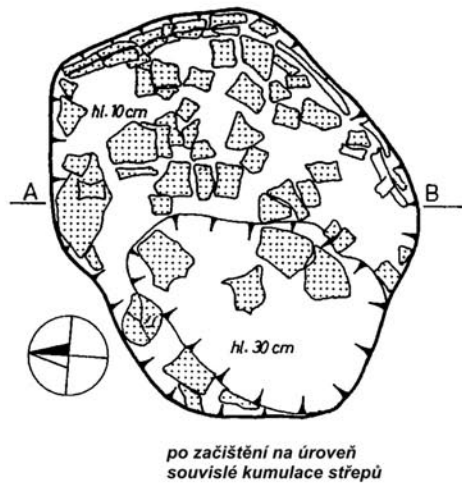
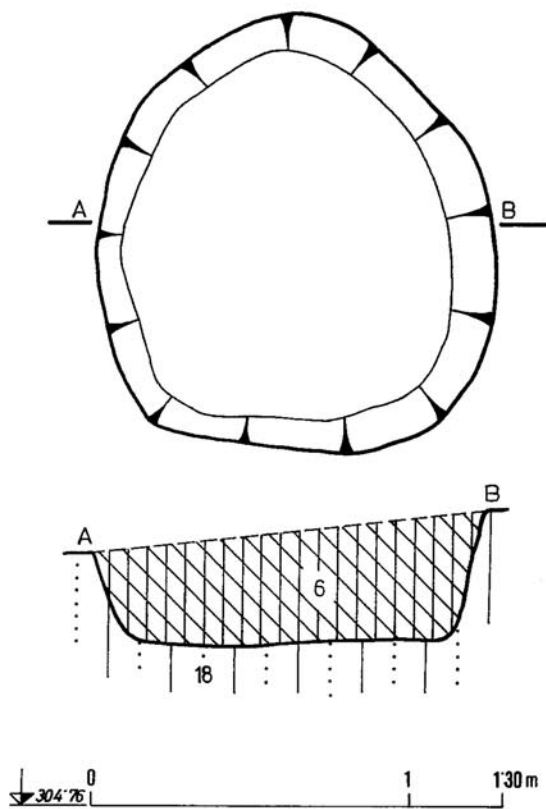
OBJEKT 125

OBJEKT 142

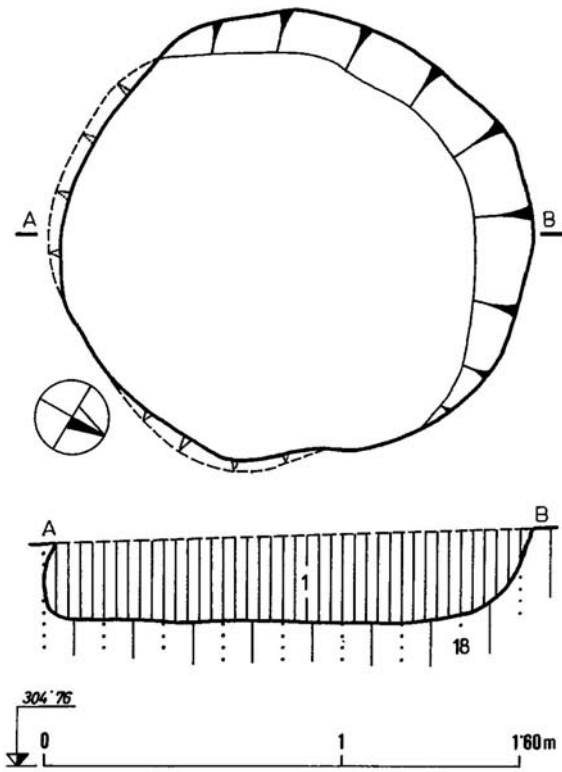

OBJEKT 138

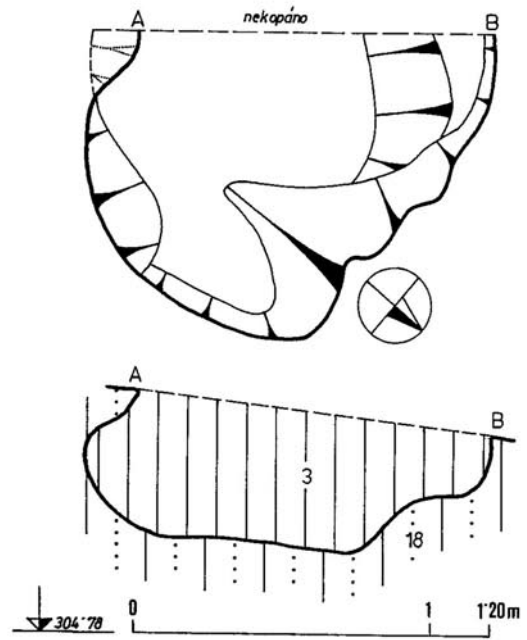

Obr. 12. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 125, 138 a 142

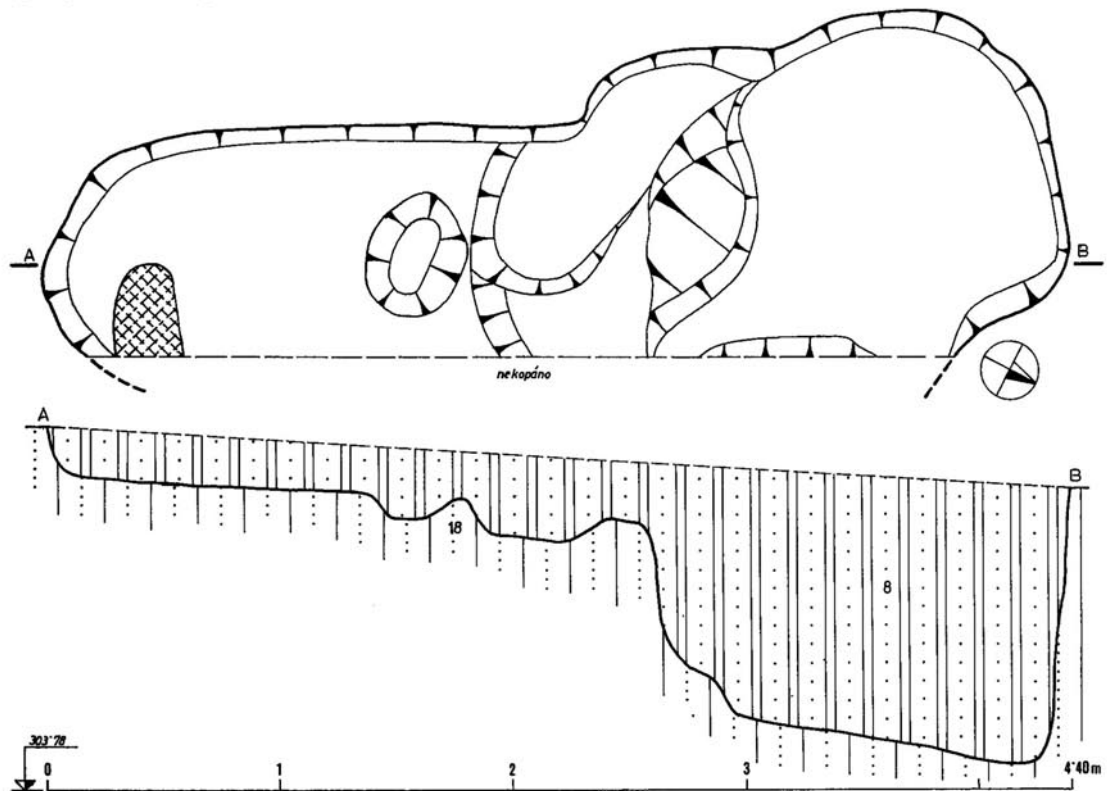
OBJEKT 144

OBJEKT 150

OBJEKT 148

Obr. 13. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 144, 148 a 150

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 26 zl. t, atyp., p25; 18 zl. t, atyp., p2; 39 zl. t, atyp., p31; 1 zl. o, o-h, o1, p25, orn 140; 1 zl. o, o-h, o1, p31, ø 22 cm, pohár, orn 140; 4 zl. o, o-h, o92, p25, ø 20 cm, pohár, okrajová lišta členěná prstováním + plastický pupek (obr. 36:6); 3 zl. ucho, u-t, p25, š. 3 cm; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 3 zl. o, o1, p25; 5 zl. o, o-h-t, o1, p31, ø 26 cm, hrnec; 2 zl. d, p25; 2 zl. d, d-t, d1, p25

Hl. 0–30 cm: 3 zl. t, atyp., p31; 9 zl. t, atyp., p25; 8 zl. t, atyp., p2; 1 zl. d, d-t, d1, p31, ø 10 cm, džbán (obr. 36:1); 2 zl. d, p25, ø 20 cm

Hl. 30–60 cm: 3 zl. t, atyp., p31; 12 zl. t, atyp., p2; 3 zl. d, d-t, d1, p3; 3 zl. d, p2, ø 12 cm; 3 zl. d, 25

Objekt 149/95 (obr. 14)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 458 × 162 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 90 cm. **Popis:** Objekt byl značně členitý na nepravidelném půdorysu. Zkoumána byla pouze jeho východní polovina. Ve středu objektu se nacházely schodovité prohlubně. Stěny jsou šikmé a na jižní straně podhloubené. Dno bylo na jihu v hloubce 90 cm, na severu pouze v hloubce 22 cm. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá, 3 – světle hnědá hlinitá, 7 – žlutá hlinitosprašovitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 31 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 12 zl. t, atyp., p31; 1 zl. d, p31; 1 zl. o, o1, p2

Hl. 20–40 cm: 3 zl. t, atyp., p31; 1 zl. ucho, u-o-h, o1, p25, džbán, ucho š. 3 cm vedené z okraje (obr. 37:12); 1 zl. o, o-h, o1, p25, pohár, okraj shora přesekávaný (obr. 37:13); 3 zl. o, o-h, o1, p25

Hl. 40–80 cm: 3 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, atyp., p3; 3 zl. t, atyp., p25

Hl. 80–90 cm: 2 zl. d, p31

Objekt 150/95 (obr. 13)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 104 × 138 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 48 cm. **Popis:** Z objektu nepravidelného půdorysu byla zkoumána pouze jeho severovýchodní polovina. V severní části se nacházel schodovitý stupeň se šikmými stěnami. V jižní části jsou stěny mírně podhloubené. Dno je stupňovité. **Výplň:** 3 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 17 zl. keramiky.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 14 zl. t, atyp., p2; 2 zl. o, o92, p3, pohár, okrajová lišta členěná prstováním (obr. 37:16); 1 zl. d, d-t, d1, p2

Objekt 151/95 (obr. 14)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 162 × 120 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 100 cm. **Popis:** Z objektu byla zkoumána pouze jeho východní část. Objekt je nepravidelného půdorysu se stěnami v horní části svislými až šikmými a v dolní podhloubenými. Uprostřed objektu se nachází oválná zahloubenina. Dno je stupňovité. **Výplň:** 3 – světle hnědá hlinitá, 7 – žlutá hlinitosprašovitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce (snad zásobní jáma?). **Nálezy:** 54 zl. keramiky, mazanice.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 27 zl. t, atyp., p31; 9 zl. t, atyp., p25; 5 zl. o, o1, p25; 4 zl. o, o-h, o1, p2; 2 zl. t, p2, koflík

Hl. 30–80 cm: 5 zl. t, atyp., p2; 2 zl. t, atyp., p25

Objekt 152/95 (obr. 14)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 236 × 102 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 96 cm. **Popis:** Objekt se značně různorodou výplní. Z objektu byla zkoumána pouze jeho východní část, která je nepravidelně zahloubená a má šikmé, částečně podhloubené stěny a stupňovité dno. **Výplň:** 1 – šedočerná hlinitá, 2 – šedá hlinitá, 3 – červenooranžová mazanicová, 4 – hnědá hlinitá, 5 – světle šedá popelovitá, 6 – tmavohnědá hlinitá, 7 – žlutohnědá hlinitosprašovitá. **Podloží:** 8 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 240 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 1 zl. t, atyp., p3; 33 zl. t, atyp., p2; 6 zl. t, atyp., p25; 1 zl. t, p2, miniatura; 2 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. d, p3

Hl. 20–40 cm: 17 zl. t, atyp., p2; 31 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. d, p25; 1 zl. d, d-t, d4, p2, koflík; 1 zl. t, p25, orn 62 (obr. 38:17); 1 zl. o, o-h-t, o1, p25, nádobka; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25, ø 22 cm; 1 zl. o, o92, p2, okrajová lišta členěná prstováním; 2 zl. d, d-t, d1, p25; 2 zl. o, o1, p25; 1 zl. o, o1, p2; 2 zl. d, d-t, d4, p25; 1 zl. o, o-h, o1, p25, plastický pupek pod okrajem; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 6 cm; 2 zl. ucho, p25, š. 4 cm

Hl. 40–60 cm: 2 zl. t, atyp., p25; 16 zl. t, atyp., p2; 2 zl. o, o-t, o1, p2; 1 zl. hrdlo, p2, orn 140; 5 zl. o, o1, p2; 1 zl. ucho, p25, š. 3,5 cm; 1 zl. ucho, u-t, p3, š. 3,5 cm; 1 zl. t, p2, plastický pupek; 1 zl. d, p2; 4 zl. d, d-t, d1, p2; 1 zl. d, d-t, d5, p2; 2 zl. o, o-h-t, o1, p3, ø 6 cm, miniatura

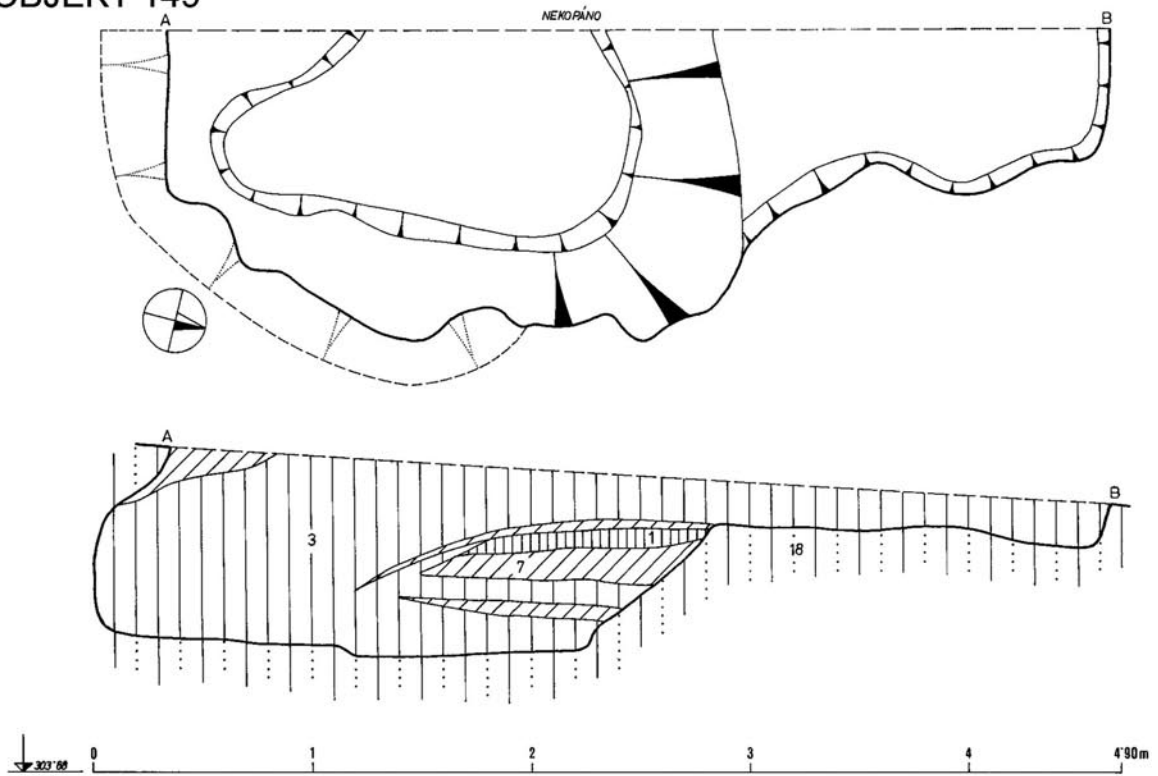
Hl. 60–90 cm: 25 zl. t, atyp., p2; 32 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o92, p3, okrajová lišta členěná prstováním; 6 zl. o, o1, p2; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 2 zl. o, o-h, o1, p2; 1 zl. o, o-h, o93, p2, hrnec (obr. 37:17); 1 zl. t, p25, plastický pupek; 3 zl. d, d-t, d1, p25; 1 zl. d, d1, p3

Hl. 80–100 cm: 12 zl. t, atyp., p25; 1 zl. t, p2, koflík; 2 zl. d, d-t, d4, p25; 4 zl. o, o1, p25; 1 zl. t, p25, koflík, orn vlčí zuby, široké rýhy 45 (obr. 39:11)

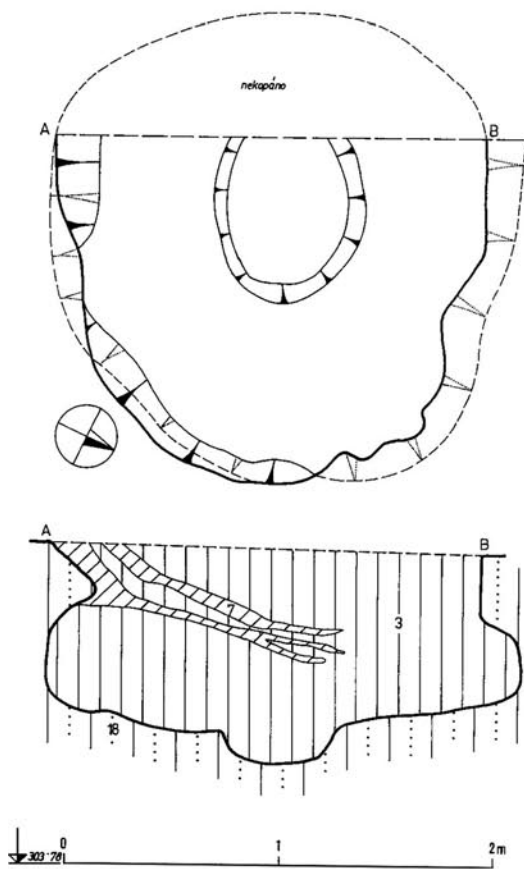
Objekt 154/95 (obr. 15)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 410 × 212 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 62 cm. **Popis:** Objekt byl značně členitý na nepravidelném půdorysu. Zkoumána byla pouze jeho východní část. Ve středu objektu se nachá-

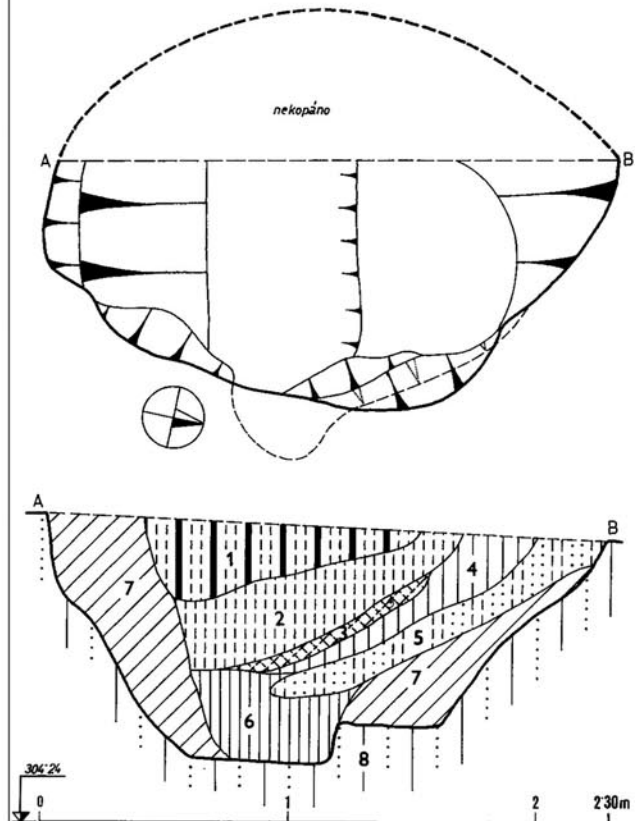
OBJEKT 149

OBJEKT 151

OBJEKT 152

Obr. 14. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 149, 151 a 152

zely schodovité prohlubně a celkem pět kúlových jamek (šestá kúlová jamka leží při východním okraji). Stěny jsou šikmé, zčásti podhloubené. Dno je značně stupňovité (max. hloubka 62 cm, min. hloubka 2 cm). **Výplň:** 6 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 8 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 118 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti. **Poznámka:** Při východním okraji objektu se na dně nacházely zvířecí kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 1 zl. přeslen, p25

Hl. 20–40cm: 17 zl. t, atyp., p25; 34 zl. t, atyp., p2; 1 zl. přeslen, p2; 1zl. o, o-h, o1, p2, okraj shora přesekávaný (obr. 40:10); 1 zl. o, o-h, o92, p25; 5 zl. o, o1, p25; 1 zl. dno, p3

Objekt 155/95 (obr. 15)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 440 × 250 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 50 cm. **Popis:** Objekt byl značně členitý na nepravidelném půdorysu s různými laloky a výběžky. Zkoumána byla pouze jeho jižní část. V objektu se nacházely četné schodovité prohlubně. Stěny jsou částečně šikmé a částečně podhloubené. Dno je nepravidelné. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá, 12 – hnědožlutá hlinitá, 13 – tmavožlutá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** hliník. **Nálezy:** 107 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 48 zl. t, atyp., p25; 2 zl. přeslen, p25; 1 zl. dno, p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 3 zl. o, o1, p25

Hl. 20–40 cm: 22 zl. t, atyp., p25; 1 zl. dno, p25, ø 8 cm; 1 zl. ucho, p25, š. 3 cm; 3 zl. o, o1, p25; 1 zl. o, o-h, p25, plastický pupek pod okrajem; 2 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená

Hl. 40–60 cm: 23 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená

Objekt 160/95

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 134 × 94 cm. **Max. hloubka:** 12 cm. **Popis:** Nepravidelná jáma s apsidovitým výběžkem na východní straně. Stěny jsou šikmé, dno ploché až mírně konkávní. **Výplň:** 1 – světle hnědá hlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 30 zl. keramiky, mazanice. **Poznámka:** Kresebná dokumentace objektu chybí.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–10 cm: 5 zl. t, atyp., p31; 12 zl. t, atyp., p25; 2 zl. ucho, u-t, p3, š. 3 cm; 6 zl. dno, d-t, d1, p25, ø 12 cm; 1 zl. o, o-h, o1, p25, ø 12 cm; 4 zl. o, o-h, o1, p2

Objekt 186/95 (obr. 16)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 168 × 118 cm. **Max. hloubka:** 35 cm. **Popis:** Oválná jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. Z objektu byla zkoumána pouze severovýchodní část. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 31 zl. keramiky, mazanice.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–35 cm: 26 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 1 zl. o, o92, p25, okrajová plastická lišta nezdobená; 3 zl. hrdlo, h-t, p25, okrajová plastická lišta nezdobená

Objekt 187/95 (obr. 16)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 140 × 150 cm. **Max. hloubka:** 42 cm. **Popis:** Jáma nepravidelně oválného až téměř kruhového půdorysu se šikmými, místy lehce podhloubenými stěnami a plochým dnem. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 62 zlomků keramiky.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 3 zl. o, o-h-t, o1, p25, koflík

Hl. 0–40 cm: 50 zl. t, atyp., p25; 2 zl. dno, p25; 1 naběračka, p3 (obr. 41:11–12); 2 zl. dno, p3

Objekt 192/95 (obr. 16)

Tvar půdorysu: oválný. **Rozměry:** 190 × 132 cm. **Max. hloubka:** 62 cm. **Popis:** Oválná jáma se svislými, místy částečně podhloubenými stěnami a nepravidelným dnem. Zkoumána byla pouze východní část. **Výplň:** 5 – černohnědá kamenitohlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 62 zl. keramiky.

Deskripce keramiky:

Hl.?: 26 zl. o, o-h-t, o1, p25, mísa (obr. 42:1)

Hl. 0–20 cm: 5 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25, ø 32 cm, hrnec

Hl. 20–40 cm: 18 zl. t, atyp., p2

Hl. 40–60 cm: 10 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p25, ø 32 cm, hrnec; 1 zl. o, o1, p25

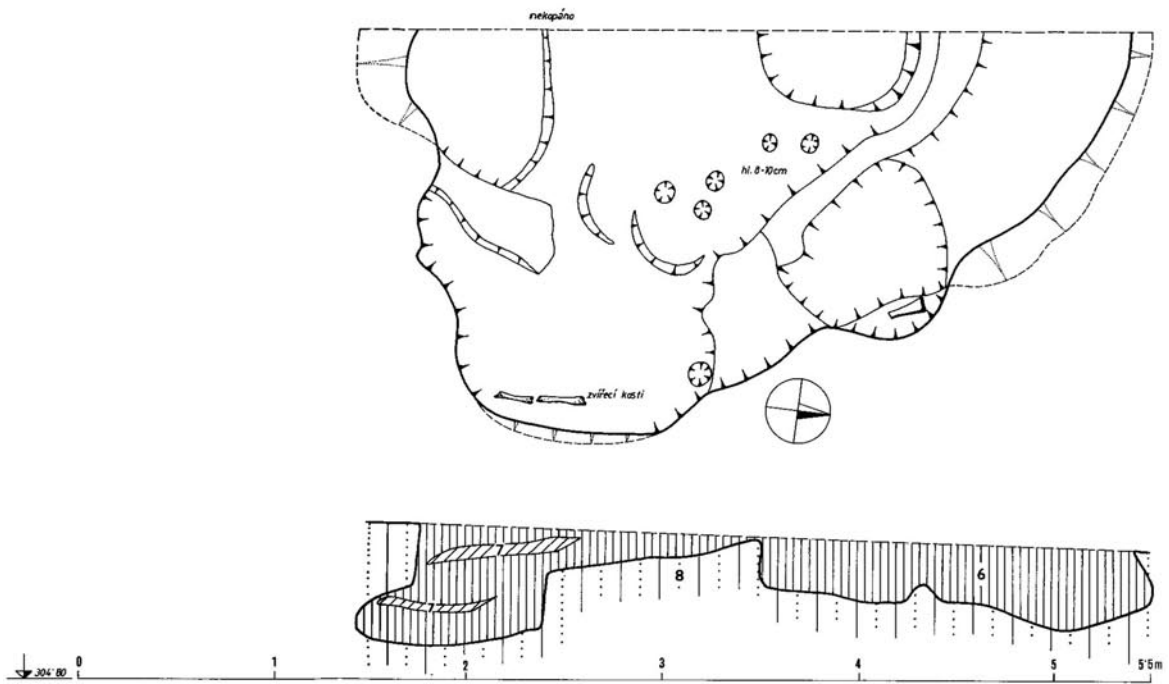
Objekt 198/95 (obr. 16)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 182 × 140 cm. **Max. hloubka:** 32 cm. **Popis:** Jáma nepravidelného tvaru se šikmými stěnami a nerovným dnem. Byla zkoumána pouze její jihozápadní část. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 18 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 21 zl. keramiky, mazanice.

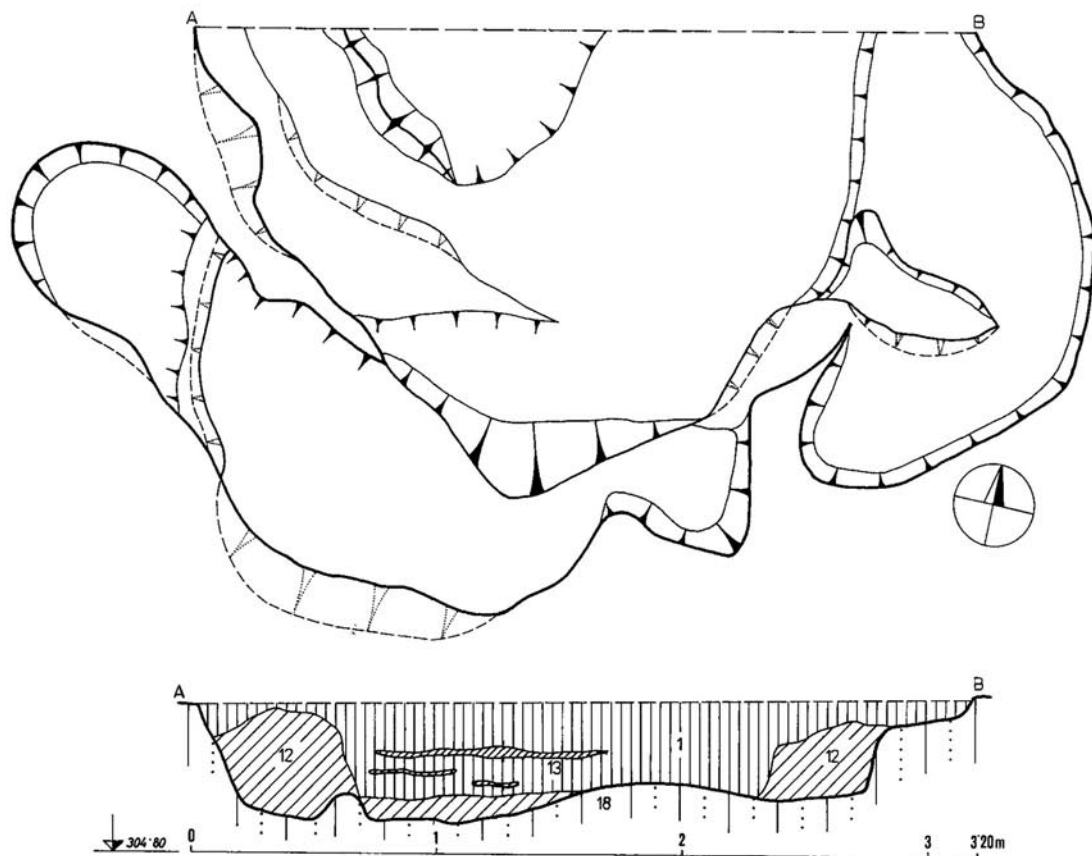
Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 8 zl. t, atyp., p3; 7 zl. t, atyp., p2; 1 zl. dno, p2, ø 11 cm, dno vypouklé dovnitř; 1 zl. o, o-h, o1, p2; 4 zl. dno, d-t, d1, p2

OBJEKT 154

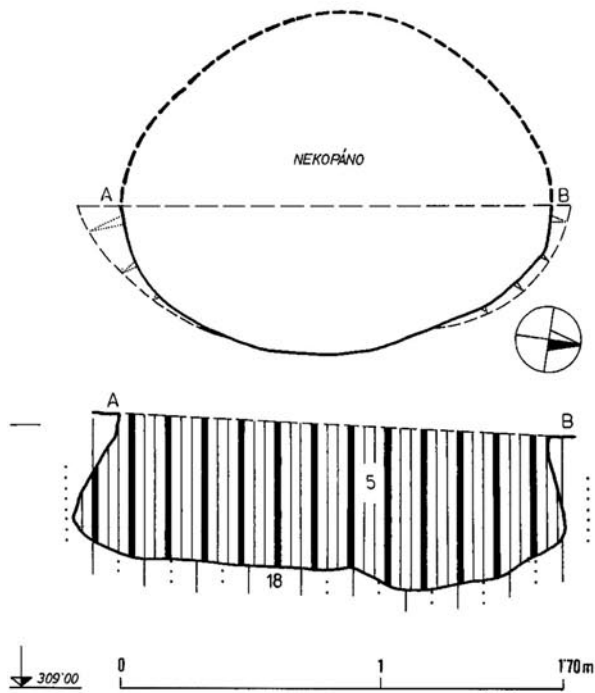

OBJEKT 155

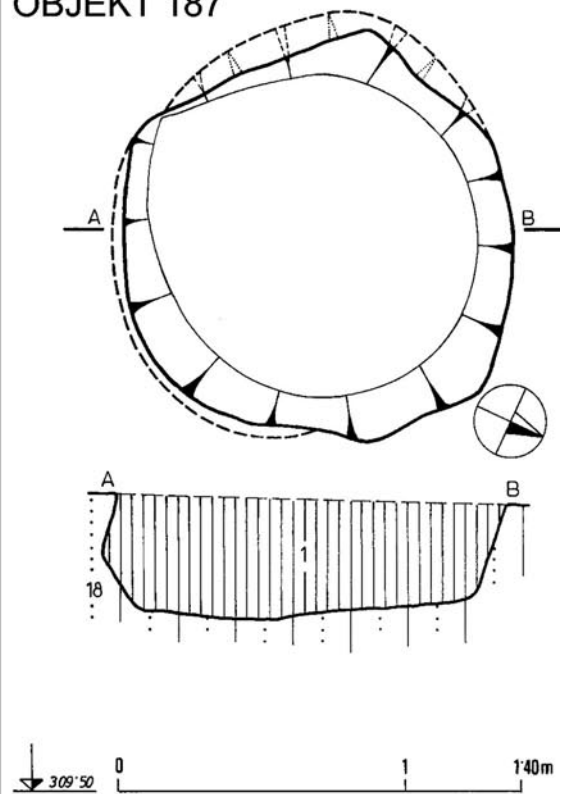

Obr. 15. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace objektů 154 a 155

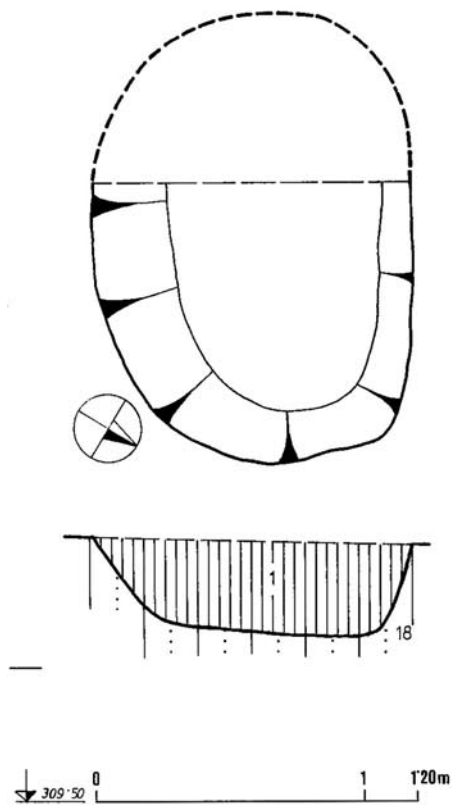
OBJEKT 192

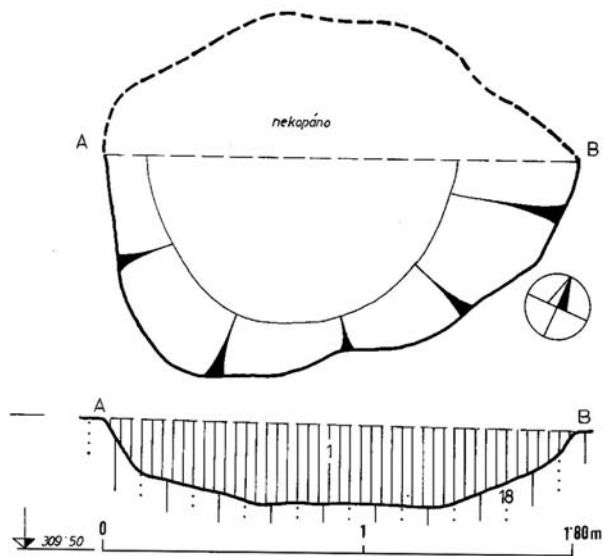
OBJEKT 187

OBJEKT 186

OBJEKT 198

Obr. 16. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresbná dokumentace objektů 186, 187, 192 a 198

Objekt 203/95 (obr. 17)

Tvar půdorysu: kruhový. **Průměr:** 145 cm. **Max. hloubka:** 75 cm. **Popis:** Kruhová jáma se stěnami v jižní části téměř svislými a v severní mírně podhloubenými. Dno je ploché. Zkoumána byla pouze východní polovina. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 14 – hnědožlutá hlinitosprašovitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 4 zl. keramiky, mazanice.

Deskripce keramiky:

Hl. 30–60 cm: 1 zl. t, p2, orn 45, koflík

Hl. 60–75 cm: 3 zl. t, atyp., p3

Objekt 233/95

Dokumentace objektu chybí. **Nálezy:** 76 zl. keramiky, mazanice

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 8 zl. t, atyp., p25; 13 zl. t, atyp., p2; 1 zl. u, p2, amfora, páskové ucho š. 4 cm, zdobené záseky (obr. 43:1); 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 2,5 cm; 2 zl. dno, d-t, d1, p2, ø 12 cm

Hl. 20–40 cm: 6 zl. t, atyp., p25; 26 zl. t, atyp., p2; 2 zl. dno, d-t, d5, p25, ø 6 cm; 6 zl. dno, d-t, d1, p25; 2 zl. dno, d-t, d5, p25, ø 8 cm; 1 zl. o, o-h-t, o92, p25, románská lizéna + plastický pupek pod okrajem (obr. 42:7); 2 zl. o, o-h, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. hrdlo, p25, okrajová lišta členěná prstováním; 1 zl. o, o92, p25, okrajová lišta členěná prstováním

Objekt 235/95 (obr. 17)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 200 × 180 cm. **Max. hloubka:** 178 cm. **Popis:** Mimořádně hluboká nepravidelně oválná jáma s podhloubenými stěnami v dolní části a plochým dnem. **Výplň:** 1 – tmavohnědá hlinitá. **Podloží:** 7 – žlutá sprašovitá, 11 – bílošedá slínovitá břidlice, 19 – hnědožlutá jílovitá, 28 – zelenožlutá jílovitá, 20 % drobný štěr. **Interpretace:** zásobní jáma (obilnice?). **Nálezy:** 82 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 20 zl. t, atyp., p2; 6 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o92, p2, okrajová plastická lišta nezdobená; 1 zl. dno, d-t, d1, p25; 1 zl. ucho, p25, š. 3,5 cm

Hl. 20–40 cm: 27 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h-t, o1, p2 pohár; 1 zl. o, o92, p2, okrajová plastická lišta nezdobená

Hl. 40–60 cm: 7 zl. t, atyp., p25

Hl. 60–80 cm: 5 zl. t, atyp., p2; 1 zl. o, o1, p2

Hl. 80–100 cm: 3 zl. t, atyp., p2

Hl. 100–120 cm: 1 zl. t, p2, orn vypíchaná klikatka (obr. 43:6); 2 zl. o, o1, p2

Hl. 140–160 cm: 1 zl. t, atyp., p2

Hl. 160–180 cm: 1 zl. t, atyp., p2

Objekt 236/95 (obr. 17)

Tvar půdorysu: nepravidelný. **Rozměry:** 390 × 178 cm (zkoumaná část). **Max. hloubka:** 20 cm. **Popis:** Rozsáhlý mělký objekt blíže neurčitelného tvaru, zahlubující se prakticky pouze do podorničí. Při západním okraji se nacházela mělká kúlová jamka. **Výplň:** 3 – světle hnědá hlinitá, 16 – podorničí. **Podloží:** 2 – hnědobéžová slínovitohlinitá. **Interpretace:** objekt neznámé funkce. **Nálezy:** 58 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, kamenné drtidlo.

Deskripce keramiky:

Hl. 0–20 cm: 42 zl. t, atyp., p25; 1 zl. o, o-h, o1, p25; 3 zl. t, p2, koflík; 2 zl. dno, d-t, d1, p25, 6 zl. o, o-h-t, o1, p25; 3 zl. o, o-h-t, o1, p25, pohár (obr. 43:12)

Kúl. jamka: 1 zl. t, atyp., p25

Objekt 259/96 (obr. 17)

Tvar půdorysu: nepravidelně oválný. **Rozměry:** 120 × 115 cm. **Max. hloubka:** 52 cm. **Popis:** Nepravidelně oválná jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. Nad ním se nacházela výrazná kumulace keramických střepů a zvířecích kostí. **Výplň:** 1 – černohnědá kamenohlinitá. **Podloží:** 2 – hnědožlutá kamenitá. **Interpretace:** zásobní jáma. **Nálezy:** 140 zl. keramiky, mazanice, zv. kosti, část kamenného drtidla

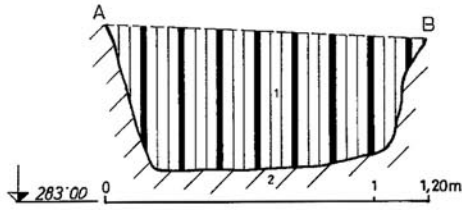
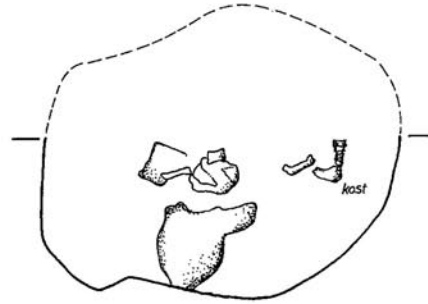
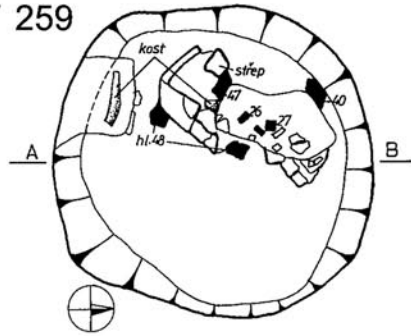
Deskripce keramiky:

Hl. 0–30 cm: 1 zl. o, o1, p2; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 4 cm, amfora; 1 zl. d, d-t, d1, p25

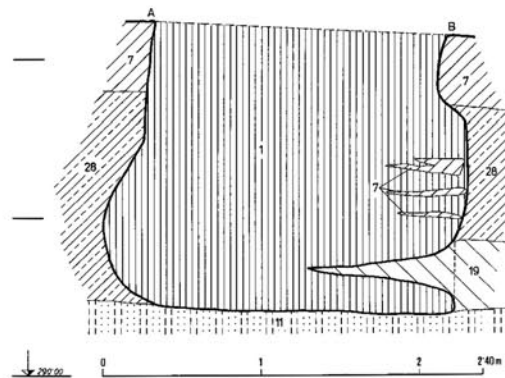
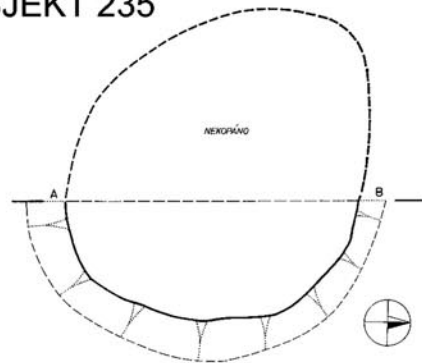
Hl. 0–40 cm: 15 zl. t, atyp., p2; 2 zl. t, atyp., p25; 1 zl. ucho, u-t, p25, š. 3,5 cm, amfora; 4 zl. o, o1, p2; 1 zl. d, d-t, p2, ø 14 cm

Hl. 20–50 cm: 22 zl. t, atyp., p25; 21 zl. t, atyp., p2; 1 zl. t, t-u, p25; 2 zl. dno, d-t, d1, p25; 7 zl. o, o-h, o1, p25; 61 zl. o, o1, o-h-t-d, p2, čtyřhraná amfora, pásková ucha š. 4 cm

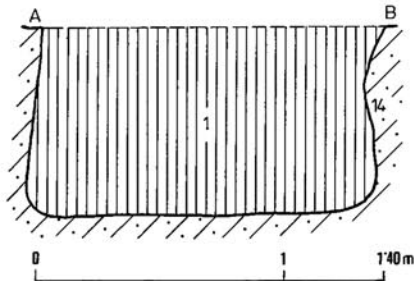
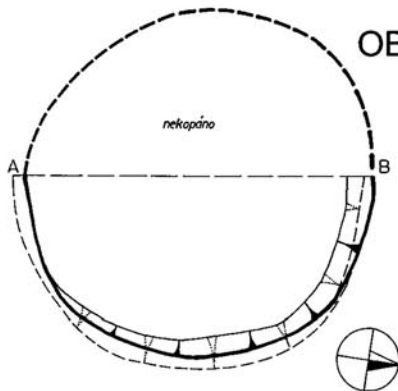
OBJEKT 259

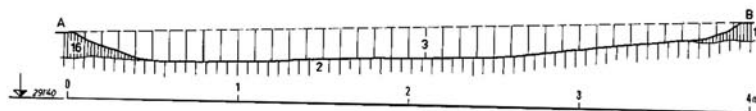
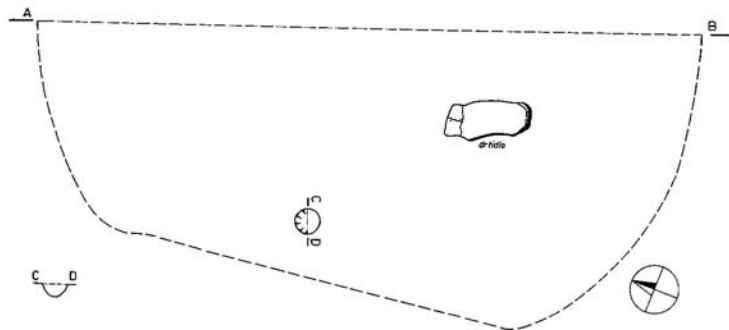
OBJEKT 235

OBJEKT 203

OBJEKT 236

Obr. 17. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresební dokumentace objektů 203, 235, 236 a 259

FUNKČNÍ INTERPRETACE OBJEKTŮ

Objekty KNP se nacházejí převážně v jižní části zkoumané plochy východně od silnice k Černému Volu. Na temeni návrší registrujeme největší kumulaci objektů KNP (téměř 70 %). Pravděpodobně se jedná o centrum sledovaného sídliště. Část objektů zasahuje dále na sever za silnici na Roztoky, kde směrem do údolí Podmoráňského potoka mizí a pokračuje zde pouze osídlení mladších kultur (doba římská a doba stěhování národů). KNP byla na lokalitě zastoupena 59 objekty, přičemž nelze vyloučit stejnou kulturní příslušnost i u některých dalších jam, zařaditelných jen obecně do eneolitu. Současně je třeba brát v potaz, že mocnost nadloží (ornice s podorničím a případnou kulturní vrstvou), které bylo po silném nátlaku investora z časových i finančních důvodů odstraněno těžkou technikou (buldozery), dosahovala na některých místech téměř 100 cm (!), tudíž můžeme předpokládat, že evidenci unikla větší část mělce zahloubených objektů. Skrývka v celém prostoru proběhla až na podložní spraš, v níž se zřetelně vyrýsovaly půdorysy (v některých případech ovšem jen dna) zahloubených archeologických objektů. Otázkou rovněž zůstává dlouhodobý průběh zdejších erozních a akumulacních procesů, resp. zřejmě proměnlivá niveleta povrchu v jednotlivých etapách pravěkého osídlení.

Na lokalitě jsou zastoupeny jámy různých funkcí, přičemž v některých případech nelze spolehlivě interpretovat jejich původní účel (*tab. 1*). Situace je ztížena faktem, že z objektů často zbyly pouze jejich spodní partie. Deset rozsáhlých útvarů nepravidelných rozměrů zřejmě plnilo funkci těžebních jam, tedy hliníků (č. 81, 82, 89, 122, 148, 149, 150, 151, 154, 155), sloužících k získávání materiálu na stavbu domů, pecí a výrobu keramiky. Všechny tyto objekty se nacházely v centru zachyceného osídlení. Některé z nich (objekty č. 122, 148, 149, 154, 155) byly značně nepravidelné s různými laloky, stupňovitými schody a výběžky, což naznačuje, že těžba hlíny zde probíhala s různou intenzitou a opakovaně. Díky těžebním zahloubeninám zde můžeme předpokládat existenci obydlí, jejichž základy, zřejmě i vzhledem k mohutné skrývce, nebyly rozpoznány. Zkoumané objekty měly přibližně totožné rozměry kolem 5 m, výjimku tvořil pouze hliník o délce téměř 14 m (č. 122).

Exploatační jámy se obecně dělí na jámy „stavební“, které se nacházejí v blízkosti domů a sloužily především pro potřeby stavby, tedy těžbu hlíny na omazávání dřevěných vyplétaných stěn. Ke druhému typu pak patří jámy nepravidelných, značně členitých tvarů, označovaných jako „hliníky“. Těžba spraše (na výrobu keramiky, výstavbu pecí či různé hliněné výmazy) zde probíhala chaoticky a nepravidelně dle aktuálních potřeb. Hliníky se povětšinou nacházely v těsném sousedství zástavby a jejich zanášení probíhalo buď přirozeně (působením přírodních sil) nebo většinou následkem lidské činnosti v podobě ukládání odpadu v době existence osady (*Soudský 1966; Kazdová 1984*). V některých případech byla u rozsáhlých hliníků zjištěna stratigrafie kulturních vrstev v rozsahu několik set až tisíce let. Jedná se o dlouhodobě a opakovaně využívané objekty na polykulturních lokalitách (např. *Matějíčková 1999, 107; Stolz 2004; Dobeš – Kostka – Stolz 2007, 106–110, obr. 14–15; Dobeš – Zápotocký 2009, 280*).

Také na sousedním sídlišti v poloze Skalka ve Velkých Přílepech se nacházel rozsáhlý hliník (dlouhý 14 m), ve kterém byla zachycena keramika KNP sířemské fáze, salzmündské fáze, keramika badenské kultury a keramika kulovitých amfor (*Daněček 2008a; 2009*). Exploatační jámy také často sloužily jako výrobní objekty, např. ke štípání kamenné industrie, či se při jejich okrajích stavěla různá otopná zařízení (*Kalferst – Zápotocký 1991, 406*). V některých případech se hliníky, stejně jako síla, druhotně využívaly k pohřbívání, jako např. na sídlišti KNP v Hostivici (okr. Praha-západ), kde bylo při stěnách sídlištních jam pietně uloženo několik lidských skeletů (*Pleinerová et al. 2005, 123–125*). Na eneolitickém sídlišti v Tuchoměřicích (okr. Praha-západ) došlo k sekundárnímu využití hliníku coby kultovního objektu. V jeho jižní části se nacházela zahloubená šachta (hloubka 3,4 m), v níž spočívala lebka tura uložená na fragmentu mohutné zásobnice, datované do období řivnáčské kultury (*Sankot – Zápotocký 2011*).

Celkem 22 relativně pravidelným objektům (jámy zhruba oválného či kruhového půdorysu se svislými až kónickými stěnami a víceméně plochým nebo mírně konkávním dnem) lze přisoudit funkci zásobních jam (č. 17, 18, 19, 21, 23, 59, 77, 78, 83, 86, 90, 104, 125, 138, 142, 144, 186, 187, 192, 203, 235, 259). Zásobní jámy měly téměř standardní tvar i rozměry po celý zemědělský pravěk. Ve sprašovitém prostředí se často objevuje nejtýpější kuželovitý typ, který vždy celkem bezpečně identifikuje funkci objektu. Na lokalitě se vyskytují i válcovité, kotlíkovité či nepravidelné tvary. Můžeme předpokládat, že ne všechny zahloubené objekty sloužily jako zásobnice na obiloviny. Mohlo se také jednat o sklípky na uskladnění potravin (snad i mléka), příruční zásobárny, prohlubně na pece, nebo objekty k dalšímu hospodářskému využití. Objekt č. 18 (*obr. 6*) zřejmě představoval zásobní jámu, jejíž stěny a dno byly vymazány a vypáleny, o čemž by mohly svědčit početné kusy mazanice z výplně i mazanicové bloky při dně objektu, pokud se ovšem nejedná o druhotně uložené části zřícených stěn nedaleko stojících nadzemních dřevohlinitých konstrukcí. Otázka je, na kolik se zásobní jámy využívaly opakovaně a jaké

Č. obj.	Typ objektu	Max. rozměry (cm)	Max. hloubka (cm)	Keramika	Ostatní nálezy/poznámka
6	?	170 × 86	18	28	MZ
17	zásobní jáma	88 × 70	12	25	MZ, KO
18	zásobní jáma	průměr 230	164	32	MZ, KO, KO-kopáč
19	zásobní jáma ?	260 × 220	64	73	MZ, KO, ŠI-úštěp, BI-sekerka
20	zásobní jáma ?	280 × 200	100	15	intruze KNP v obj. mohylové k.
21	zásobní jáma ?	164 × 138	22	482	MZ, KO
22	?	286 × 182	22	141	MZ, KO, KÁ-drtidlo, brousek
23	zásobní jáma ?	120 × 96	12	143	MZ, KO, ŠI-úštěp, KÁ-drtidlo, zl. suroviny
26	chata	360 × 280	46	242	MZ, KO, ŠI-úštěp (2 ks), KÁ-zrnotěrka
27	?	116 × 116	9	158	MZ, KO
59	zásobní jáma	208 × 124	76	127	MZ, KO
76	?	204 × 164	48	290	MZ, KO, KO-šídla (3 ks)
77	zásobní jáma	průměr 165	76	607	MZ, KO, KO-lidské, KO-šídlo, oprac. paroh, ŠI-paz. čepelka
78	zásobní jáma	260 × 224	192	95	MZ, KO, KO-šídlo, ŠI-úštěp, BI-týl sekerky
79	?	?	42	42	MZ, KO
81	hliník	330 × 210	124	73	MZ, KO
82	hliník	490 × 228	70	42	MZ, KO
83	zásobní jáma	průměr 192	92	30	MZ, KO
86	zásobní jáma	průměr 198	100	46	MZ, KO, KÁ-zl. brousku
89	hliník	400 × 300	94	26	MZ, KO, KÁ-zl. zrnotěrky
90	zásobní jáma	300 × 180	56	295	MZ, KO, KO-šídlo, dláto, BI-klín
104	zásobní jáma	116 × 104	56	89	MZ, KO
115	?	210 × 190	30	4	intruze KNP (hrob KŠK)
122	hliník	1400 × 1100	80	81	MZ, KO
125	zásobní jáma	118 × 96	42	241	MZ, KO
138	zásobní jáma	140 × 126	40	450	MZ, KO
142	zásobní jáma	136 × 80	48	19	MZ
144	zásobní jáma	průměr 160	32	991	MZ, KO, KÁ-drtidlo
148	hliník	442 × 150	120	154	MZ, KO
149	hliník	458 × 162	90	31	MZ, KO
150	hliník	104 × 138	48	17	
151	?	162 × 120	100	54	MZ
152	?	236 × 102	96	240	MZ, KO
154	hliník	410 × 212	62	118	MZ, KO
155	hliník	440 × 250	50	107	MZ, KO
160	?	134 × 94	12	30	MZ
186	zásobní jáma	168 × 118	35	31	MZ
187	zásobní jáma	140 × 150	42	62	MZ
192	zásobní jáma	190 × 132	62	62	MZ
198	?	182 × 140	32	21	MZ
203	zásobní jáma	průměr 142	75	4	MZ
233	?	?	76	76	MZ
235	zásobní jáma	200 × 180	178	82	MZ, KO
236	?	390 × 178	20	58	MZ, KO, KÁ-drtidlo
259	zásobní jáma	120 × 115	52	140	MZ, KO, KÁ-zl. drtidla
Σ				6174	

Tab. 1. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Celkový přehled nálezů v jednotlivých typech objektů

konkrétní komodity se v nich uchovávaly. Vzhledem k velmi obtížným finančním podmínkám výkumu nebylo bohužel možné zajistit jakékoliv archeobotanické analýzy, které by snad tuto otázku pomohly objasnit. Na sousedním sídlišti KNP v poloze Skalka byla environmentální analýza ekofaktů z objektu mladšího eneolitu provedena a v sídlištní jámě zde byly zjištěny zbytky dvou kulturních plodin, a to pšenice dvouzrnky a pšenice jednozrnky (Kočár – Sůvová – Kočárová 2006).

Na téže lokalitě byly dokumentovány i dvě zásobní jámy, z nichž v jedné separovali tehdejší obyvatelé kosti prasat (objekt č. 96) a ve druhé kosti turů (objekt č. 145). Materiál je značně fragmentární se stopami ořezání, což poukazuje na primární jídelní odpad. Jiná zásobní jáma pravidelného kruhového tvaru obsahovala dva kompletní telecí skelety. Zvířecí kostry nedoprovázely žádné milodary a byly pohřbeny 50–60 cm nade dnem jámy. Pravděpodobně šlo spíše o pragmatické uložení uhynulých zvířat, než o rituální aktivity. Zajímavá situace byla dokumentována v další zásobní jámě, na jejímž dně při stěně spočívala kompletní kostra kočky divoké (Daněček 2007; 2008a,b; 2009; Kyselý 2008; Sůvová 2009).

Pozoruhodnou skutečností představuje opakující se přítomnost zvířecích skeletů či jejich částí, uložených společně s lidskými ostatky v sídlištních jámách. Tento způsob pohřbu byl zachycen přímo ve Velkých Přílepech na dvou lokalitách KNP, avšak v námi sledované poloze máme bohužel doložen pouze jeden objekt s příměsí několika zlomků lidských kostí (č. 77). V katastrálním území Kamýk spočívala v zásobní jámě pietně uložená kostra ženy provázená kostmi ovce a zajíce; též v poloze Skalka se v jámě pod obytnou chatou našla lidská lebka s kostrami čtyř zajíců (*Daněček 2008a; Šulová – Kubálek – Holub 2010*). Navíc zajíci ze Skalky byli uloženi (či odhozeni) záměrně. Jejich skelety jsou téměř kompletní bez známek ořezání či opálení kostí (*Kyselý 2008*).

Další ženská kostra, uložená v silu společně se zvířecími lopatkami, byla identifikována 13 km západně od Velkých Přílep v Praze-Ďáblicích (*Dobeš – Kostka – Stolz 2010*). V Hostivici u Prahy (10 km od Velkých Přílep) posloužila zásobní jáma k uložení pohřbu dítěte v doprovodu dvou dobytčat a psa (*Pleinerová 2002*, 21, obr. 3–9). Na sídlišti pozdní fáze KNP v Brozanech nad Ohří byla objevena zásobní jáma se skelety pěti štěňat a ostatky novorozenců (*Dobeš – Zápotocký 2013*). Tato mimořádná pozornost věnovaná hospodářským či divokým zvířatům dokazuje silnou vazbu nejenom na domestikovaná zvířata.

Rozsáhlé jámy interpretované jako hliníky byly náleзовě chudší. Obsahovaly pouze 703 zlomků keramiky, zatímco zásobní jámy celkem 4284 zlomků. Sila pravděpodobně mohla posléze druhotně sloužit jako odpadní jámy. Tudíž lze předpokládat, že v zásobních jámách se odpad ukládal intenzivněji z důvodu blízkosti obydlí, než v případě hliníků, jež bývají od obydlí ve větším odstupu (*Kalferst – Zápotocký 1991*, 397). Dominantní převaha zásobních jam různých tvarů a velikostí nepředstavuje výjimku na sídlištních KNP (cf. Makotřasy: *Pleslová-Štiková 1985*). Zajímavý je objekt č. 235, který dosahoval hloubky necelých dvou metrů a jehož objem byl 4,5 m³. Existuje domněnka, že takto zahloubené objekty sloužily k těžbě kvalitní spraše nacházející se ve větší hloubce (*Soudský 1966*). Pravděpodobně se však jednalo o silo větších rozměrů. Počet zásobních jam a jejich velikosti poukazují na zemědělský charakter sídliště. Taktéž zlomky drtidel a výskyt velkých keramických zásobnic dokládají značnou obilnářskou produkci. Úrodné černozemní půdy v okolí (a také další četné osídlení KNP v těsném sousedství) podtrhují oblíbenost této lokality (nejen) v období staršího eneolitu.

V deseti případech nelze přesně určit účel sídlištních jam, neboť se dochovaly torzovitě či to nemožňuje jejich atypický tvar (č. 6, 22, 27, 76, 79, 152, 160, 198, 233, 236). Vzhledem k výrazné polykulturnosti zdejší lokality je poněkud překvapivé, že keramika KNP byla v podobě intruze zachycena pouze ve dvou objektech z mladších období. V prvním případě se jednalo o charakteristické keramické zlomky ve standardní zásobní jámě (objekt č. 20) ze střední doby bronzové (kultura mohylová). Zajímavější situace byla zachycena v hrobě náležejícím nositeli kultury šňůrové keramiky (objekt č. 115), v němž se nacházela mimo jiné miniatura nálevkovitého poháru. Její intaktnost vyvolává otázku, zda nebyl tento nesoudobý artefakt přidán k hrobové výbavě záměrně jako „sběratelský kus“.

Za jediný výzkumem zachycený obytný (či snad výrobní?) objekt můžeme považovat obdélnou polozemnici se zaoblenými rohy o rozměrech 360 × 280 cm a apsidovitým vyklenutím kratší východní strany, která se zahlubovala 46 cm do sprašového podloží (č. 26; obr. 7). Poměrně vzácný výskyt staveb obytného charakteru na sídlištních KNP z našeho území není ovšem nikterak neobvyklý. U této problematiky se zastavíme podrobněji.

Podíváme-li se na ni v širším kontextu, zjistíme, že se zahloubené chaty (polozemnice), současně s dlouhými domy nadzemní konstrukce, vyskytují v celé střední Evropě od počátku neolitu. Uvažuje se, že využití polozemnic bylo spíše hospodářského nebo výrobního charakteru. V období eneolitu, kdy se počty dlouhých obytných domů značně redukují, jsou pak tyto zahloubené objekty jedinými doklady obytného či výrobního procesu (*Ernée et al. 2007*, 88–89).

Středoevropským typem obydlí KNP byla převážně nezahloubená kúlová stavba, někdy se základovým žlabem (*Schlette 1958*, 110–111). Pro období eneolitu se uvažuje již o domech patrové konstrukce, kdy se zvětšil podíl dřeva na úkor hlíny (*Bláhová-Sklenářová 2012*, 85). Na základě častého výskytu zahloubených hospodářských jam a hlavně rozsáhlých hliníků na českých lokalitách KNP lze usuzovat, že i na našem území byly standardním obydlím domy nadzemní kúlové konstrukce, využívající k omazání a konstrukci stěn větší množství jílu. Díky mělkému založení do podloží však tyto stavby nezanechaly v terénu výraznější stopy a jejich identifikace je často problematická.

Ve střední Evropě známe obytné kúlové stavby z Polska nebo Dolního Saska. B. Balcer doložil na sídlišti Čmielów-Gawroniec, že zahloubené objekty (tzv. polozemnice) jsou pouze sídlištní jámy a obytné domy měly podobu nadzemních staveb (*Balcer 1989*, 266–273). Na lokalitě Flögeln (Dolní Sasko) byl nalezen jeden z nejzachovalejších půdorysů dlouhého nadzemního domu. Tuto stavbu lze interpretovat jako obytný trojprostorový dům se stěnami vypletenými proutím, jehož konstrukce byla ukotvena v základových žlabech (*Schirning 1979; Kelm 2000*, 11–12; *Zimmermann 2008*, 123–129).

Z českého raného eneolitu se ve většině případů podařilo zachytit pouze torza kúlových staveb. V Třebestovicích (okr. Nymburk) se nacházel v prostoru pohřebiště trapézovitý dům nadzemní konstrukce o rozměrech 11 × 6,40–7,25 m. Obvod byl tvořen základovými žlaby o hloubce 10–28 cm. Uvnitř stavby se našly další objekty, z nichž některé lze přiřadit k vnitřní konstrukci domu. Se stavbou domu však zcela jistě souvisel hrob, který porušuje jeden ze žlabů při východní stěně chaty. V případě této trapézovité stavby se uvažuje spíše o neobytné konstrukci související s nalezeným pohřebištěm (Čtverák – Rulf 1989, 7, 20–21).

Do časného eneolitu lze zařadit i stavbu vymezenou žlábkou z Klučova (okr. Kolín). Jedná se o mírně trapézovitý objekt o délce 20 m a šířce 2,40–3,05 m, orientovaný ve směru S–J (Kudrnáč 1954). Vzhledem k malé šířce objektu a přítomnosti dvou zahlučených jam v podélné ose byla stavba interpretována jako pohřební mohyla (Pleinerová 1980, 46). Tento závěr navozuje domněnku, že i v jiných případech lengyelských staveb určených jako domy, lze uvažovat o funkci dlouhých pohřebních mohyl. V budoucnu budou jistě nálezy těchto objektů přibývat, mimo jiné též s přihlédnutím k nové interpretační možnosti. Jen v severozápadních Čechách bylo leteckým průzkumem k roku 2003 prokázáno jedenáct objektů, u nichž lze předpokládat příslušnost k raně eneolitickým dlouhým mohylám (Neustupný ed. 2008, 45).

Další objekty kúlové konstrukce dvou dlouhých domů prozkoumala I. Pleinerová na polykulturní lokalitě v Březně u Loun. Obě odkryté konstrukce byly pravidelného obdélníkového tvaru, s rozměry dosahujícími na delší ose přes 20 m a na kratší ose téměř 7 m. O jejich současnosti vypovídala vedle shodného konstrukčního charakteru především stejná prostorová orientace SZ–JV. Podle nalezeného materiálu lze obě stavby zařadit do období časného až staršího eneolitu. Na našem území se jedná o unikátní nález eneolitických domů tohoto charakteru. Nejblíže analogie lze hledat v Německu na lokalitě Halle – Döllauer Heide, kde byl nalezen dlouhý dům obdobné kúlové konstrukce datovaný do salzmündské fáze KNP (Pleinerová 1990).

Za pozůstatky obytných objektů lze zřejmě považovat i tři kúlové nadzemní stavby z Neratovic, náležející pravděpodobně do období jordanovské kultury. První z objektů měl rozměry 8,5 × 4 m a půdorys byl tvořen sedmnácti kúlovými jámami, z nichž jedna obsahovala eneolitickou sekerku. Nosnost hlavních nárožních kúlů byla navíc posílena dalším kúlem, zapuštěným 10–20 cm od nich ve směru úhlopříček půdorysu chaty. Druhá zachycená stavba byla ve tvaru širokého obdélníka (5 × 3,5 m) vymezena čtyřmi kúlovými jámami. Z poslední obdélníkové chaty byla zachycena pouze severní stěna měřící 11 m a kratší západní stěna dlouhá 5,8 m (Kabát – Zápotocký 1962, 13–15). Žlabový půdorys obytné stavby se nacházel též v Plotištích nad Labem (Vokolek 1993, 7–15).

Existenci staroeneolitických domů nadzemní kúlové konstrukce dokazuje také výzkum z roku 2008 v Líbeznicích (okr. Praha-východ), ležících 14 km vzdušnou čarou na severovýchod od Velkých Přílep. Významným zjištěním zde bylo odkrytí obdélných půdorysů minimálně deseti dlouhých domů, tvořených sloupovou konstrukcí a náležejících do období KNP. Na základě keramiky a sekeromlatu s oblým týlem ze sídlištních objektů byly domy datovány do salzmündského stupně KNP. Ostatní zahlučené objekty navíc respektovaly uvedené obytné struktury a tvořily tak ucelenou sídlištní jednotku. Odkryté domy měly orientaci východ–západ a rozměry 23 × 7 m. Jeden z domů byl na základě dochovaných příčných stop po kúlech rekonstruován jako trojprostorový. Mezi těmito obytnými stavbami se nacházela v zásypu zásobní jámy kompletní kostra zhruba sedmiletého dítěte ve skrčené poloze bez milodarů (Turek 2011; Sosnová 2016).

Polozemnice obdélníkovitého či oválného půdorysu se v našem prostředí jednoznačně objevují od staršího eneolitu. Na lokalitě Baba v Praze-Dejvicích bylo interpretováno pět objektů jako zahlučené obytné stavby, z nichž ve třech se prokázala přítomnost ohniště. Obytná plocha čtyř chat byla od 5,5 do 16,1 m², pátá pak dosahovala pozoruhodných rozměrů 12,4 × 6,8 m (80 m²) a zaujímala prostor na nejvyšším místě ostrožny (Havel 1986). V Hostivici u Prahy se nacházela polozemnice (2 × 2,5 m, hloubka 90 cm od ornice) s podlahou vymazanou asi pěticentimetrovou vrstvou mazanice. Ve východním rohu se vyskytovala zahlučenina s tmavou výplní promísenou s propálenou mazanicí. Pravděpodobně se jednalo o ohniště, což potvrzuje obytný charakter objektu. Ve výplni polozemnice se nacházely zlomky keramiky (salzmündská fáze), zvířecí kosti a štípaná industrie. Kúlové jamky nebyly identifikovány uvnitř ani vně objektu (Janská 1957, 152–153).

Na sídlišti v Praze-Lysolajích je doložen mírně zahlučený objekt s mísovitým dnem o rozměrech 190 × 155 cm a hloubce 65 cm. Mohlo se jednat o malou chatu, i když ve výplni se kromě drtidla nenacházelo nic, co by nasvědčovalo funkci obydlí (Pleslová–Štiková 1972, 85). Podobné stavby se vyskytovaly na výšinném sídlišti Mužský-Hrada, kde se nacházely menší chaty o rozměrech 4–10 m² a hloubce 60 cm. V některých případech se zachovaly zbytky ohnišť nebo pecí. Po obvodu stěn nebo i ve středu obydlí byly výzkumem zachyceny kúlové jamky naznačující dřevěnou konstrukci stěn a zastřešení (Ple-

slová-Štiková 1981, 64). Tyto objekty je možno obecně rekonstruovat jako stavby mělce zapuštěné do podloží se stěnami vypletenými proutím, omazanými hlínou, a sedlovou střechou (Zápotocký 2008, 65).

V poloze „Skalka“ ve Velkých Přílepech byl prozkoumán objekt 2A/06, jenž je interpretovaný jako mírně zahloubená obdélná chata KNP s množstvím sloupových jam. Stavba byla 3,8 m dlouhá a 3,2 m široká, delší stranou orientovaná SV-JZ. Nedaleký žlabovitý objekt (5/06) s velkou sloupovou jámou ve své severní části zřejmě konstrukčně přímo souvisel se zmiňovanou chatou. Zajímavostí je nález pietně uložené lidské lebky v zásobní jámě (datované taktéž do období KNP) pod podlahou chaty. Autor výzkumu se domnívá, že lebka souvisela spíše s aktivitami v chatě, než se zásypem zásobní jámy. Podle antropologického posudku lebka pocházela z dospělého jedince a pravděpodobně se jednalo o uložení setnuté (resp. uříznuté) hlavy. Nevíme však, zda oddělení hlavy od trupu bylo příčinou smrti jedince, či k němu došlo až postmortálně. V jedné ze sloupových jam v chatě 2A/06 se nacházelo několik neonatálních kůstek (doklad dětské oběti?). Další zlomek dětské kosti (tibie) byl identifikován v nedaleké zásobní jámě. Vzhledem k velkému množství zachycených kůlových a sloupových jam v poloze „Skalka“, které se vyskytují mezi sídlištními objekty a zásobními jamami, lze důvodně předpokládat, že další obytné domy z období KNP měly nadzemní kůlovou konstrukci (Daněček 2007; 2008a,b; 2009).

Pro období řivnáčské kultury máme na sídlišti v Tuchoměřicích (okr. Praha-západ) jasně doloženou znalost techniky stavby založené na základovém rámu, jehož nárožní kůly (sloupy) nebyly vůbec zapuštěny do země (Sankot – Zápotocký 2011, 95–96). Tento typ stavby zanechá v terénu pouze mírně zahloubené žlábký, které při masivní plošné skrývce nadloží nejsou v žádném případě zachytitelné.

Vzhledem k většímu množství hliníků (celkem 10) a zásobních jam (celkem 22) můžeme na naší lokalitě důvodně předpokládat existenci celé skupiny výzkumem nezachycených obydlí. Keramika pocházející z přílepských hliníků byla ve větších i menších fragmentech a obsahovala jak stolní, tak i zásobní tvary. Výplň těchto jam ukazuje na primární odpad a hliníky se pravděpodobně nacházely v těsné blízkosti „nenalezených“, avšak pravděpodobně existujících obytných staveb. Na raně eneolitickém sídlišti v Bdeněvsi (okr. Plzeň-sever) byl zachycen hliník, v němž spodní vrstvy tvořila mazanicová krusta, interpretovaná jako pozůstatky rozplavených konstrukcí domů, které se zřejmě nacházely v těsném sousedství (Dobeš – Metlička 2014, 47).

Při výzkumu sídliště KNP ve Vikleticích (okr. Chomutov) uvažoval M. Zápotocký (2002, 293) o existenci domů nadzemní konstrukce, po nichž však také nezůstaly žádné stopy. Vycházel přitom z údajů z jiných lokalit, kde domy zachyceny byly. Při velikosti zkoumané plochy ve Vikleticích (120 × 70 m) a zjištěných 15 objektech můžeme tamní počet domů odhadovat na minimálně 4 a maximálně 10. Dle tohoto vzorce lze pro sídliště ve Velkých Přílepech odvodit (při 59 objektech KNP v polygonu cca 450 × 270 m), že obytných staveb zde mohlo být minimálně 16 a maximálně 40. Opět se však nabízí otázka, zda takto rozsáhlé sídliště existovalo v jednom časovém horizontu. Pravděpodobnější se zdá existence spíše menších sídelních jednotek, fungujících ve stejném prostoru (snad kontinuálně?) v jednotlivých archeologicky nerozlišitelných sídlištních subfázích po delší časový úsek, což ostatně naznačuje i analýza keramiky, která vykazuje charakteristické rysy nejen salzmündské, ale v menší míře již širemské fáze KNP podle současného třídění.

NÁLEZY

Keramické nálezy ze sídliště ve Velkých Přílepech tvoří jednu z nejbohatších kolekcí publikovaných souborů KNP nejen v rámci sledovaného regionu, ale na celém území Čech. V 59 objektech bylo na sledované lokalitě nalezeno celkem 10 105 zloмокů keramiky (14 již zveřejněných objektů obsahovalo 3931 zloмокů: Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011; ve zbývajících zde sledovaných 45 objektech bylo 6174 zloмокů – tab. 1). Co do četnosti keramického souboru lze toto sídliště přirovnat pouze k Cimburku u Kutné Hory, kde se nacházelo 9822 zloмокů a k Makotřasům s celkem 11 430 zloмокů (Zápotocký 2000, 72, Tab. 12; Pleslová-Štiková 1985, 87, Table 1–2). Počty keramiky v jednotlivých objektech se většinou pohybují kolem 100 kusů, v některých případech kolísají od minimálního počtu 4 kusů do maximálního počtu 991 kusů.

Dle dělení ostatních sídlištních kolekcí KNP lze zkoumané objekty řadit do kategorie souborů „malých“ (do 100 zloмокů – obj. č. 6, 17, 18, 19, 78, 79, 81, 82, 83, 86, 89, 90, 104, 122, 142, 149, 150, 151, 160, 186, 187, 192, 198, 203, 233, 235, 236, 259), „menších středních“ (od 100 do 500 zloмокů – obj. č. 21, 22, 23, 26, 27, 59, 76, 125, 138, 148, 152, 154, 155) a „větších středních“ (od 500 do 1000 zloмокů – obj. č. 77, 144). Soubory „velké“ nad 1000 zloмокů se v této části sledovaných objektů nenacházely (Zápotocký 1996, 439). Zajímavá je kruhová zásobní jáma č. 144, která byla relativně mělká (max. hloubka 30 cm) a přesto patří k materiálově nejbohatším objektům na zkoumané ploše (celkem 991 zloмокů). Tato keramika byla

navíc dochována ve velkých kusech, ze kterých se podařilo rekonstruovat kompletní amforu. Vzhledem k nízké četnosti výzdoby keramiky KNP patří většina střepů mezi tzv. zlomky atypické. Jejich celkový podíl činí 77 %, čímž se sledovaný soubor neodchyluje od ostatních lokalit KNP (cf. *Dobeš – Zápotocký 2013*, 492, tab. 3). Z dalších keramických nálezů můžeme zmínit poměrně bohatou kolekci jedenácti přeslenů.

Mazanice se nacházela téměř v každém objektu. Většinou se jednalo o drobnější omléte kousky bez stop otisků konstrukčních detailů. Zvířecí kosti se vyskytovaly v běžném množství a jejich odborná analýza zatím provedena nebyla. Na sousedním sídlišti Skalka (vzdáleno 300 m) je však osteologickou analýzou doložen výskyt zejména domácích druhů (97 %), z nichž naprosto dominuje prase (*Kyselý 2008*). Z dalších hospodářských zvířat je dokumentován tur a ovce/koza. V několika fragmentech se objevily části skeletů psů (převážně dospělých jedinců) bez stop opálení a ořezání kostí. V jednom případě byl zjištěn kůň (hliník č. 164), avšak tento objekt byl využíván více eneolitickými kulturami (KNP, badenská kultura, kultura kulovitých amfor). Z divokých druhů byl v nepatrném množství zachycen jelen, srnec a divoké prase. Na další lokalitě KNP v katastru obce Kamýk byly taktéž zachyceny běžné domestikované druhy – ovce/koza (zastoupena nejhojněji), následuje prase, tur, kůň a pes (*Šulová – Kubálek – Holub 2010*, 650–651).

Pozůstatky lidských jedinců se na přílepském sídlišti nacházely jedině v zásobní jámě č. 77 (řadí se mezi soubory „menší střední“), avšak jsou bez bližšího určení. Opracované zvířecí kosti jsou zde zastoupeny pouze devíti artefakty (jedná se o šest šidel, jeden kopáč, jedno dláto a jeden opracovaný paroh). Vzhledem k velikosti sledovaného sídliště se jedná o poměrně chudou kolekci. Musíme však vzít v potaz, že podstatná část hospodářského náčiní byla vyrobena z organických materiálů, které se nezachovaly.

Kamenná industrie se na přílepském sídlišti vyskytuje v 11 objektech ze sledovaných 45, přesto je ve srovnání s ostatními sídlišti KNP počet kamenných artefaktů velmi nízký. Zastoupeny zde byly brousky, úštěpy, pazourkové čepele, drtidla, sekerky a znotěrky. Na sousedním sídlišti Skalka byla provedena analýza štípané industrie, z níž můžeme získat analogie pro námi sledované osídlení (*Stolz 2008*). Tamní kolekce štípaných nástrojů čítala 72 kusů a z 83 % byla použita kvalitní surovina (křemenec typu Tušimice). Tento zdroj je od místa využití vzdálen 75 km a na lokalitu se dostával v podobě suroviny nebo jader. Jeho distribuce z takto vzdáleného zdroje nebyla nijak výjimečnou situací.

ANALÝZA KERAMIKY

Keramika časného a staršího eneolitu představuje ucelený komplex vyskytující se ve střední a severní Evropě (*Neustupný 1991*). Tvarové spektrum nádob má charakteristické formy, které představují amfory s uchy (i bez uch), poháry, koflíky, džbánky, mísy, hrnce a zásobnicové tvary. Část tohoto souboru představují tzv. picí soupravy, jejichž obliba stoupá v eneolitu, kdy zřejmě sloužily ke konzumaci alkoholických nápojů při významných slavnostech nebo rituálech upevňujících vzájemné vztahy v komunitě (*Neustupný ed. 2008*, 59; *Vencl 1994*). Keramickou produkci KNP lze rozdělit do sedmi tříd. Jsou to: nálevkovité poháry a hrnce, amfory, zásobní hrnce, mísy, džbány, koflíky a ostatní (zvláštní tvary nádob, naběračky, tyglíky, láhve s límcem, talíře, zoomorfní nádoby a další). Tvarové spektrum nádob se po celé období vývoje KNP příliš nemění. Absence výzdoby navíc ztěžuje bližší rozdělení do jednotlivých stupňů a fází, proto i přes mimořádně bohatou kolekci keramických zlomků ve sledovaném souboru je počet morfologických znaků slabý. Poměr okrajů, profilovaných zlomků (tzn. zlomků zdobených, uch, pupků, výrazně profilovaných zlomků), den a zlomků atypických má hodnoty: 7,6 – 11,4 – 3,6 – 77,4 % (*tab. 2*). Tento jev nepředstavuje pro keramiku staršího eneolitu výjimku.

Keramický soubor ze sídliště ve Velkých Přílepech vykazuje obdobné hodnoty jako na jiných eneolitických lokalitách (cf. *Dobeš – Zápotocký 2013*, 492, tab. 3). Vzhledem k bohaté keramické kolekci lze v souboru rozlišit celou tvarovou škálu keramických tříd (*tab. 3*), které byly vypracovány na typologicky příbuzném starším materiálu baalberské fáze KNP z Cimburku u Kutné Hory (*Zápotocký 2000*, 41–55). Mezi určenými tvary byly rozlišeny: 1. nálevkovité poháry a nálevkovité hrnce (1,5 %, většinou s okrajovou plastickou lištou), 2. amfory (9,2 %), 3. zásobní hrnce (0,8 %), 4. mísy (0,4 %), 5. džbány (0,1 %), 6. koflíky (0,5 %), 7. ostatní (přesleny, dva miniaturní nálevkovité pohárky a naběračka). Z identifikované kolekce nádob zabírá 2,4 % picí a stolní keramika a pouze 0,8 % zásobní hrnce, zatímco nádoby určené k transportu tekutin se vyskytují v 9,2 %. Zvyšující se podíl amfor představuje nový trend pro období staršího eneolitu, kdy se rozšiřuje produkce piva a díky ekonomické a hospodářské stabilitě ve střední a severní Evropě se rozvíjejí i rozsáhlé obchodní aktivity (*Neustupný ed. 2008*, 23).

Č. objektu (vrstva [cm])	Atyp.	Dna	Okraje	Profil	Σ
6 (?)	/	/	1	/	1
6 (povrch)	25	/	/	/	25
6 (0-10)	1	/	1	/	2
17 (?)	19	2	3	1	25
18 (?)	1	/	1	/	2
18 (0-30)	/	/	/	1	1
18 (30-110)	/	1	/	/	1
18 (110-140)	11	2	1	/	14
18 (140-150)	9	/	5	/	14
19 (0-20)	28	/	/	/	28
19 (20-50)	10	1	1	/	12
19 (50-70)	27	2	2	2	33
20 (?)	/	/	10	5	15
21 (povrch)	47	2	/	4	53
21 (?)	/	/	/	10	10
21 (0-10)	81	1	5	/	87
21 (0-20)	298	11	15	8	332
22 (?)	/	/	/	1	1
22 (povrch)	47	3	11	2	63
22 (0-15)	49	2	2	/	53
22 (0-20)	3	/	/	/	3
22 (20-25)	18	2	/	1	21
23 (povrch)	5	/	/	2	7
23 (0-20)	120	2	10	4	136
26 (?)	8	/	1	1	10
26 (0-10)	36	2	2	/	40
26 (0-20)	109	6	9	3	127
26 (20-30)	58	2	/	/	60
26 (30-50)	4	1	/	/	5
27 (0-10)	57	/	5	3	65
27 (0-20)	90	/	2	1	93
59 (0-10)	49	/	6	1	56
59 (10-30)	48	/	9	1	58
59 (30-80)	11	/	/	2	13
76 (?)	4	/	/	/	4
76 (0-20)	18	2	/	/	20
76 (0-50)	116	4	14	3	137
76 (20-50)	114	5	9	1	129
77 (?)	91	7	7	64	169
77 (0-50)	52	/	5	/	57
77 (50-70)	343	9	22	7	381
78 (0-60)	49	/	6	5	60
78 (60-90)	11	/	/	/	11
78 (160-190)	18	2	1	3	24
79 (0-20)	16	/	2	/	18
79 (20-40)	14	1	1	1	17
79 (20-70)	7	/	/	/	7
81 (?)	5	/	25	/	30
81 (0-20)	12	/	1	3	16
81 (20-60)	19	/	/	/	19
81 (60-70)	4	1	1	/	6
81 (70-90)	2	/	/	/	2
82 (?)	/	/	9	/	9
82 (0-10)	10	/	/	/	10
82 (10-20)	20	/	1	2	23
83 (0-30)	5	/	/	/	5
83 (30-60)	10	/	/	1	11
83 (60-90)	14	/	/	/	14
86 (?)	16	/	1	2	19
86 (40-80)	11	1	/	/	12
86 (80-100)	15	/	/	/	15
89 (?)	/	/	2	/	2
89 (0-20)	6	1	/	/	7
89 (0-30)	8	6	1	/	15
89 (20-30)	1	/	1	/	2
90 (30-50)	10	/	/	/	10
90A (0-30)	10	/	/	4	14
90A (0-60)	31	1	4	2	38
90A (50-65)	8	/	/	2	10
90B (?)	/	/	13	/	13
90B (0-40)	24	/	2	2	28
90B (0-60)	68	2	10	2	82
90B (40-60)	88	9	1	2	100
104 (?)	/	/	1	/	1
104 (0-20)	/	/	/	8	8

Č. objektu (vrstva [cm])	Atyp.	Dna	Okraje	Profil	Σ
104 (20-40)	8	/	/	/	8
104 (40-60)	70	1	1	/	72
115 (?)	/	/	4	/	4
122 (?)	1	/	/	/	1
122 (povrch)	6	/	/	2	8
122 (0-20)	56	/	3	1	60
122 (20-40)	2	1	/	/	3
122 (30-70)	3	/	4	/	7
122 (40-60)	/	1	/	1	2
125 (0-20)	70	/	12	1	83
125 (20-40)	109	6	8	35	158
138 (?)	16	/	2	/	18
138 (0-10)	63	3	3	/	69
138 (10-40)	165	2	14	182	363
142 (?)	3	1	/	/	4
142 (0-30)	/	/	15	/	15
144 (?)	/	12	5	41	58
144 (0-20)	652	12	20	26	710
144 (20-30)	100	/	2	121	223
148 (0-20)	83	4	17	3	107
148 (0-30)	20	/	/	3	23
148 (30-60)	15	9	/	/	24
149 (0-20)	12	1	1	/	14
149 (20-40)	3	/	4	1	8
149 (40-80)	7	/	/	/	7
149 (80-90)	/	2	/	/	2
150 (0-30)	14	1	2	/	17
151 (0-30)	36	/	9	2	47
151 (30-80)	7	/	/	/	7
152 (0-20)	40	1	2	1	44
152 (20-40)	48	7	8	4	67
152 (40-60)	18	7	8	4	37
152 (60-90)	57	4	11	1	73
152 (80-100)	12	2	4	1	19
154 (0-20)	48	3	7	1	59
154 (20-40)	51	1	7	/	59
155 (0-20)	48	1	4	/	53
155 (20-40)	22	6	1	1	30
155 (40-60)	23	/	1	/	24
160 (0-10)	17	6	5	2	30
186 (0-35)	26	/	2	3	31
187 (?)	/	/	3	/	3
187 (0-40)	50	8	/	1	59
192 (?)	/	/	1	25	26
192 (0-20)	5	/	1	/	6
192 (20-40)	18	/	/	/	18
192 (40-60)	10	/	2	/	12
198 (0-30)	15	5	1	/	21
203 (30-60)	/	/	/	1	1
203 (60-75)	3	/	/	/	3
233 (0-20)	21	2	/	2	25
233 (20-40)	32	14	4	1	51
235 (0-20)	25	1	1	1	28
235 (20-40)	27	/	2	/	29
235 (40-60)	7	/	/	/	7
235 (60-80)	5	/	1	/	6
235 (80-100)	3	/	/	/	3
235 (100-120)	/	/	2	1	3
235 (140-160)	5	/	/	/	5
235 (160-180)	1	/	/	/	1
236 (0-20)	43	2	10	3	58
259 (0-30)	/	1	1	1	3
259 (0-40)	17	1	4	1	23
259 (20-50)	43	2	8	61	114
Σ	4780	223	469	702	6174
%	77,4	3,6	7,6	11,4	100

Tab. 2. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Zastoupení keramiky v jednotlivých objektech podle částí nádob a vrstev. Ve sloupci „profil“ jsou uvedené zlomky – tzv. typické střepy (pupky, ucha, zlomky zdobené a výrazně profilované), nezahrnuté mezi „dna“ a „okraje“

I přes mimořádně vysoký počet zlomků zde však není dostatečně zastoupen úplný repertoár keramické produkce KNP, resp. některé tvary, jako např. mísy, džbány či koflíky, se objevují jen velmi zřídka a další obecně spíše výjimečné exempláře (lžice, talíře, bubny, láhve s límcem a jiné drobné keramické předměty) chybí zcela. Pomineme-li již několikrát zmiňované nálezy KNP v bezprostředním okolí sledované lokality, představují analogie pro zkoumaný keramický soubor především nálezy ze sídliště v Makotřasech (okr. Kladno), které jsou také jediným takto bohatým souborem keramiky na našem území (Pleslová-Štiková 1985). Zároveň lze vysledovat i totožné spektrum morfologických znaků z obou lokalit. Další keramické soubory ze shodného období pocházejí např. z Vikletic (okr. Chomutov), Močovic (okr. Ktná Hora), Mužského-Hrada (okr. Mladá Boleslav), Siřemi (okr. Louny), Prahy-Lysolaj, Prahy-Ďáblic, Hřebče (okr. Kladno) a dalších lokalit (Zápotocký 2002; 1995; Pleslová-Štiková 1981; Moucha 2008; Pleslová-Štiková 1972; Dobeš – Kostka – Stolz 2010; Dobeš – Zápotocký 2013).

Přestože sídliště ve Velkých Přílepech představuje polykulturní lokalitu, která byla osídlena po velkou část zemědělského pravěku, můžeme prohlásit, že sledovaný soubor je relativně „čistý“. Ze 45 sledovaných objektů se pouze ve dvou případech jedná o intruzi keramiky KNP v objektech mladších období (č. 20 – mohylová kultura střední doby bronzové a č. 115 – kultura se šňůrovou keramikou).

Nálevkovité poháry a hrnce

Ve sledovaném souboru se podařilo identifikovat 1,5 % pohárovitých tvarů (tab. 3). Nádoby se dochovaly ve většině případů ve zlomcích a k jejich identifikaci posloužily okraje pohárů a hrnců (celkem 126 zlomků okrajů, z nichž některé samozřejmě mohly náležet i jiným morfologickým tvarům – tab. 4). Nálevkovitě rozevřené tvary se objevují již v raném eneolitu, ještě před zformováním KNP, a představují tak určitý předstupeň této kultury (Zápotocký 1996, 441). Pro období KNP je typická plastická lišta, zdobená na spodní straně prstováním (tzv. románská lizéna), která se objevuje od počátku eneolitu a přetrvává do středního eneolitu (Zápotocký 1996, 443). Tuto výzdobu registrujeme v celé střední a severní Evropě, což svědčí o tom, že se jednalo o „módní“ záležitost. Zároveň však zesílené lišty představují technologický prvek, protože okraj nádoby byl díky nim značně zpevněn (Dobeš – Metlička 2014, 54–55). V keramickém spektru se nálevkovité tvary – poháry, hrnce a mísy s okrajovou lištou zdobenou prstováním vyskytují již v mladší jordanovské skupině (Lüning 1976, Taf. 66:12, 67:3; Zápotocký – Dreslerová 1996). Pro keramiku staršího eneolitu je charakteristická ostrá profilace zejména u pohárů, koflíků a amfor, která je zvláště výrazná v porovnání s měkkou profilací keramiky postlengyelských skupin (Zápotocký 2008, 74). Nálevkovité poháry se plně vyvíjejí v období KNP, kdy ve střední sířemské fázi dosahují široce rozevřeného hrdla.

V souboru z Velkých Přílep je okrajová plastická lišta členěná prstováním (či nehtováním) nejčastějším výzdobným motivem (47,6 %, tab. 4), následují okraje zcela nezdobené (37,3 %, tab. 4) a okraje s plastickou lištou bez prstování (23 %, tab. 4). V menší míře se objevuje výzdoba tvořená různými záseky, kapkovitými důlky a V-lištami. Některé okraje jsou opatřeny plastickými pupky či lalokovitými výběžky na podhrdlí pod nezdobenými okraji nebo pod plastickými lištami. Ve sledovaném souboru se vyskytuje různorodé tvarové spektrum nádob. Nálevkovité poháry mají široce rozevřené hrdlo a ostřejší profilaci (typ 150), ale vyskytují se i s měkkým profilem (typ 160; Zápotocký 2000, 41–55).

V objektu 76 byla nalezena část nálevkovitého poháru širší mísovitě formy s plastickým výběžkem v lomu profilace a s oblým spodkem (obr. 27:2). Podobný pohár pochází z Dobroměřic, okr. Louny (Smrž – Zápotocký 1980). I přes bohatou materiálou základnu nebyl nalezen ani jeden celý tvar poháru, pouze dvě miniatury nálevkovitých pohárků (obj. 115 a 142; obr. 35:7). Atypických zlomků bylo v celém souboru 4780 (77,4 %), avšak nelze určit, kolik z nich náleží právě k tělům pohárů. Obdobná situace platí i pro dna nádob, kterých bylo nalezeno 223 kusů (tab. 2).

Amfory

Amfory představují v souboru nejpočetnější keramickou třídu (8,2 %, tab. 3). Několik exemplářů se zachovalo v úplnosti či v torzech, jež umožnily celkovou rekonstrukci nádob. Často se v objektech vyskytují zlomky obloukovitého lomu s uchy nebo pouze samostatná pásková ucha (šířka 3–4 cm), která zcela jistě náležela amforám (cf. např. obr. 30:6). Taktéž zlomky těl s plastickou výzdobou, označované jako „vousy“, patřily zřejmě amforovitým tvarům (někdy se ovšem tento typ výzdoby objevuje i pod uchy nebo na plecích džbánů). Tato plastická výzdoba se vyskytuje zejména v baalberské fázi, ale můžeme se s ní setkat také ve fázi sířemské (Zápotocký 2008, 74–78). Zastoupeny jsou různé tvary amfor vyskytujících se ve starším eneolitu. Můžeme zde nalézt jak bezuché amfory, tak nádoby s dvěma až čtyřmi uchy na maximální výduti. Z objektu č. 259 se podařilo rekonstruovat vysokou štíhlou amforu s měkkou profilací

Č. obj.	Typově určitelné zlomky						Nejisté	Nejistitelné	Atyp. zl.	Σ	%
	Poháry	Amfory	Zásobní hrnce	Mísy	Džbány	Koflíky					
6	/	/	1	/	/	/	1	/	26	28	0,5
17	/	/	2	/	/	/	1	3	19	25	0,4
18	/	1	/	/	/	/	6	3	22	32	0,5
19	/	/	1	/	/	2	2	3	65	73	1,2
20	1	/	1	/	1	2	7	3	/	15	0,2
21	4	10	1	/	1	5	16	19	426	482	7,8
22	9	/	/	1	/	/	4	12	115	141	2,3
23	1	/	/	/	/	/	8	10	124	143	2,3
26	3	/	/	/	/	4	5	15	215	242	3,9
27	/	/	/	/	/	/	7	4	147	158	2,6
59	3	1	/	/	/	2	5	8	108	127	2
76	16	/	3	/	/	/	4	14	253	290	4,7
77	5	1	65	/	/	3	25	23	485	607	9,8
78	7	1	/	/	/	3	4	2	78	95	1,5
79	/	/	/	/	/	/	3	2	37	42	0,7
81	3	/	20	/	1	1	2	5	41	73	1,2
82	11	/	/	/	/	/	/	1	30	42	0,7
83	/	/	/	/	/	/	/	1	29	30	0,5
86	/	1	/	/	/	/	1	2	42	46	0,7
89	2	/	/	/	/	/	2	7	15	26	0,4
90	/	/	/	/	/	/	/	/	10	10	0,2
90A	3	/	/	/	/	1	4	5	49	62	1
90B	3	15	7	/	1	/	7	11	179	223	3,6
104	/	/	1	/	/	/	3	1	84	89	1,4
115	1	/	/	/	/	/	3	/	/	4	0,06
122	/	/	/	/	/	/	9	4	68	81	1,3
125	/	35	/	/	/	/	20	7	179	241	3,9
138	6	183	/	/	/	/	11	6	244	450	7,3
142	/	/	/	/	/	/	15	1	3	19	0,3
144	3	190	5	/	/	/	16	24	753	991	16
148	5	/	5	/	1	/	7	18	118	154	2,5
149	1	/	/	/	1	/	5	3	21	31	0,5
150	2	/	/	/	/	/	/	1	14	17	0,3
151	/	/	/	/	/	2	9	/	43	54	0,9
152	/	/	1	/	/	3	25	36	175	240	3,9
154	/	/	/	/	/	/	14	5	99	118	1,9
155	/	/	/	/	/	/	11	3	93	107	1,7
160	/	/	/	/	/	/	5	8	17	30	0,5
186	/	/	/	/	/	/	2	3	26	31	0,5
187	/	/	/	/	/	3	9	/	50	62	1
192	/	2	/	26	/	/	1	/	33	62	1
198	/	/	/	/	/	/	1	5	15	21	0,3
203	/	/	/	/	/	1	/	/	3	4	0,06
233	/	1	/	/	/	/	4	18	53	76	1,2
235	1	/	/	/	/	/	5	3	73	82	1,3
236	3	/	/	/	/	3	7	2	43	58	0,9
259	/	63	/	/	/	/	12	5	60	140	2,2
Σ	93	504	113	27	6	35	308	306	4782	6174	100
%	1,5	8,2	1,8	0,4	0,1	0,5	5	5	77,4	100	

Tab. 3. Velké Přílepy,
okr. Praha-západ.
Zastoupení
jednotlivých
keramických tříd
v objektech

a čtyřmi uchy. Z objektu č. 125 pochází torzo tzv. bezuché, nezdobené amfory s úzce sevřeným hrdlem (typ 452).

Zajímavá je nádoba z materiálově bohaté zásobní jámy (č. 138) s válcovitým krátkým hrdlem, čokovitě stlačenou výdutí a dvěma páskovými uchy vedenými od okraje. Ucha jsou navíc po okrajích zdobená drobnými záseky. Podobně zdobené ucho pochází z Hergetovy pískovny v Praze-Lysolajích (Pleslová-Štiková 1972, 79, obr. 74:33). Zdobení uch můžeme spatřit již v jevišovické vrstvě C2 nebo též v polské wiórecké skupině (Zápotocký 1958, 679, obr. 254:1). Z téhož objektu (č. 138) pochází další kompletní nádoba. Jedná se o amforu se širokým válcovitým hrdlem, cibulovým dnem a dvěma úzce tune-lovitými uchy v podhrdlí.

Téměř shodné tvary se vyskytují v období baalberské fáze (Zápotocký 2008, 74–76, obr. 21:3). Analogie k tomuto tvaru lze spatřit např. na sídlišti v Makotřasech či Brozanech nad Ohří, okr. Litoměřice (Pleslová-Štiková 1985, 259, Pl. LXVII:4; Dobeš – Zápotocký 2013, 472, obr. 14:6, 22:4). Zásobní jáma č. 144 obsahovala množství velkých kusů keramiky, z nichž bylo možno sestavit (mimo další tvary) dvě amfory. První z nich představuje klasický tvar s válcovitým hrdlem a věncem uch na maximální výdutí (typ 430). Podobné tvary se vyskytují v síremské fázi a můžeme je nalézt na dalších lokalitách, jako např. na

Č. obj.	Zlomky okrajů nálevkovitých pohárů a hrnců					Σ	Σ všech zl. v objektu
	Nezdobené	Okr. plast. lišta nezdobená	Okr. plast. lišta členěná prstováním	Okr. lišta zevnitř	Jiné		
6	1	/	/	/	/	1	28
17	/	2	/	/	/	2	25
18	/	/	/	/	/	0	32
19	/	1	/	/	/	1	73
20	/	/	2	/	/	2	15
21	/	3	/	/	1	4	482
22	/	/	9	/	/	9	141
23	1	/	/	/	/	1	143
26	3	/	/	/	/	3	242
27	/	/	/	/	/	0	158
59	/	/	3	/	/	3	127
76	1	/	19	/	/	20	290
77	3	/	3	/	3	9	607
78	2	/	1	/	/	3	95
79	/	/	/	/	/	0	42
81	/	20	3	/	/	23	73
82	9	/	1	/	/	10	42
83	/	/	/	/	/	0	30
86	/	/	/	/	/	0	46
89	1	1	/	/	/	2	26
90	4	/	/	/	/	4	295
104	/	1	/	/	/	1	89
115	1	/	/	/	/	1	4
122	/	/	/	/	/	0	81
125	/	/	/	/	/	0	241
138	/	/	6	/	/	6	450
142	15	1	/	/	/	0	19
144	/	/	6	/	/	6	991
148	/	/	4	/	1	5	154
149	/	/	/	/	1	1	31
150	/	/	2	/	/	2	17
151	/	/	/	/	/	0	54
152	/	/	1	/	/	1	240
154	/	/	/	/	/	0	118
155	/	/	/	/	/	0	107
160	/	/	/	/	/	0	30
186	/	/	/	/	/	0	31
187	/	/	/	/	/	0	62
192	2	/	/	/	/	2	62
198	/	/	/	/	/	0	21
203	/	/	/	/	/	0	4
233	/	/	/	/	/	0	76
235	1	/	/	/	/	1	82
236	3	/	/	/	/	3	58
259	/	/	/	/	/	0	140
Σ	47	29	60	0	6	126	6174
%	37,3	23	47,6	0	4,8		

Tab. 4. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Zastoupení nálevkovitých pohárů a hrnců podle úpravy okrajů

sídlíštích v Makotřasech a Postoloprtech nebo v Siřemi, okr. Louny (Pleslová-Štiková 1985, Pl. LXII:3; Neustupný 1961, obr. 1:3; Moucha 2008, obr. 4:1). U druhé amfory se podařilo rekonstruovat horní část tvaru. Jedná se o štíhlou nádobu s uchy na výdutí a plynulou profilací.

Amfory s drobnějšími válečkovitými uchy se vyskytují již v pozdní fázi kultury s vypíchanou keramikou (Zápotocká 1998, 227, Taf. 120:1) a pokračují do období pozdního lengyelu (Zápotocká 1981, obr. 3:11). Pro starší jordanovské období jsou charakteristická spíše plochá válečkovitá ucha (Sankot – Zápotocký 2011, 91, obr. 19:25), zatímco od mladšího jordanovského stupně můžeme spatřovat amfory se čtyřmi pupkovitými uchy na maximální výdutí, které se zřejmě do českého prostředí rozšířily ze západoevropských poströssenských skupin (Zápotocký – Dreslerová 1996, 33–34). Na přelomu raného a starého eneolitu se objevují klasická pásková ucha (Dobeš – Kostka – Stolz 2007, 97, obr. 14:11). Ve starším období KNP se ucha často přesouvají z maximální výdutě do spodní části nádoby (Dobeš – Metlička 2014, 62). Tyto tvary se však ve sledovaném souboru nenacházely.

V eneolitu se výrazně zvyšuje podíl amforovitých nádob. Jejich předlohou mohly být kožené měchy uzavřené šňurami (Vencl 1979, 550). Amfory sloužily převážně k uchování tekutin, případně sypkého i pevného materiálu. Na kratší vzdálenosti mohly posloužit i k transportu obchodních komodit nebo

k donáše vody od pramenů. Můžeme usuzovat, že sloužily též k uchování piva, jehož produkce v eneolitu začala stoupat. Společné pití nápojů (zejména pak alkoholických) představovalo pro tehdejší komunitu důležitý prvek, který pomáhal vytvářet obchodní, spojenecké i klientské vztahy a stává se také symbolem určitého sociálního postavení (Křišťuf 2005; Vencl 1994).

Zásobní hrnce

Zásobní hrnce jsou v daném souboru zastoupeny pouze 1,8 % (tab. 3). Většina identifikovaných zlomků náleží okrajům opatřeným „románskou lizénou“, přesekávanou lištou, zesílenou plastickou lištou nezdobenou a pupky pod okrajem (cf. např. obr. 20:7; 25:3–4). Nevyskytuje se zde žádné drsnění povrchu (kromě blátivé úpravy), což je charakteristické pro nádoby KNP. Přiřazení zlomků k této keramické třídě proběhlo především na základě zesílené stěny střepe a průměru okraje, protože totožná okrajová plastická lišta náleží jak nálevkovitým pohárům, tak i hrncům a na základě ojedinělých zlomků nelze přesně rozhodnout, ke kterým výsledným tvarům zlomky střepe či torza nádob patří (cf. Zápotocký 2000, 57–59).

Jinak tomu je v případě, kde bylo možno rekonstruovat celou nádobu. Z objektu č. 77 pochází kompletní zásobnice vysoká 50 cm. Okraj je opatřen svisle přesekávanou zesílenou lištou a na maximální výduti jsou dvojice malých knoflíkovitých pupků, propojených po celém obvodu dvojitou řadou vpichů (obr. 27:6). Tato výzdoba imituje nýtky a probíjené pásy na plechových nádobách, které jsou známy z totožného období z východního Středomoří a Egejské oblasti (Zápotocký 2008, 74). Dvojice pupků na maximální výduti se vyskytuje již v pozdně jordanovském období (Zápotocký 1996, 433, obr. 15:17; Zápotocký – Dreslerová 1996, 35, Abb. 17:51).

V objektu č. 81 bylo nalezeno torzo zásobního hrnce (typ 610) s jednoduchou plynulou profilací a hladkou okrajovou plastickou lištou s pupky pod okrajem (obr. 31:4). Pro období širemské fáze je na zásobních tvarech charakteristický výskyt hladkých okrajových lišt, které jsou nevýrazné a někdy zcela chybí (Zápotocký 2008, 78). Funkce zásobnic není dosud přesně vyjasněna. Obecně se soudí, že sloužily k uchování obilovin a dalších potravinových komodit. Zásobnicové tvary jsou také spojovány s výrobou piva, kdy tyto velké nádoby mohly sloužit k jeho vaření (Vencl 1994, 291).

Mísy

Tato keramická třída se v daném souboru vyskytuje velmi sporadicky (0,4 %; tab. 3), což je dáno především nevýraznými morfologickými znaky (redukováná výzdoba a minimální profilace). Z objektu č. 22 pochází zlomek nízké otevřené mísy, která je opatřena dovnitř lištovitě zesíleným okrajem a jazykovitým pupkem pod okrajem (obr. 22:16). Ze zásobní jámy č. 192 se podařilo rekonstruovat horní část dvojkónické mísy s kulatými plochými pupky (obr. 42:1). Podobný tvar dvojkónické nádoby pochází z výšinného sídliště Mužský-Hrada (Pleslová-Štiková 1981, 59, obr. 6).

Mísy si zachovaly (nejenom) v raném a starším eneolitu obdobný tvar, proto je velmi obtížné určit jejich kulturní příslušnost. V jordanovské kultuře mají pupky či ucha často rozmístěné křížově, zatímco v KNP jsou ucha položena blíže sobě – tudíž asymetricky. Zároveň se v obou případech vyskytují jednoduché tvary bezuché (Kabát – Zápotocký 1962, 12). Ukazatelem by mohl též být vnitřní zesílený okraj, který se objevuje převážně ve starším eneolitu (Dobeš – Zápotocký 2013, 486). Dvojkónické mísy s válcovitým nebo dovnitř zalomeným hrdlem jsou charakteristické pro starobaalberské období (Dobeš – Zápotocký 2009, 278).

Džbány

Také tento keramický tvar je v souboru zastoupen velmi slabě (0,1 %, tab. 3). Jeho identifikace proběhla na základě páskových uch vedených převážně od okraje a na profilaci hrdla a podhrdlí (obr. 21:7; 31:5). Džbány představují silně variabilní keramický tvar jak na základě morfologických znaků, tak z hlediska výzdoby. Tento typ nádob se v Čechách vyskytuje prokazatelně od jordanovské kultury, kdy již tvořily stolní soupravu společně s koflíky a poháry (Dobeš – Zápotocký 2009, 275). Do střední Evropy se džbánovité tvary s uchy dostávaly z Balkánu, kde měla výroba keramiky silnou tradici (Pleslová-Štiková 1981, 47). Jejich obliba pokračuje i v KNP, v níž dosáhly značného tvarového spektra. V baalberské fázi se často objevuje plastická výzdoba (na plecích či pod uchy džbánů) ve tvaru obráceného U – tzv. vousy (Zápotocký 2008, 75, obr. 20:10). Jde o motivy, jejichž předlohou byly nádoby z plechu známé v Egeidě a ve východním Středomoří (Zápotocký 2008, 74).

V salzmündské fázi se věnovala velká pozornost výzdobě. Džbány jsou po celém hrdle, těle i uchách dekorativně zdobeny svislými i horizontálními rýhami a šikmo šrafovanými trojúhelníky (Zápotocký

2008, 79, obr. 23:7, 9). Džbánovité keramické tvary sloužily zcela jistě k uchování a konzumaci nápojů. Společně s koflíky a poháry tvořily tzv. picí soupravy, které se objevují na počátku eneolitu, kdy můžeme předpokládat počátky masivnější výroby alkoholických nápojů (*Neustupný ed. 2008, 59; Vencl 1994*). Picí rituály měly rozsáhlý společenský význam a podílet se na nich bylo umožněno pouze vybraným jedincům. Džbán tak představuje archeologický pramen, který poukazuje na sociální rozvrstvení tehdejší společnosti. Výjimečné postavení džbánů potvrzuje i jejich výskyt společně se zbraněmi v mužských hrobech, což dokládá souvislost mezi rituálním pitím a utvářením válečnické komunity (*Zápotocký 1956; Vencl 1994, 297*).

Koflíky

Koflíky jsou stejně jako džbány zastoupeny velmi slabě (0,5 %, *tab. 3*). Na rozdíl od džbánů se však koflíky ze sledovaného souboru vyskytují i ve zdobených variantách. Zachovaly se však pouze ve zlomcích a identifikovány byly převážně na základě tenkostěnných kusů, ornamentiky a profilace. Zastoupeny jsou zde zlomky zdobené obrvenými rýhami a úzkými trojúhelníky vyplněnými vpichy (*obr. 20:12; 21:10; 29:12; 31:2*). Podobná ornamentika se sešla na koflíku ze Slánské hory ve Slaném, okr. Kladno (*Zápotocký 2008, 79, obr. 23:8*). Tato výzdoba se objevuje jak v sířemské, tak v salzmündské fázi. V baalberské fázi byly koflíky bohatě zdobené bílým inkrustovaným ornamentem. V kontrastu s ostatními téměř nezdobenými nádobami tvořily zřejmě součást ceremoniálního picího nádobí (*Zápotocký 2008, 74–77*). Koflíky s brázděným vpichem, které se vyskytují na jiných lokalitách KNP, se na sídlišti ve Velkých Přílepech nenalezly.

Jedinou větší část koflíku tvořící profil se podařilo zachytit v objektu č. 187. Jedná se o hladký nezdobený exemplář s vyšším válcovitým hrdlem, nasazeným ostře na oblé tělo (v nedochované části mohlo být ucho). Nejblížeš analogii můžeme najít na sídlišti v Makotřasech (*Pleslová-Štiková 1985, 260, Pl. LXVIII:6*). Tyto tvary jsou typické pro sířemskou fázi, kdy navíc mívají ucho nasazené na okraj (*Zápotocký 2008, 77*).

Ostatní keramické nálezy

Mezi ostatní keramické předměty, které byly zjištěny na zkoumané ploše, patří miniatury pohárů, lžíce a přesleny. V objektu č. 90B se nacházela drobná nádoba (dochovaná výška 6 cm) bez okraje. Objekt č. 115 obsahoval miniaturu nálevkovitého poháru (výška 5,5 cm; *obr. 35:7*) a totožná nádoba byla nalezena i v objektu č. 142 (výška 5 cm). Jde o věrné zmenšeniny nálevkovitého poháru typ 150 (*Zápotocký 2000, 41*). Podobný pohárek pochází z lokality Cimburk u Kutné Hory, kde je navíc zdobený plastickým ornamentem ve tvaru obráceného U, který se taktéž objevuje na nálevkovitých pohárech (*Zápotocký 2000, 316, Taf. 36:3*). Miniaturní džbánek s ouškem a oblým dnem pochází ze zásobní jámy č. 104 (výška 5 cm; *obr. 35:1*). Drobné džbánky se objevují od postjordanovského období, avšak analogie k výskytu takových džbáneků z období KNP zatím nejsou známy. Z objektu č. 152 pochází několik zlomků malých nádobek. K čemu tyto miniatury sloužily, není známo. Mohlo se jednat o schránky na cenné komodity (např. sůl), o dětské hračky nebo o pohřební milodary.

Skupinu keramických předmětů doplňuje nález miniaturní miskovité naběračky s torzem tyčinkovité rukojeti zahnuté kolmo nahoru (objekt č. 187; *obr. 41:11–12*). Podobné naběračky se vyskytují jihozápadně od našich hranic v poströssenských skupinách. Lžíce a naběračky můžeme nalézt od staršího stupně jordanovské kultury a jejich obliba stoupá ve starším a středním eneolitu (*Dobeš – Metlička 2014, 62–64*). Obdobná naběračka pochází z raně eneolitické lokality Bdeněves, okr. Plzeň-sever (*Dobeš – Metlička 2014, 29, obr. 19:20*).

Další keramické nálezy, jako jsou talíře, vaničky, bubny, zoomorfní nádoby, cívky, závaží a tyglíky, které se vyskytují na jiných lokalitách KNP, zde zjištěny nebyly. Do této skupiny obvykle řazené lahve s límcem jsou na lokalitě zastoupeny třemi zlomky nalezenými v již dříve publikovaném objektu č. 171 (*Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011, 122, obr. 20:8,11; 23:8*).

Zato zde evidujeme poměrně bohatou kolekci jedenácti přeslenů. Ve všech případech jde o jednoduché nezdobené diskovité tvary s plochou či konkávní spodní stranou. Zastoupeny jsou typy 846, 847 a 848 (*Zápotocký 2000, 50*).

Okraje a dna

Ze sídliště ve Velkých Přílepech pochází celkem 469 (7,6 %) zlomků okrajů a 223 (3,6 %) zlomků dnů (*tab. 2*). Pokud to bylo možné, byly okraje zařazeny do keramických tříd podle typologie M. Zápotockého (2000, 51). Většina okrajů je nezdobená a jednoduše zaoblená o-1 (67,4 %; *tab. 5*), následují okraje s klasickou „románskou lizénou“ (21,3 %; *tab. 6*) a v minimálním počtu se vyskytují okraje s plastickou lištou

Typy den	Počet zl.	%	Typy okrajů	Počet zl.	%
d-1	171	76,7	o-1	316	67,4
d-2	4	1,8	o-4	1	0,2
d-3	2	0,9	o-9	1	0,2
d-4	31	13,9	o-92	120	25,6
d-5	15	6,7	o-93	27	5,8
			o-95	4	0,9
Σ	223	100		469	100

Tab. 5. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Zastoupení typů den a okrajů

Zlomky okrajů							Σ	Σ všech zl. v obj.
Č. obj.	Nezdobené	Okr. plast. lišta nezdobená	Okr. plast. lišta členěná prstováním	Okr. lišta zevnitř	Jiné	Σ		
6	2	/	/	/	/	2	28	
17	1	2	/	/	/	3	25	
18	1	/	2	1	3	7	32	
19	2	/	/	/	1	3	73	
20	8	/	2	/	/	10	15	
21	17	3	/	/	/	20	482	
22	3	/	10	/	/	13	141	
23	9	/	1	/	/	10	143	
26	6	1	4	/	1	12	242	
27	6	/	1	/	/	7	158	
59	2	/	9	/	4	15	127	
76	4	/	19	/	/	23	290	
77	10	2	9	1	12	34	607	
78	6	/	1	/	/	7	95	
79	2	1	/	/	/	3	42	
81	3	20	3	/	1	27	73	
82	9	/	1	/	/	10	42	
83	/	/	/	/	/	0	30	
86	/	/	1	/	/	1	46	
89	/	1	2	/	1	4	26	
90	27	/	/	/	3	30	295	
104	1	/	/	/	1	2	89	
115	4	/	/	/	/	4	4	
122	3	/	/	1	3	7	81	
125	5	2	/	/	13	20	241	
138	6	1	11	/	1	19	450	
142	14	1	/	/	/	15	19	
144	14	1	12	/	/	27	991	
148	12	1	2	/	2	17	154	
149	4	/	/	/	1	5	31	
150	/	/	2	/	/	2	17	
151	9	/	/	/	/	9	54	
152	29	/	3	/	1	33	240	
154	11	/	/	/	3	14	118	
155	2	2	1	/	1	6	107	
160	5	/	/	/	/	5	30	
186	1	1	/	/	/	2	31	
187	3	/	/	/	/	3	62	
192	4	/	/	/	/	4	62	
198	1	/	/	/	/	1	21	
203	/	/	/	/	/	0	4	
233	/	/	4	/	/	4	76	
235	4	2	/	/	/	6	82	
236	10	/	/	/	/	10	58	
259	13	/	/	/	/	13	140	
Σ	273	41	100	3	52	469	6174	
%	58,2	8,7	21,3	0,6	11,1			

Tab. 6. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Rozdělení okrajů podle výzdoby

nezdobenou (8,7 %; tab. 6) a plastickou lištou z vnitřní strany nádoby (0,6 %; tab. 6). V kategorii „jiné“ (11,1 %; tab. 6) jsou zahrnuté okraje, na kterých se vyskytují pupky, přesekávané okraje, důlky apod.

Opatřování okrajů hrnců lištami představovalo zpočátku funkční prvek za účelem zpevnění rizikové části nádoby. Pro takto upravené nádoby se již na počátku minulého století v české literatuře objevuje výraz „nákolní hrnec“ (*Pfahlbautöpf*) v souvislosti s podobnými nálezy z blatných sídlišť ze střední a jihovýchodní Evropy (cf. např. *Stocký 1926, 107–108*). Zesílené okrajové lišty zdobené naspodu prstováním („románské lizény“) se vyskytují od časného eneolitu, kdy se aplikovaly na většinu keramických tvarů, zatímco v období KNP se omezují převážně na hrubé zásobní hrnce (*Dobeš – Metlička 2014, 55*).

Tento funkčně-výzdobný prvek napomáhá též v chronologii, kdy je možno díky němu synchronizovat epilengyelské skupiny ve střední Evropě (*Sankot – Zápotocký 2011*, 81). Ze srovnatelných lokalit pocházejí obdobné údaje zastoupení zesílených okrajových lišt (např. sídliště Benátky, okr. Hradec Králové: 20,6 %; *Kalferst – Zápotocký 1991*). Naopak na sídlišti a pohřebišti KNP ve Vikleticích naprosto převažují jednoduché nezdobené okrajové lišty nad lištami s „románskou lizénou“. Tento jev je však považován za ojedinělý (*Zápotocký 2002*, 291).

Některé z hladkých okrajů jsou zdobené nehtováním, důlky či kapkovitými vpichy (např. obr. 24:12; 27:7; 28:4; 29:17; 36:7,9; 42:9). Výzdoba kapkovitými důlky pod okrajem se objevuje v nejstarším stupni KNP v severských oblastech (*Dobeš – Zápotocký 2009*, 275). V českém prostředí byla tato výzdoba identifikována na sídlišti v Benátkách, kde je považována za starší příměs, v Hřebči, Vikleticích či Ústí nad Labem – Trmicích (*Kalferst – Zápotocký 1991*, 404–405, obr. 7:1–3; *Dobeš – Zápotocký 2009*, 273, obr. 5; *Zápotocký 2002*, 298, obr. 5:10; *Zápotocký 1996*, 430, obr. 13:10).

Ve sledovaném souboru se také vyskytují okraje shora přesekávané (obr. 19:2) či lišty zdobené z horní i spodní strany nehtováním. Nehtované záseky se objevují od raného eneolitu a můžeme se s nimi setkat na více českých lokalitách (např. Bdeněves, okr. Plzeň-sever; Žichov, okr. Teplice; Brozany nad Ohří, okr. Litoměřice a další; *Dobeš – Metlička 2014*, 32, obr. 21:11; *Zápotocký 1996*, 437, obr. 18:1, *Dobeš – Zápotocký 2013*, 462, obr. 7:2). Okraje shora přesekávané lze nalézt např. v Makotřasech nebo v Praze-Lysolajích (*Pleslová-Štiková 1985*, 201, Pl. VIII:1, Pl. XXXV:1; 1972, 37, obr. 38:15).

Pouze ve třech případech (0,6 %) se v souboru objevuje okrajová lišta zevnitř nádoby. Tato úprava se vyskytuje ve všech stupních KNP (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007*, 106). V objektu č. 104 se nacházel okraj, opatřený otvory o průměru zhruba půl centimetru po celém obvodu, a to ve vzdálenosti zhruba dvou centimetrů od sebe (obr. 35:6). Analogie k tomuto nálezu pocházejí ze sídliště v Močovicích, kde byl téměř totožný okraj opatřený drobnými, pravidelnými otvory, či ze Siřemi, odkud rovněž známe zásobnici s otvory pod okrajem (*Zápotocký 1995*, 77, obr. 14:13; *Preidel 1936*, 512, Abb. 3). Tuto úpravu můžeme nalézt i v zahraničí, jako třeba v kultuře jamkové v Polsku, kde se kromě řady otvorů pod okrajem vyskytují i pupky, vytvořené vytlačáním tyčinkou z vnitřní strany nádoby (*Kempisty 1970*, Fig. 86, 101). Ve středním Německu se vyskytují v kultuře bernburské zásobní hrnce a velké mísy s proděravěnými okraji (*Behrens 1973*, 102, Abb. 43:b, i, l, m). Funkce těchto otvorů není uspokojivě vyjasněna. Mohlo se jednat o výzdobný prvek či o ryze praktickou úpravu nádoby k upevnění pokličky, sítky, krytu z organického materiálu, nebo využití otvorů k větrání či vysušování obsahu (*Vencl 1978*, 540). V některých případech sloužily takto upravené nádoby k zavěšování.

Převážná část identifikovaných tvarů má nálevkovitě rozevřené hrdlo, a to častěji prohnuté než přímé. V některých případech se pod různě skloněným okrajem nachází plastický výčnělek jazykovitého či oválného tvaru (obr. 20:1; 22:10; 25:2). Pravděpodobně se jednalo spíše o funkční prvek než o výzdobu, protože tyto výběžky sloužily k jistějšímu uchopení hrnce a zabraňovaly jeho vyklouznutí.

Podle použité typologie (*Zápotocký 2000*, 51) se ve sledovaném souboru nejčastěji vyskytují plochá dna typu d-1 až d-3 (79,4 %), z nichž převažuje typ d-1 (76,7 %). Zaoblená dna (d-4 a d-5) jsou zastoupena 20,6 % (tab. 5). Dna oble vymezená (d-4) se často objevují v raném a starším eneolitu. Jejich zastoupení na ostatních eneolitických lokalitách přináší obdobné hodnoty – např. Praha-Ďáblice (19,4 %) nebo Benátky (25 %; *Dobeš – Kostka – Stolz 2007*, 100, tab. 2; *Kalferst – Zápotocký 1991*, 401). Zcela zde chybí dna typu d-6, představující tvary na nožce, která se běžně vyskytují ve starším stupni KNP. V objektu č. 76 byla větší část dna s neuměle vyrytými kříženými linkami (značka kříže?). V jednom případě (objekt č. 198) bylo zaznamenáno dno vypouklé dovnitř, což ovšem představuje cizorodý prvek.

Výzdoba

Keramika KNP je charakteristická nízkou četností výzdoby, která i v takto rozsáhlém souboru nepřesahuje 11 %, z čehož část skutečné ornamentiky (zahrnuté do kategorie profilovaných zlomků; tab. 2) představují různé funkčně-estetické výčnělky, pupky, ucha a zlomky výrazně profilované. Naopak v této kategorii nejsou zahrnuty okraje zdobené „románskou lizénou“, různě upravenými lištami a vpichy. Odečteme-li funkčně-estetické prvky, získáme hodnotu 1 % zdobených zlomků z celkového počtu analyzované keramiky. Na nádobách KNP se uplatňují výzdobné prvky provedené rytím, kolkováním, vpichy nebo plastickými aplikacemi.

Na sídlišti ve Velkých Přílepech dosahovaly hodnoty vhloubené výzdoby 5,7 % a plastické výzdoby 1,8 % (počítáno z 11,4 %, resp. 702 ks profilovaných zlomků). V českých souborech keramiky KNP se plastická výzdoba pohybuje kolem 1 % a nejvyšších hodnot dosahuje v baalberské fázi, kdy je v oblíbené výzdoba tzv. plastických vousů u kořene uch. Zastoupení vhloubené ornamentiky mírně stoupá v období siřemské fáze a nejvýrazněji graduje v závěrečné salzmündské fázi (*Dobeš – Zápotocký 2013*, 492, tab. 3).

Výzdoba kolkováním, připomínající tzv. wiórecký typ, ve sledovaném souboru chybí. Ve Velkých Přílepech můžeme toto kolkování s bílou inkrustací nalézt především v první, již dříve zpracované části výzkumu (Smejtek – Juřinová – Vojtěchovská 2011, 123, obr. 12:13–14; 20:3).

Častěji se objevující rytou výzdobu představující různé trojúhelníky a obrvené rýhy, kdy je obrvení linií provedeno vpichy (obr. 19:1; 20:12–13; 21:10,12; 22:2; 32:14). V zásobních jamách č. 77 a 78 byly objeveny zlomky koflíků zdobené úzkými, protáhlými trojúhelníky, vyplněnými vpichy (obr. 29:12; 31:2). Tyto výzdobné motivy se vyskytují především v salzmündské, ale i širemské fázi (Zápotocký 2008, 78). Na základě materiálu z Prahy-Lysolajů považuje E. Pleslová-Štiková (1972, 95–97) keramiku s výzdobou vypíchaných trojúhelníků a žebříčkových pásků za přechodný vývojový stupeň mezi širemskou a salzmündskou fází. Pouze v jednom případě se ve sledovaném souboru našel zlomek keramiky, zdobený motivem tzv. vlčích zubů (objekt č. 152; obr. 39:11).

V objektu č. 77 byla nalezena kompletní zásobnice, opatřená na maximální výduti dvojitou řadou vpichů a dvojicemi drobných pupků, připomínajících kovové nýtky. V tomto případě je zajímavý kontrast drobné ornamentiky na poměrně masivní nádobě. Obdobná zásobnice s dvojicí plochých knoflíkovitých pupků na maximální výduti byla nalezena ve Starém Plzenci, okr. Plzeň-jih (Dobeš – Metlička 2014, 98, obr. 48:29). Z lokality Ústí nad Labem – Trmice pochází zlomek s dvojicí pupků, náležející zřejmě zásobnímu hrnci (Zápotocký 1996, 443, 432, obr. 15:17). V moravském prostředí můžeme spatřit dvojici pupků připomínajících nýtky na míse z mohyly v Otaslavicích (okr. Prostějov), datované do závěrečné fáze mladšího stupně KNP (Šmíd 2000, 399, obr. 6:8). Použití dvojice pupků na zásobních tvarech máme doloženo v pozdně jordanovských skupinách jihozápadně od českých hranic, např. v kultuře entzheimské (Dieckmann 1990, Fig. 34:1).

V této části zmíníme také funkčně estetické prvky ve tvaru různě provedených pupků a plastických výčnělků. Často mají plochý, kónický, oválný či polokulovitý tvar. Pupky se na keramických nádobách vyskytují již v pozdní kultuře s vypíchanou keramikou a v různých variantách pokračují až do středního eneolitu. Do kategorie funkčních prvků patří též ucha. V souboru se vyskytují převážně jednoduchá pásková ucha o šířce 1 až 6 cm, přičemž převažuje rozměr 3 cm. V několika případech se vyskytují pásková ucha, opatřená po obou okrajích drobnými záseky. Z objektu č. 138 pochází výše zmíněná kompletní amfora s takto zdobenými uchy. V menší míře jsou zastoupena válečkovitá ucha s kruhovitým průřezem pocházející převážně z amfor a často jsou opatřena plastickými „vousy“. Z objektu č. 78 pochází ucho, zdobené od kořene vybíhajícími hrubými pásy vyplněnými důlky, které připomínají plastické lišty (obr. 31:1).

Keramika měla význam nejen funkční, ale prostřednictvím výzdoby sdělovala širší informace o tehdejší populaci. Důvod proměny poměrů výzdoby keramiky v českém pravěku není dosud přesně vyjasněn. J. Rulf (1998) poukázal na prudký pokles zdobnosti nádob na počátku eneolitu, který vysvětloval odklonem od rituálního a symbolického významu keramiky. Zatímco v neolitu dosahoval stupeň zdobnosti 70 %, v eneolitu klesla výzdoba na pouhých 4–5 %. V raném eneolitu by mohl souviset pokles zdobnosti „obecné“ keramiky s jejím přesunem na džbány (objevují se jako nový tvar v dosavadním keramickém spektru), kterým byla věnována mimořádná pozornost, protože plnily symbolickou funkci při picích rituálech a zároveň sloužily jako pohřební artefakty (Křišťuf 2005, 73).

Úprava povrchu nádob

Keramika z Velkých Přílep dosahuje vysoké technologické úrovně s kvalitním výpalem. Naprostá většina zlomků je hlazená (92,2 %; tab. 7). Nevyskytuje se drsnění povrchu zásobních tvarů slámováním, voštinováním či prstováním, které je typické pro střední eneolit a v případě poslední úpravy zejména pro dobu bronzovou. Můžeme zde nalézt pouze blátivou úpravu povrchu, kdy je tělo nádoby přetřeno vrstvičkou hlíny, avšak i tato varianta se objevuje spíše ojediněle (6,4 %). Takto upravený povrch byl často používán v mladojordanovském období a jeho původ se spatřuje v poströssenských skupinách v jihozápadním Německu, zatímco v KNP obliba této techniky klesala (Dobeš – Metlička 2014, 55–56; Sankot – Zápotocký 2011, 76, 81). Získané hodnoty odpovídají výsledkům zjištěných na jiných lokalitách KNP (cf. Kalferst – Zápotocký 1991, 403–404).

Úprava povrchu	Σ	%
1	15	0,2
2	1482	24
21	2	0,03
25	4200	68
3	78	1,3
31	397	6,4
Σ	6174	

Tab. 7. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Rozdělení zlomků podle úpravy povrchu. 1 – leštěný, 2 – hlazený, 21 – jemně hlazený se stopami přešetění, 25 – ledabyle, nerovně hlazený, 3 – drsný, 31 – jemně blátivý. Podle Kalferst – Zápotocký 1991

DATOVÁNÍ

Na základě analýzy keramického materiálu, který ve většině případů vykazuje typické znaky pro závěrečnou fázi KNP, je možné sídliště ve Velkých Přílepech datovat do mladšího, salzmündského stupně. Pro absolutní datování máme k dispozici dendrodata ze švýcarské lokality Arbon-Bleiche 3, kde bylo odkryto sídliště z počátku středního eneolitu, datované do období 3384–3370 př. Kr. (*de Capitani et al.* 2002, 209–213, 221–223). Na základě těchto zjištění lze počátek salzmündské fáze položit zhruba do 36./35. stol. př. Kr. (*Neustupný ed.* 2008, 15; *Zápotocký* 2008, 62).

V českém prostředí se původně pro toto období používal název „máslovický typ“ podle menšího pohřebiště (7–8 hrobů) KNP nalezeného v Máslovicích, okr. Praha-východ (*Stocký* 1926). J. A. Jíra (1910) hovoří o keramice nordické a durynské, o sídlištním typu vinořském a pohřebištích typu bubenečského. V padesátých letech vytvořil M. Zápotocký (1958, 680–688) v hrubých rysech chronologii KNP pro české prostředí, kde salzmündská fáze odpovídá stupni IV.

Další koncepci navrhla E. Pleslová-Štiková (1972; 1981; 1985) na základě materiálu získaného z lokalit v Makotřasech, na Dnebohu-Mužském a v Praze-Lysolajích. Podle keramiky z objektů, odkrytých v roce 1944 v Praze-Lysolajích, vyčlenila přechod mezi síremským a salzmündským stupněm, který označila jako přechodnou předsalzmündskou fázi. Sama autorka však připouští, že k takto jemné periodizaci není k dispozici v českém prostředí dostatek spolehlivého materiálu (*Pleslová-Štiková* 1972, 95–97). Na základě vertikální stratigrafie v objektu č. 197 na Mužském pak rozdělila salzmündský stupeň na čtyři fáze C1, C2, C3a, C3b (*Pleslová-Štiková* 1981, 67, obr. 8). Takto podrobné dělení však není, vzhledem k zhruba dvousetletému časovému úseku a regionálním rozdílům v profilaci a výzdobě keramiky, příliš realistické (*Dobeš – Zápotocký* 2013, 489).

Na Moravě se salzmündský stupeň téměř nevyskytuje, protože se tam již v polovině 4. tisíciletí př. Kr. rozšířila z jihovýchodu badenská kultura (bolerázká fáze). Do Čech naopak začaly pronikat vlivy salzmündských skupin z východoněmeckého Posálí, kde spatřujeme podobnost jak v keramické produkci, tak i v pohřebním ritu (*Janská* 1957, 155; *Zápotocký* 2008, 63–64).

I přes poměrně nízkou zdobnost keramiky můžeme ve sledovaném souboru z Velkých Přílep nalézt charakteristické znaky pro salzmündskou fázi. Pomineme-li výzdobu okrajových lišt, která je chronologicky průběžná po celé období (nejen) KNP, vyskytuje se zde převážně vhloubená výzdoba v podobě úzkých trojúhelníků vyplněných vpichy, oboustranných obrvených linií a svislých žebříčkových pásů. Tyto znaky odpovídají starší fázi salzmündského stupně (*Zápotocký* 1960).

Získaný keramický soubor vykazuje shodné morfologické znaky s ostatními lokalitami KNP, datovaných do salzmündské fáze (cf. *Pleslová-Štiková* 1972; *Dobeš – Kostka – Stolz* 2010; *Dobeš – Kostka – Likovský* 2011; *Dobeš – Zápotocký* 2013). Sledovaná lokalita ve Velkých Přílepech byla ovšem částečně osídlena již ve středním síremském stupni, jak to dokládá výskyt kolkované keramiky ve dřívě zpracovaných a publikovaných objektech (cf. *Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská* 2011).

INTERPRETACE SÍDLIŠTNÍ STRUKTURY

Keramika z přílepského souboru dokládá dlouhodobé staroeneolitické osídlení zdejší lokality. I když zde nebyl jasně prokázán nejstarší baalberský stupeň KNP, můžeme jeho existenci předpokládat (resp. absence charakteristických znaků na zlomcích keramiky z většiny objektů nedovoluje jeho přítomnost jednoznačně vyloučit). Sledovaný keramický soubor patří k jednomu z nejrozsáhlejších v Čechách, přesto se zde odráží negativní skutečnost v podobě nízké zdobnosti a profilace keramiky. Vyskytují se také mezery v typovém spektru nádob. Přes vysoké numerické hodnoty nalezeného materiálu (6174 zlomků keramiky) zde není přítomen kompletní tvarový repertoár salzmündského stupně. Pouze minimálně zde totiž nalezneme džbány, mísy i koflíky a zcela chybí některé méně časté tvary jako např. bubny a další drobné keramické předměty. Analýza takto rozsáhlého keramického souboru přesto přispěla ke zpestření typového repertoáru salzmündské (i síremské) fáze KNP.

Následující kultury badenská, řivnáčská, se šňurovou keramikou a zvoncovitých pohárů zanechaly na sledované lokalitě sídlištní i pohřební aktivity, což ukazuje na určitou sídelní kontinuitu prakticky po celý eneolit. Jak se v průběhu jednotlivých fází KNP měnil celkový obraz sídliště, však není možno rekonstruovat. Díky rozsáhlé ploše nabízí výzkum možnost uvažovat o rozložení osídlení minimálně v pěti polohách: 1. Nejvýraznější aktivita se nacházela na vrcholu svahu v jižní části prozkoumaného areálu a směrem k severu do údolí Podmoráňského potoka se osídlení vytrácelo. Převážná většina nalezeného keramického materiálu (téměř 80 %) tak pocházela z objektů na samém návrší lokality, kde se také kumulovaly veškeré rozsáhlé hliníky. – 2. Menší skupinka pěti objektů, včetně interpretovaného

zahloubeného obydlí, se nacházela cca 70 m od předchozí koncentrace na severovýchod. – 3. Zhruba 40 m severně od první polohy ležely v těsném sepjetí čtyři sídlištní jámy, avšak jedna z nich (č. 20) připadá mohylové kultuře střední doby bronzové a obsahuje výraznou keramiku KNP jen jako intruzi. – 4. Přibližně 50 od první polohy na jihozápad bylo dokumentováno pět roztroušených objektů. – 5. Poslední shluk objektů je umístěn nejvzdáleněji (220 m) od první polohy směrem na severovýchod za silnicí na Roztoky, kde se zdá, že osídlení sledované kultury končí a přechází do dalšího vývojového stadia, neboť zde byl odkryt i objekt (č. 1), náležející již badenské kultuře (obr. 4). Při pohledu na rozložení objektů KNP na plánu výzkumu musíme důvodně předpokládat, že pokračovaly (otázka v jakých koncentracích) i v místech archeologicky nezkoumaných pásů plochy, kde se deponovala skrytá zemina. Ty se rozkládají v těsném sousedství hlavního sídlištního okrsku (1), takže zvláště vydělení samostatných sídelních poloh 3 a 4 může jen odrazet fragmentárnost našeho současného poznání (cf. obr. 3 a 4).

Optima svého vývoje dosáhla KNP v závěru trvání staršího stupně (širemská fáze). Tento vzestup byl zřejmě vyvolán vhodnými klimatickými podmínkami, kdy se střídalo vlhké a suché období a teplota byla o 1–2 °C vyšší. Jistě k němu výrazně přispěla také celková kulturní, hospodářská a ekonomická stabilizací střední a severní Evropy. Na sledovaném sídlišti ve Velkých Přílepech je nejsilněji zastoupena salzmündská fáze, tedy období, kdy se výskyt KNP v ostatních regionech České republiky poněkud redukuje. Její osídlení v tomto období mizí z východočeské oblasti, kde již nastupuje nejstarší bolezská fáze badenské kultury ze středního Podunají (*Dobeš – Zápotocký 2013, 451–452*). Sledované sídliště KNP tak významně doplňuje naši dosavadní pramennou základnu. Vyhodnocení tohoto sídelního areálu i s jeho přílehlými lokalitami navíc jasně potvrzuje, že ve středních Čechách byla salzmündská fáze zastoupena velmi výrazně.

ZÁVĚR

V letech 1994–1996 probíhal ve Velkých Přílepech rozsáhlý záchranný archeologický výzkum. Během něho byla prozkoumána plocha téměř 15 ha, na níž se podařilo zachytit osídlení z deseti pravěkých období od staršího eneolitu po dobu stěhování národů. Tato studie se zaměřila na komplexní analýzu sídlištních aktivit KNP a navázala tak na předešlou práci o tomto sídlišti, věnující se pouze výseči zkoumané plochy se 14 objekty (cf. *Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011*).

Výzkum přinesl bližší představu o sídelní struktuře KNP na tomto nalezišti, rozkládajícím se v otevřené nestrategické poloze, které bylo osídleno po dobu minimálně 300 let, a to ve fázi širemské a zejména pak salzmündské. Máme tak před sebou jeden z největších sídelních komplexů sledovaného období nejen v Čechách. Zkoumaná lokalita má ráz stabilního, dlouhotrvajícího a zřejmě i prosperujícího sídliště, z něhož bylo prokopáno celkem 59 staroeneolitických zahloubených objektů (převážně zásobních jam a hliníků). Pouze jeden objekt obdélného půdorysu by snad bylo možné interpretovat jako zahloubené obydlí, resp. polozemnici (č. 26/94). Nalezené množství zásobních jam (obilnic) a částí drtidel i výskyt rozměrných keramických zásobních nádob ukazuje na výrazně zemědělský charakter sídliště.

Nálezy přeslenů (11 ks) dokládají textilní výrobu a vzhledem k bohatému keramickému materiálu lze předpokládat intenzivní místní keramickou produkci. Naopak nízký počet štípané industrie svědčí spíše o uživatelské spotřebě tohoto druhu artefaktů a nikoliv o rozsáhlejší výrobě. Získaná kolekce keramiky čítá celkem 10 105 zlomků, a představuje tak jeden z nejbohatších souborů na našem území. Identifikováno bylo celkem šest tříd keramických nádob, a to nálevkovité poháry, amfory, zásobní hrnce, mísy, džbány a koflíky. Z ostatních keramických nálezů se dochovala jedna naběračka. V ornamentice převažovala vhloubená výzdoba nad plastickou, kdy nejčastější motivy představují obrvené rýhy a šrafované trojúhelníky. Z kamenné industrie byly zastoupeny pazourkové čepele, úštěpy, brousíky, sekerky, drtidla a zrnotěrky, přičemž celkový počet kamenných artefaktů nepřesáhl třicet kusů. Pouze v jednom objektu byla nalezena také kamenná surovina. Kostěné výrobky představují dláta, šídla, kopače a opracovaný paroh.

Podle rozboru keramiky bylo sídliště nejintenzivněji užíváno v nejmladší, salzmündské fázi KNP, avšak v menší míře je zde doloženo i osídlení z předchozí širemské fáze. Na základě prostorové analýzy zjištěných objektů můžeme uvažovat o charakteru osídlení s rozptýlenou zástavbou, kde kromě nalezených zahloubených objektů můžeme důvodně očekávat také nadzemní kulové/sloupové obytné stavby. Stopy vlastních nadzemních dřevěných konstrukcí však na lokalitě zjištěny nebyly, což nejspíše může souviset také s totální mechanizovanou skrývkou ornice, podorničí a případné kulturní vrstvy až na geologické podloží, kterou si vyžádal setrvalý tlak investora na zkrácení doby výzkumu. Vezme-li v úvahu velikost zkoumané plochy, dosahující téměř 15 ha, a rozptýl objektů KNP na ploše cca 450 ×

270 m, můžeme na základě počtu zahloubených objektů (celkem 59, z toho zhruba 30 zásobních sil) odhadnout počet domů na minimálně 25 staveb. Tento závěr lze učinit zejména na základě analogií z jiných staroeneolitických lokalit (cf. např. Černá – Velímský 1991, 56; Kuna 1991, 337; Zápotocký 1998, 165; 2002, 293; Sankot – Zápotocký 2011; Turek 2011).

Na základě těchto srovnání lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že obytné jednotky měly podobu nadzemních domů kúlové konstrukce (pro období staršího eneolitu lze uvažovat i o domech založených na základovém rámu), umístěných na severním svahu sídliště v blízkosti hliníků. Konkrétní uspořádání obytného areálu však nebylo za daných podmínek možné zjistit. V následujícím období badenské kultury se sídelní aktivity přesunují do severovýchodní části zkoumané plochy (Plocha 1 – obr. 4) a až objekty řivnáčské kultury se opět vracejí do prostoru osídleného ve starším eneolitu. Důvodem může být posouvání sídlišť v rámci areálu z důvodu optimálního využití hospodářského potenciálu krajiny. Mladoneolitické pohřebiště kultury se šňurovou keramikou se rozkládá pro změnu na jihu skryté plochy a hroby kultury zvoncovitých pohárů ležely nedaleko sídelního okrsku KNP. Tím se uzavírá sekvence eneolitického osídlení zdejší lokality, trvajících zřejmě víceméně kontinuálně po celou pozdní dobu kamennou, zatím vyjma nejstaršího úseku této epochy.

PRAMENY A LITERATURA

- Balcer, B. 1989: Z badań nad budownictwem kultury pucharów lejkowatych. Podziemia osady na wzgórzu „Gawroniec“ w Ćmielowie, woj. Tarnobrzесьkie, *Archeologia Polski* 34, 265–367.
- Behrens, H. 1973: Die Jungsteinzeit im Mittelbe-Saale-Gebiet. Berlin.
- Bláhová-Sklenářová, Z. 2012: Obytné stavby doby bronzové – otázky stavebního a konstrukčního vývoje. *Præhistorica* 30/2. Praha.
- Černá, E. – Velímský, T. 1991: Lidské kosterní pozůstatky v sídlištních objektech kultury nálevkovitých pohárů v Malém Březně, okr. Most, *Archeologické rozhledy* 43, 47–62.
- Čtverák, V. – Rulf, J. 1989: Nálezy horizontu jordanovské kultury z Třebestovic, okr. Nymburk, *Památky archeologické* 80, 5–29.
- Daněček, D. 2007: Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2006, *Středočeský vlastivědný sborník* 25, 96–98.
- Daněček, D. 2008a: Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2006–2007. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě příjezdové komunikace na ppč. 64/29 a osmi bytových domů na ppč. 64/30, 31, 32, 33, 34, 39, 43, 44. *Středočeské muzeum Roztoky*.
- Daněček, D. 2008b: Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2007, *Středočeský vlastivědný sborník* 26, 109.
- Daněček, D. 2009: Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2008. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě tří bytových domů na ppč. 64/40, 41, 42. *Středočeské muzeum Roztoky*.
- Daněček, D. – Klementová, J. 2008: Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2007, *Středočeský vlastivědný sborník* 26, 104–105.
- de Capitani, A. – Deschler-Erb, S. – Leuzinger, U. – Marti-Grädel, E. – Schibler, J. 2002: Die jungsteinzeitliche Seeufersiedlung Arbon/Bleiche 3. Funde. *Archäologie im Thurgau* 11. Fraunfeld.
- Dieckmann, B. 1990: Die Kulturgruppen Wauwil und Strassburg im Kaiserstuhlgebiet. In: Die Kugelbechergruppen in der südlichen Oberrheinebene (4500–4100 v. Chr.), *Cahiers de l'Association de la Promotion de la Recherche Archéol. En Alsace* 6, 7–60.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Likovský, J. 2011: Pohřebiště mladšího stupně kultury nálevkovitých pohárů v Praze-Bubenči a Dejvicích, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 139–162.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2007: Sídlíště kultur jordanovské a nálevkovitých pohárů v Praze-Ďáblicích, *Archeologie ve středních Čechách* 11, 79–124.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2010: K periodizaci mladších nálevkovitých pohárů: sídlíště v okolí Řepné ulice v Praze-Ďáblicích, *Archeologie ve středních Čechách* 14, 605–642.
- Dobeš, M. – Metlička, M. 2014: Raný eneolit v jihozápadních Čechách, *Archeologie západních Čech – Supplementum* 1.
- Dobeš, M. – Zápotocký, M. 2009: Sídlíště raného až staršího eneolitu v Hřebčici, okr. Kladno. Příklad dlouhodobě otevřeného pravěkého objektu, *Archeologické rozhledy* 61, 265–284.
- Dobeš, M. – Zápotocký, M. 2013: Pozdní fáze kultury nálevkovitých pohárů v severozápadních Čechách: sídlíště Brozany nad Ohří, *Archeologické rozhledy* 65, 451–503.

- Droberjar, E. – Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 2000:* A Germanic grave from the period of Marcomanni wars(?) at Velké Přílepy (Central Bohemia), *Sborník Národního muzea v Praze, řada A-Historie* 54, 37–46.
- Erneé, M. – Dobeš, M. – Hlaváč, J. – Kočár, P. – Kyselý, R. – Šída, P. 2007:* Zhloubená chata ze středního eneolitu v Praze 9 – Miškovcích, *Památky archeologické* 98, 31–108.
- Felcman, J. 1898:* Archeologický výzkum „Údolí Svatojirského potoka“ a okolí, *Památky archeologické* 17, 13–40.
- Havel, J. 1986:* Baba – výšinné sídliště kultury nálevkovitých pohárů v Praze 6 – Dejvicích. *Acta Musei Pragenses* 82. Praha.
- Jakimowicz, R. 1914:* Nordická jáma kulturní v Kamýku, *Památky archeologické* 26, 166–167.
- Janská, E. 1957:* Sídliště v Hostivicích u Prahy a otázka salzmündské skupiny, *Archeologické rozhledy* 9, 152–160.
- Jíra, J. A. 1910:* O keramice nordické a durynské, *Pravěk* 6, 162–206.
- Juřinová, Š. 2010:* Sídliště s kulturou nálevkovitých pohárů ve Velkých Přílepech. Bakalářská práce. Ústav pro archeologii FF UK. Praha.
- Juřinová, Š. 2014:* Sídlní struktura areálu kultury nálevkovitých pohárů na polykulturním sídlišti ve Velkých Přílepech. Diplomová práce. Ústav pro archeologii FF UK. Praha.
- Juřinová, Š. – Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 2011:* Sídliště kultury nálevkovitých pohárů ve Velkých Přílepech, okr. Praha-západ, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 101–138.
- Kabát, M. – Zápotocký, M. 1962:* Pravěké osídlení na území Chemického kombinátu Spolany v Neratovicích u Mělníka, *Památky archeologické* 53, 1–18.
- Kalferst, J. – Zápotocký, M. 1991:* Sídliště za staršího období kultury nálevkovitých pohárů u Benátek, okr. Hradec Králové, *Archeologické rozhledy* 43, 376–407.
- Kazdová, E. 1984:* Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou. Brno.
- Kelm, R. 2000:* Ein Steinzeithaus für albersdorf. Neues von Archäologisch-Ökologischem Zentrum Albersdorf, *Archäologie in Schleswig* 8, 7–16.
- Kempisty, E. 1970:* The Complex of Comb- and Pit-marked Pottery Cultures. In: *The neolithic in Poland*. Wrocław-Warszawa-Kraków, 232–295.
- Klementová, J. 2005:* Velké Přílepy. Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2004, *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 125–126.
- Kočár, P. – Sůvová, Z. – Kočárová, R. 2006:* Velké Přílepy – Skalka (okr. Praha-západ). Nálezová zpráva o environmentální analýze. In: Daněček, D., *Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2006–2007. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě příjezdové komunikace na ppč. 64/29 a osmi bytových domů na ppč. 64/30, 31, 32, 33, 34, 39, 43, 44.* Středočeské muzeum Roztoky.
- Křišťuf, P. 2005:* Džbány českého eneolitu. In: Neustupný, E. – John, J. (eds.), *Príspevky k archeologii 2*. Plzeň, 69–126.
- Kudrnáč, J. 1954:* Chata z mladší doby kamenné v Klučově, *Památky archeologické* 45, 107–114.
- Kuna, M. 1991:* The structuring of prehistoric landscape, *Antiquity* 65, 332–347.
- Kyselý, R. 2008:* Osteologické nálezy z eneolitu a doby bronzové z lokality Velké Přílepy – Skalka (r. 2006–2007). In: Daněček, D., *Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2006–2007. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě příjezdové komunikace na ppč. 64/29 a osmi bytových domů na ppč. 64/30, 31, 32, 33, 34, 39, 43, 44.* Středočeské muzeum Roztoky.
- Limburský, P. – Řídský, J. 2002:* Výzkum polykulturní lokality na stavbě obytného okrsku Velké Přílepy – Kamýk, *Středočeský vlastivědný sborník* 20, 85–87.
- Limburský, P. – Řídský, J. 2005:* Archeologické výzkumy Archeologického ústavu AV ČR Praha v lokalitě Velké Přílepy, *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 127–129.
- Lüning, J. 1976:* Schussenried und Jordansmühl. In: Schwabedissen, H. (Hrsg.), *Anfänge des Neolithikums vom Orient bis Nordeuropa. Band Vb: Westliche Mitteleuropa. Fundamenta A3.* Köln-Wien, 122–187.
- Mašek, J. a kol. 1990:* Vysvětlivky k základní geologické mapě ČSSR, list 12–232 Buštěhrad. Praha.
- Mašek, J. red. 1995:* Základní geologická mapa ČSFR 1 : 25 000, list 12–232 Buštěhrad. Praha.
- Matějčková, A. 1999:* Sídliště kultury zvoncovitých pohárů v Žádovicích (okr. Hodonín). In: M. Čizmář (ed.), *Pravěk NŘ – Suplementum 4–5.* Brno 101–199.
- Moravec, J. – Neuhäsl, R. a kol. 1991:* Přirozená vegetace území hlavního města Prahy a její rekonstrukční mapa, Praha.
- Moucha, V. 2008:* Doplnky k eponymnímu nálezu ze Siřemi (Zürau) v severozápadních Čechách, *Archeologie ve středních Čechách* 12, 113–126.
- Neuhäsllová, Z. a kol. 1998:* Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Praha.
- Neustupný, E. 1961:* Nález kultury nálevkovitých pohárů z Postoloprta, okr. Žatec, *Památky archeologické* 52, 100–104.

- Neustupný, E. 1973: Die Badener Kultur. In: Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur. Bratislava, 317–352.
- Neustupný, E. 1986: Sídelní areály pravěkých zemědělců, Památky archeologické 77, 226–276.
- Neustupný, E. 1991: Zum Begriff des mitteleuropäischen Äneolithikums. In: Lichardus, J. (ed.), Die Kupferzeit als historische Epoche. Symposium Saarbrücken und Otzenhausen 6.–13. 11. 1988, Teil 2. Saarbrücken Beiträge zur Altertumskunde, Band 55. Bonn, 747–752.
- Neustupný, E. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 4. Eneolit. Praha.
- Pavelčík, J. 1972: Výšinná osada s kanelovanou keramikou v Hlinsku u Lipníka, Archeologické rozhledy 24, 163–167.
- Pleiner, R. – Rybová, A. a kol. 1978: Pravěké dějiny Čech. Praha.
- Pleinerová, I. 1980: Kultovní objekty z pozdní doby kamenné v Březně u Loun, Památky archeologické 71, 10–60.
- Pleinerová, I. 1990: Dva eneolitické dlouhé domy z Března, Památky archeologické 81, 255–274.
- Pleinerová, I. 2002: Hostivice: Animal and human skeletons from an early eneolithic settlement, Památky archeologické 93, 5–28.
- Pleinerová, I. – Klementová, J. – Hložek, J. – Daněček, D. 2005: Hostivice-Sadová I. a II., k. ú. Hostivice. Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2004, Středočeský vlastivědný sborník 23, 123–125.
- Pleslová-Štiková, E. 1972: Eneolitické osídlení v Lysolajích, Památky archeologické 63, 3–141.
- Pleslová-Štiková, E. 1973: Die Kultur mit kannelierter Keramik in Böhmen. In: Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur. Bratislava, 393–425.
- Pleslová-Štiková, E. 1981: Mužský u Mnichova Hradiště: pravěká skalní pevnost. Praha.
- Pleslová-Štiková, E. 1985: Makotřasy: a TRB site in Bohemia. Fontes Archaeologici Pragenses 17. Pragae.
- Preidel, H. 1936: Nosswitzer Gräber aus Zürau in Nordwestböhmen, Mannus 28, 511–517.
- Rulf, J. 1998: K výzdobě české neolitické keramiky, Archeologické rozhledy 50, 20–34.
- Sankot, P. 2002: Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2001, Středočeský vlastivědný sborník 20, 83.
- Sankot, P. – Zápotocký, M. 2011: Eneolitický sídlištní areál (jordanovská a řivnáčská kultura) s kruhovým objektem – rondelem v Tuchoměřicích, okr. Praha-západ, Památky archeologické 102, 59–116.
- Schirrnig, H. 1979: Das Hunteorf bei Lembruch am Dümmer. In: Schirrnig, H. (ed.), Grosssteingräber in Niedersachsen. Hildesheim, 235–238.
- Schlette, F. 1958: Die ältesten Haus- und Siedlungsformen des Menschen, Ethnographisch-Archäologische Forschungen 5, 9–195
- Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 1997a: Velké Přílepy 1994–1995: Předběžné výsledky a strategie výzkumu zanikající lokality, Archeologické rozhledy 49, 9–18.
- Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 1997b: Archeologický výzkum ve Velkých Přílepech, Středočeský vlastivědný sborník 15, 168–178.
- Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 1998: Nové doklady osídlení ze sklonku eneolitu a počátku doby bronzové ve Velkých Přílepech, okr. Praha-západ, Středočeský vlastivědný sborník 16, 111–123.
- Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 1999: Archäologische Ausgrabungen in Velké Přílepy, Bez. Prag-West. Belege der Besiedlung vom Ende des Äneolithikums und Anfang der Bronzezeit. In: Batora, J. – Peška, J. (Hrsg.), Aktuelle Probleme der Erforschung der Frühbronzezeit in Böhmen und Mähren und in der Slowakei. Nitra, 21–32.
- Smrž, Z. – Zápotocký, M. 1980: Sídliště KNP v Dobroměřicích okr. Louny, Archeologické rozhledy 32, 481–489.
- Sosnová, A. 2016: Sídliště z mladšího (salzmündského) stupně kultury nálevkovitých pohárů z Líbeznic, okr. Praha-východ, Archeologie ve středních Čechách 20, 161–252.
- Soudský, B. 1966: Bylany – osada nejstarších zemědělců z mladší doby kamenné. Praha.
- Stocký, A. 1926: Pravěk země české I. Věk kamenný. Praha.
- Stolz, D. 2004: Stopy sídlištní aktivity kultury zvoncovitých pohárů na neolitickém sídlišti v Žebráku (okr. Beroun), Archeologie ve středních Čechách 8, 235–241.
- Stolz, D. 2008: Analýza štípané industrie z lokality Velké Přílepy – Skalka. In: Daněček, D., Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2006–2007. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě příjezdové komunikace na ppč. 64/29 a osmi bytových domů na ppč. 64/30, 31, 32, 33, 34, 39, 43, 44. Středočeské muzeum Roztoky.
- Sůvová, Z. 2009: Velké Přílepy (okr. Praha-západ). Parcely č. 64/40, 64/41 a 64/42. In: Daněček, D., Velké Přílepy, k. ú. Velké Přílepy 2008. Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na stavbě tří bytových domů na ppč. 64/40, 41, 42. Středočeské muzeum Roztoky.

- Šmíd, M. 2000: Drobné zjišťovací výzkumy na eneolitických mohylových pohřebištích střední Moravy. In: Pavlů, I. (ed.), In memoriam Jan Rulf. Památky archeologické – Supplementum 13. Praha, 389–404.
- Šulová, L. – Kubálek, P. – Holub, M. 2010: Pohřeb ženy v sídlištní jámě kultury s nálevkovitými poháry ve Velkých Přílepech, okr. Praha-západ, *Archeologie ve středních Čechách* 14, 643–655.
- Turek, J. 2011: Doklady obytných staveb z období nálevkovitých pohárů v Líbeznicích u Prahy, *Praehistorica* 29, 415–430.
- Vencl, S. 1978: Soubor neobvyklé keramiky z jeskyně Kody v Tetíně, okr. Beroun, *Archeologické rozhledy* 30, 535–45.
- Vencl, S. 1979: Nádoby z látek živočišného původu, *Archeologické rozhledy* 31, 530–570.
- Vencl, S. 1994: Archeologie žízně, *Archeologické rozhledy* 46, 283–305.
- Vojtěchovská, I. 1999: Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu na staveništi příjezdové komunikace a tří rodinných domků – Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Středočeské muzeum Roztoky.
- Vokolek, V. 1993: Eneolitický objekt v Plotištích nad Labem, *Pojizerský sborník* 1, 7–15.
- Zápotocký, M. 1981: Horní Cetno – soubor pozdně lengyelské keramiky z Pojizeří, *Praehistorica* 8, 43–50.
- Zápotocký, M. 1998: Bestattungsritus des böhmischen Neolithikums (5500–4200 B.C.). Gräber und Bestattungen der Kultur mit Linear-, Stichband- und Lengyelkeramik. Praha.
- Zápotocký, M. 1956: Baalberská skupina v Čechách, *Archeologické rozhledy* 8, 539–563.
- Zápotocký, M. 1958: Problém periodisace kultury nálevkovitých pohárů v Čechách, *Archeologické rozhledy* 10, 664–700.
- Zápotocký, M. 1960: Příspěvky k poznání českého středního eneolitu, *Archeologické rozhledy* 12, 693, 715–747.
- Zápotocký, M. 1995: Čáslavská kotlina v eneolitu (1. část), *Archeologické rozhledy* 47, 58–90.
- Zápotocký, M. 1996: Raný eneolit v severočeském Polabí, *Archeologické rozhledy* 48, 404–459, 543–544.
- Zápotocký, M. 1998: Die äneolithische Besiedlung des Wassergebiets der Bylanka. In: Pavlů, I. (ed.), *Bylany – Varia* 1. Praha, 147–167.
- Zápotocký, M. 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. *Památky archeologické – Supplementum* 12. Praha.
- Zápotocký, M. 2002: K sídelním a pohřebním areálům kultury nálevkovitých pohárů v severozápadních Čechách: Vikletice, okr. Chomutov. In: Čech, P. – Smrž, Z. (eds.), *Sborník Drahomíru Kouteckému*. Most, 281–307.
- Zápotocký, M. 2008: Kultura nálevkovitých pohárů ve starším eneolitu. In: Neustupný, E. (ed.), *Archeologie pravěkých Čech* 4. Eneolit. Praha, 61–82.
- Zápotocký, M. – Dreslerová, D. 1996: Jenštejn. Eine neuentdeckte frühäneolithische Gruppe in Mittelböhmen, *Památky archeologické* 87, 5–58.
- Zimmermann, W. H. 2008: Phosphate mapping of a Funnel Beaker Culture house from Flögeln-Eekhöltjen, district of Cuxhaven, Lower Saxony. In: Fokkens, H. (ed.), *Analecta Praehistorica Leidensia* 40, 123–129.

The structure of a residential area of the Funnel Beaker culture in Velké Přílepy, Prague-West District

In 1994–1996, an extensive rescue excavation took place in Velké Přílepy. In its course, an area of almost 14 ha was investigated and traces of settlement in ten prehistoric periods were identified, spanning the time from the Early Aeneolithic until the Migration period. This paper is focused on a complex analysis of settlement activities of the Funnel Beaker culture and extends an earlier paper on this settlement site which was dedicated to only one segment of the investigated area with 14 features (cf. Juřinová 2010; Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011).

The site is located approx. 4 km northwest of the administrative boundary of Prague and spreads on a low promontory between the valley of the Podmoráň Brook in the north and the Únětice Brook in the south. The excavation provided a better understanding of the settlement structure of the Funnel Beaker culture at this site, which is situated in an open, non-strategic location and which was occupied for at least 300 years, during the Sirem, and especially the Salzmünde phase. It is one of the largest settlement complexes from the period in question, not only in Bohemia. The investigated site has the character of a stable, long-lasting and probably also prosperous settlement, where a total of 59 Early Aeneolithic features have been excavated (predominantly storage pits and clay pits). Only one feature with a rectangular ground plan could perhaps be interpreted as a sunken dwelling, i.e. a semi-sunken hut (no. 26/94). Both the number of discovered storage pits (silos), parts of crushers and the occurrence of large ceramic storage vessels point to a strongly agricultural character of the settlement site. Known analogies from other FBC sites prove knowledge of ploughing, including harnessed oxen (Makotřasy, Kladno District) and a similar situation can therefore be expected at the site in question.

Finds of spindle whorls (11 pcs) prove the manufacture of fabrics and, taking into account the abundant ceramic material, intensive local pottery production can be presumed. By contrast, the low quantities of chipped stone industry bear witness to rather utilitarian consumption of this artefact category, and not to extensive production. The recovered ceramic assemblage comprises a total of 10.105 fragments and represents one of the richest collections in the Czech Republic. Six pottery classes have been identified in total, namely funnel beakers, amphorae, storage pots, bowls, jugs and cups. Only one clay spoon have survived among the other ceramic finds. As to the ornaments, embedded decoration prevailed over the embossed one and the most common motifs were ciliated grooves and cross-hatched triangles. When it comes to stone implements, flint blades, flakes, sharpening stones, axes, crushers and grinding slabs were represented, whereas the total number of stone artefacts did not exceed 30 pieces. Lithic raw materials were only found in one feature. Bone artefacts were represented by chisels, awls, digging tools and a piece of worked antler.

According to pottery analysis, the settlement was most intensively occupied in the latest, Salzmünde phase of the FBC, but occupation during the previous Sirem phase is also documented to a certain degree. On the basis of spatial analysis, one can speculate about a dispersed settlement where besides sunken features, also above-ground post/pole-built residential buildings can be expected. No remains of above-ground wooden structures were actually identified at the site which can possibly be linked to the total mechanical removal of topsoil, subsoil and possibly also cultural layers up to the geological bedrock which was a consequence of the investor's intent to shorten the excavation time. If we take into account the size of the excavated area, reaching almost 15 ha, and the fact that the FBC features were scattered over an area of c. 450 × 270 m, the number of existing buildings can be estimated at at least 25, based on the number of sunken features (a total of 59, out of which about 30 were storage silos). This conclusion can be drawn based on analogies from other Early Aeneolithic sites (cf. e. g. Černá – Velímský 1991, 56; Kuna 1991, 337; Zápotocký 1998, 165; Zápotocký 2002, 293; Sankot – Zápotocký 2011; Turek 2011).

On the basis of these comparisons, one can assume with great probability that the residential units had the appearance of above-ground post-built structures (in the Early Aeneolithic, also houses erected on a foundation frame can be presumed) which were situated on a northern slope near the clay pits. Unfortunately, it was not possible to identify a more exact arrangement of the residential area, due to the given circumstances. During the subsequent period of the Baden culture, settlement activities moved to the northeastern part of the excavated area (Area 1 – Fig. 4) and only features of the Řivnáč culture returned back to the area inhabited in the Early Aeneolithic. The reason for this might be the movement of settlements around the area in order to optimally use the economic potential of landscape. By contrast, a Late Aeneolithic cemetery of the Corded Ware culture is situated in the south of the stripped area and several graves of the Bell Beaker culture were positioned near the FBC settlement. The sequence of Aeneolithic occupation at the site was completed with this. It probably lasted more or less continuously throughout the whole Late Stone Age, although no evidence for human occupation in the earliest phase of this era has been found so far.

(English by Jan Machula)

Fig. 1. Velké Přílepy, Prague-West. Section of a basic map showing the excavation area

Fig. 2. Section of a basic map showing FBC sites

Fig. 3. General plan of the excavation area showing highlighted FBC features. The ellipse delimits earlier published features

Fig. 4. General plan of the excavation area showing different features according to their assumed functions and the interpretation of the spatial arrangement of the residential area

Fig. 5.–17. Drawing documentation of features

Fig. 18.–43. Drawing documentation of finds

Fig. 44. Comparison of pottery from the sites of "H-System" and "Skalka"

Table 1. General overview of finds in individual types of features

Table 2. Representation of pottery in individual features according to vessel parts and layers

Table 3. Representation of individual pottery classes in features

Table 4. Representation of funnel beakers and funnel pots according to rim forms

Table 5. Representation of bottom and rim types

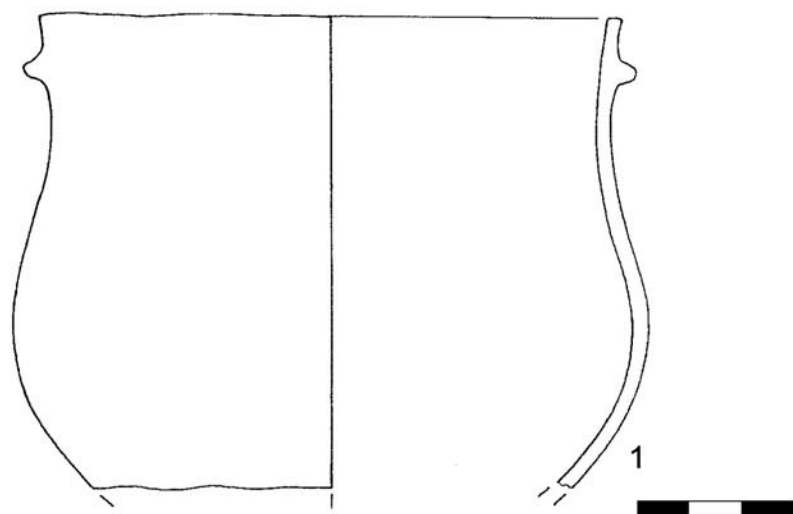
Table 6. Division of rims based on decoration

Table 7. Division of fragments based on surface treatment

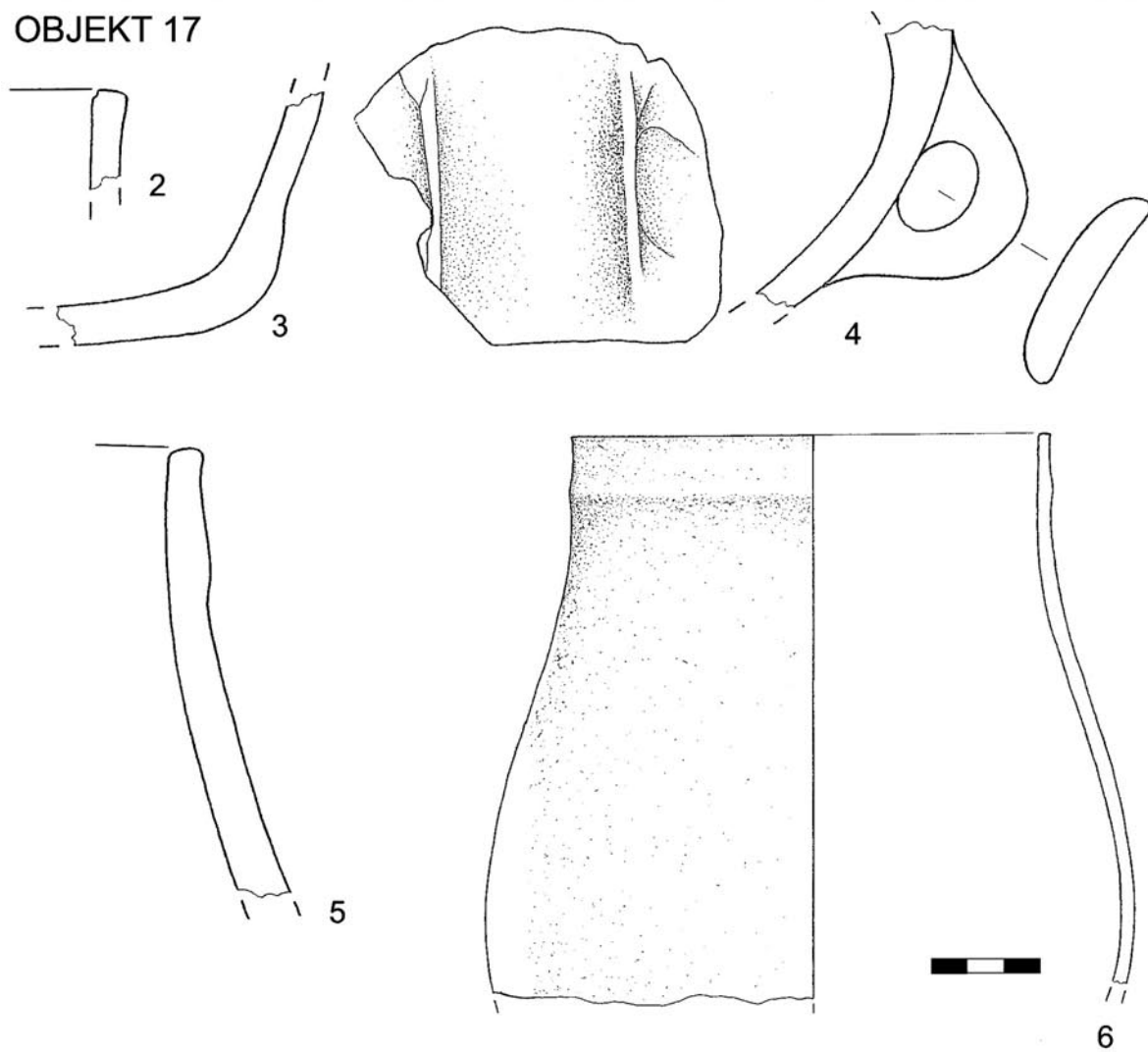
Šárka Juřinová, Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, Masarykovo nám. 16, 254 01 Jílové u Prahy
reditelka@muzeumjilove.cz

Lubor Smejtek, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Nad Olšinami 448/3, 100 00 Praha 10
lubor.smejtek@uappsc.cz

OBJEKT 6

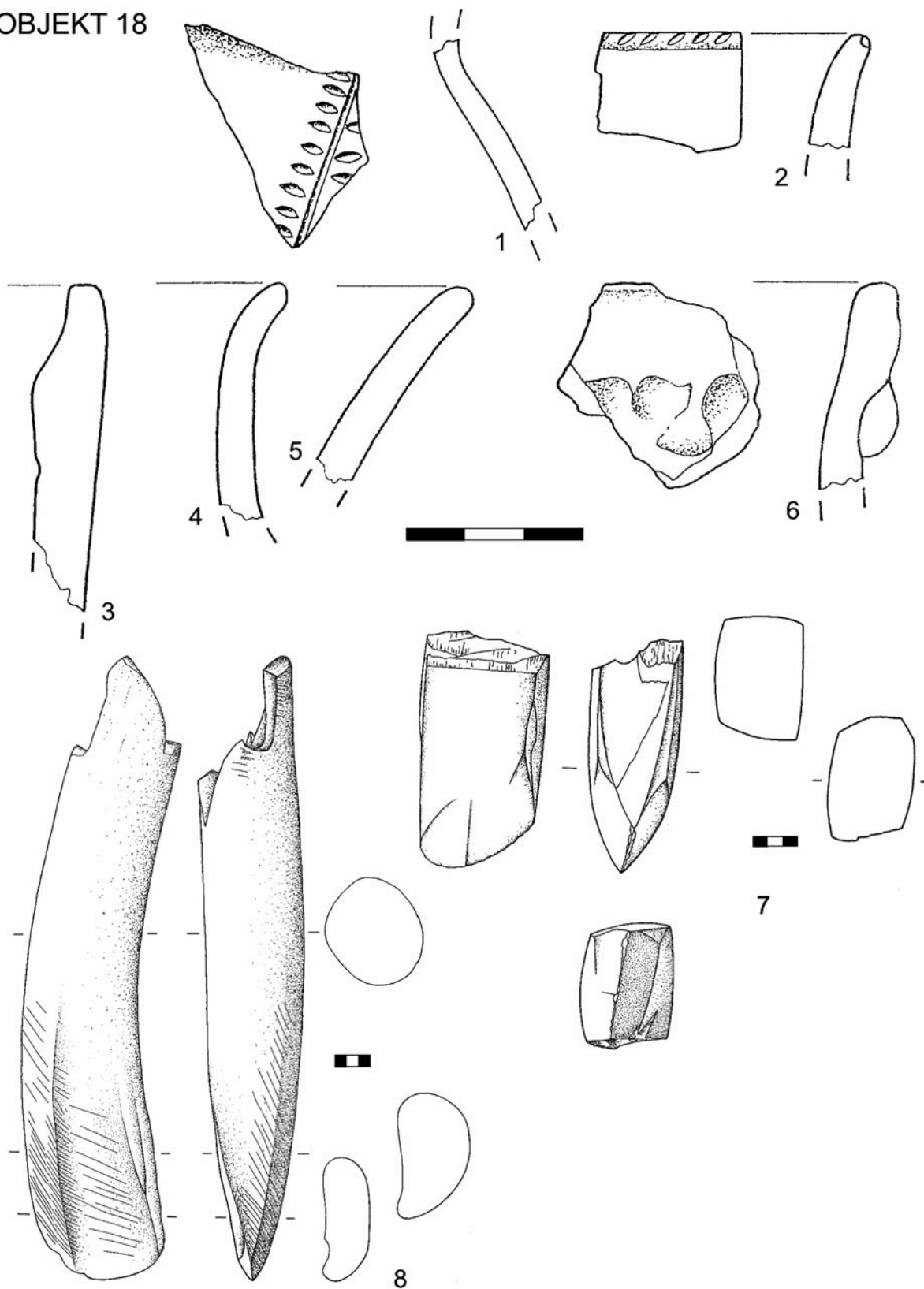

OBJEKT 17

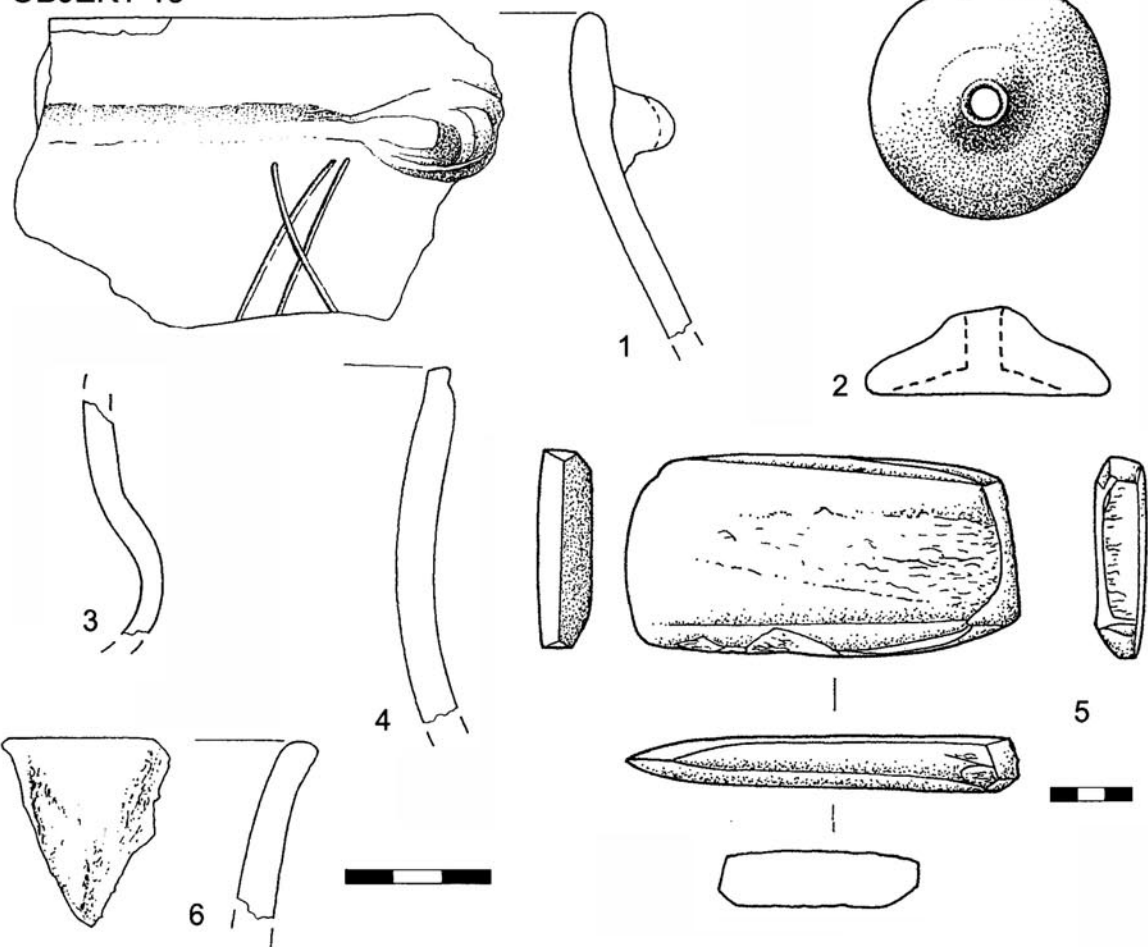
Obr. 18. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 6 a 17

OBJEKT 18

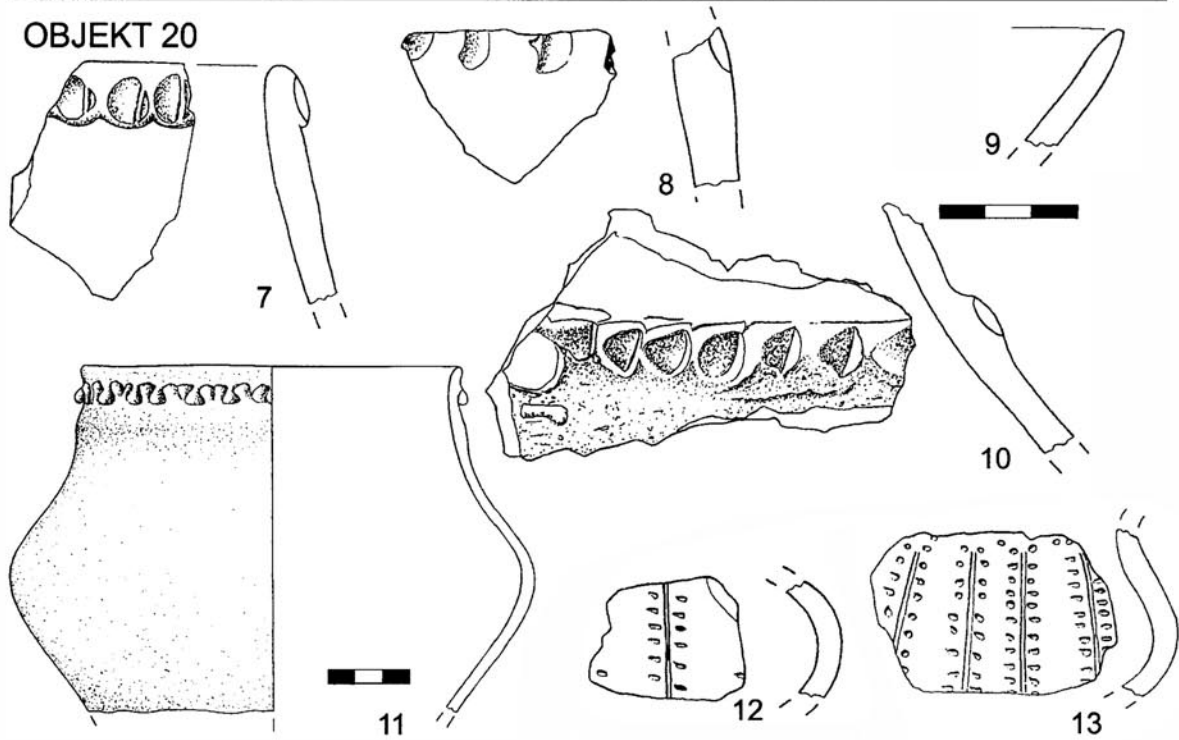

Obr. 19. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 18

OBJEKT 19

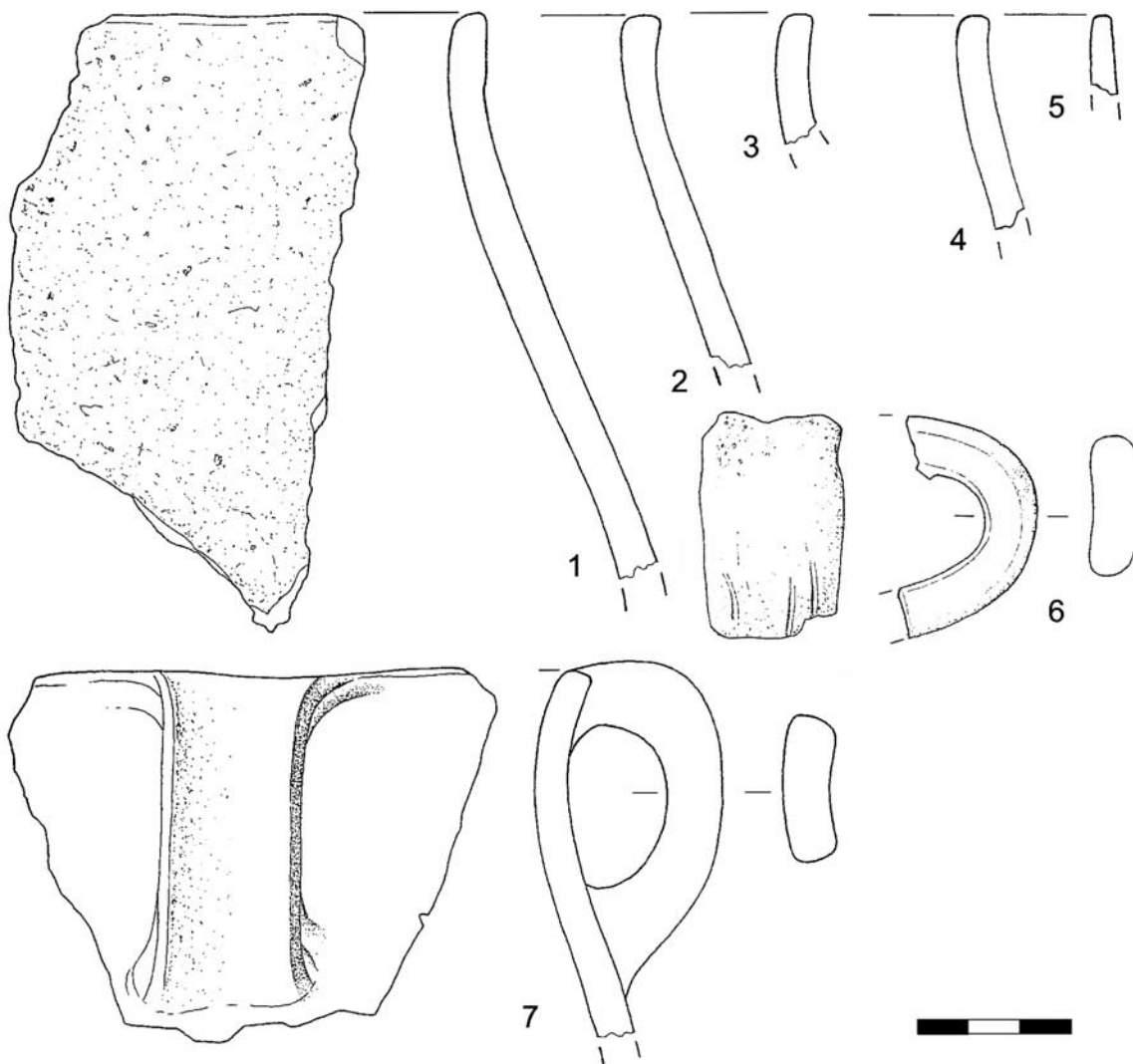

OBJEKT 20

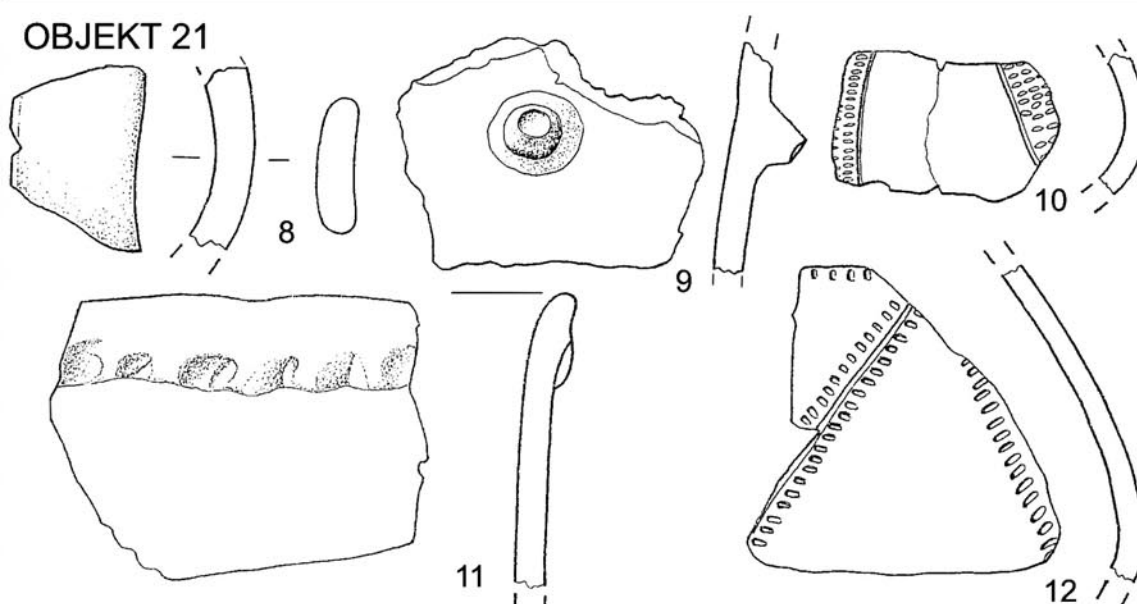

Obr. 20. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 19 a 20

OBJEKT 20

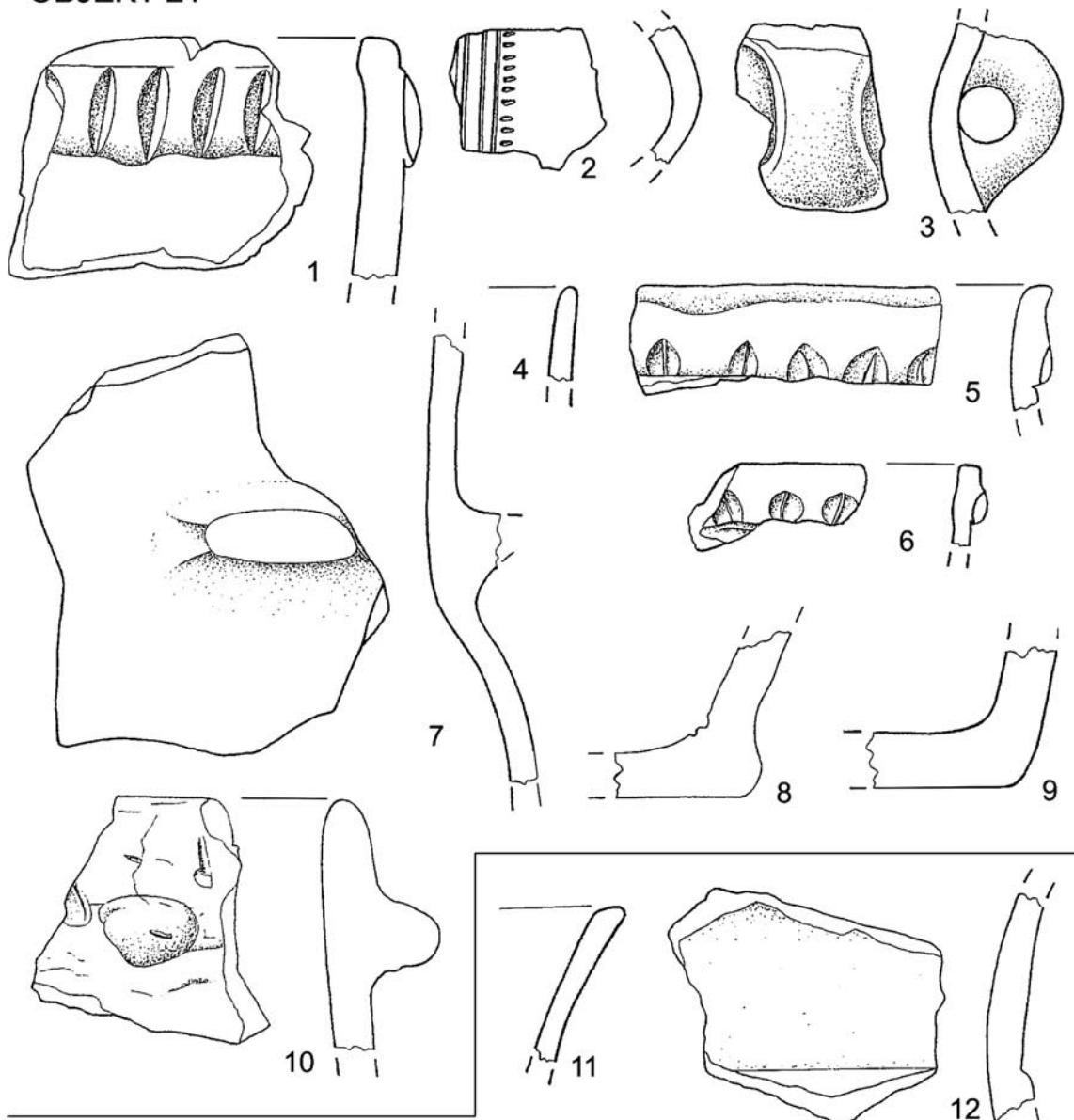

OBJEKT 21

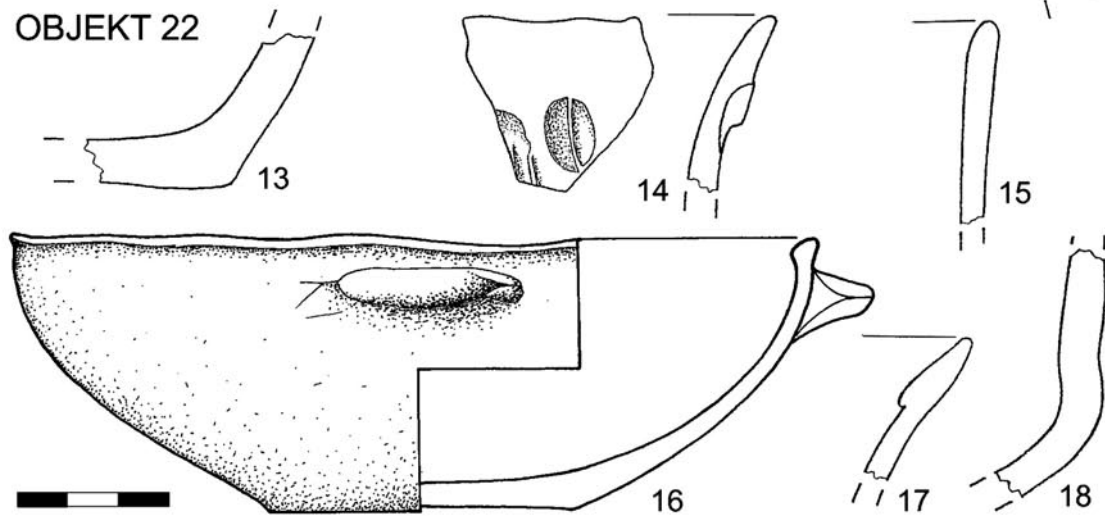

Obr. 21. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresbná dokumentace nálezů z objektů 20 a 21

OBJEKT 21

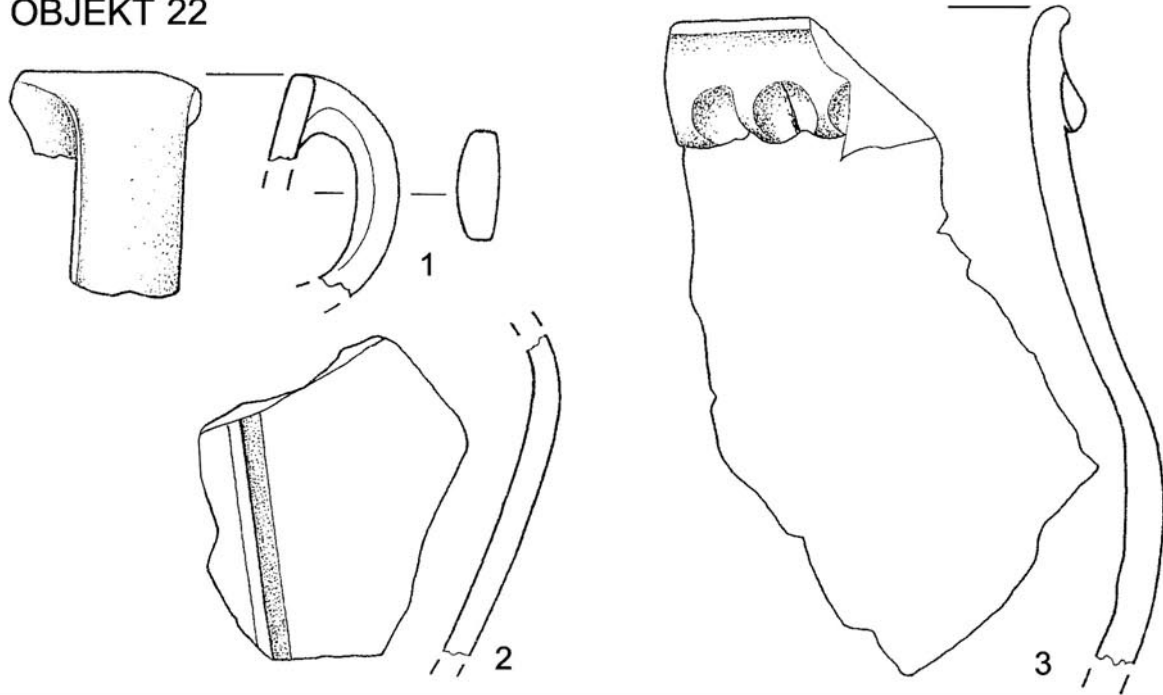

OBJEKT 22

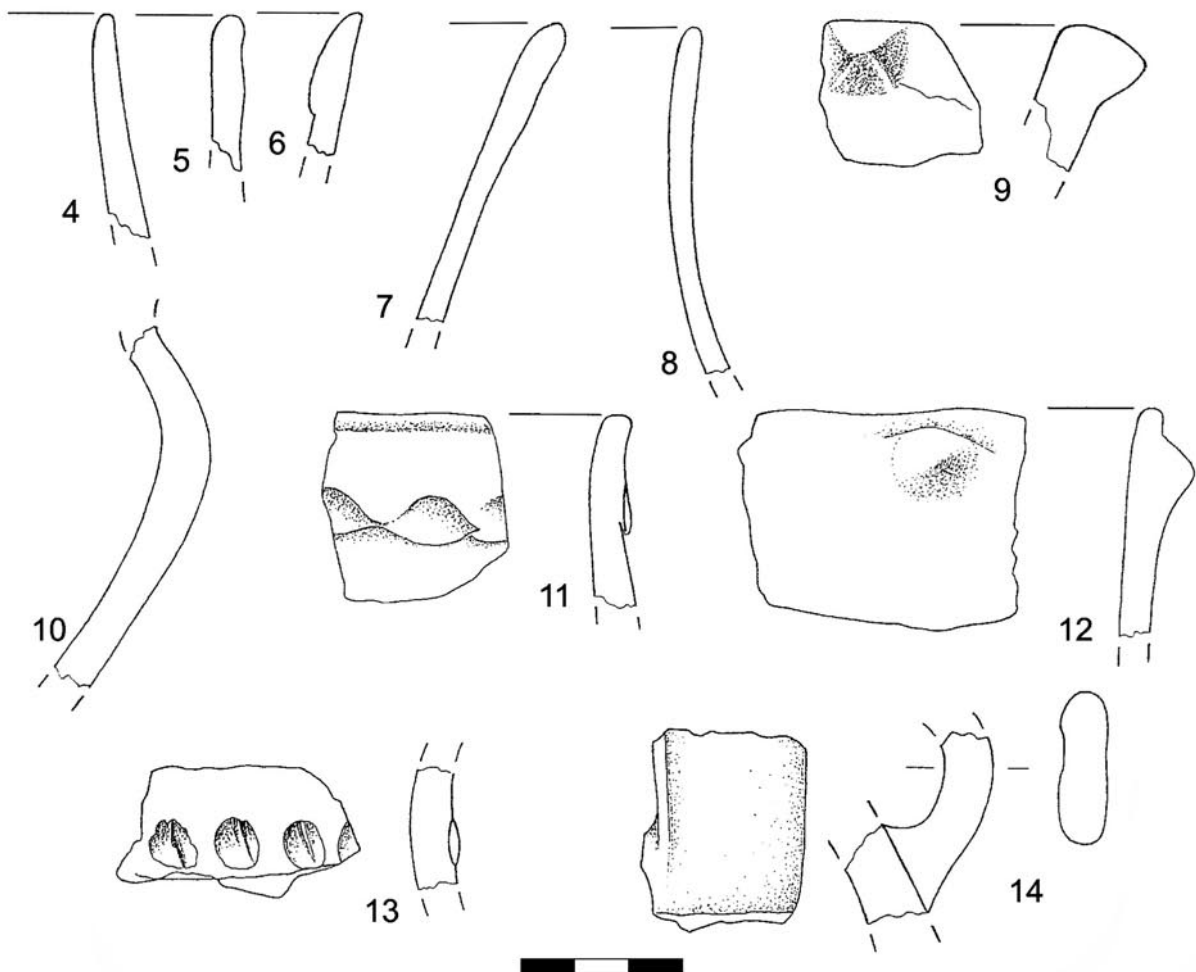

Obr. 22. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 21 a 22

OBJEKT 22

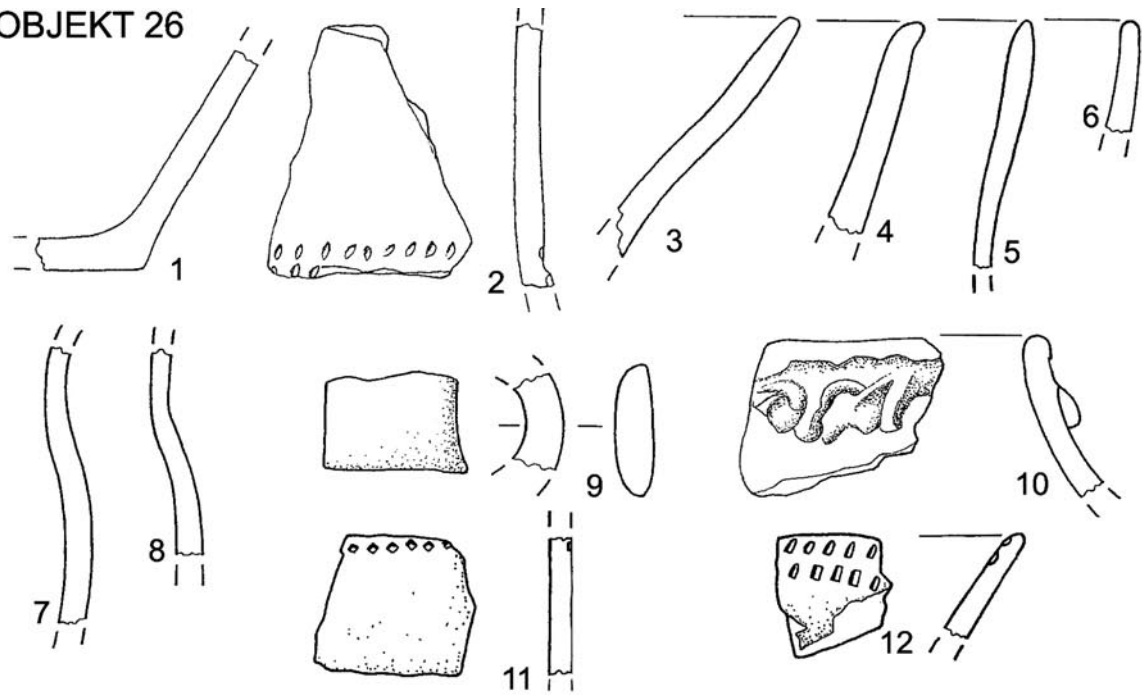

OBJEKT 23

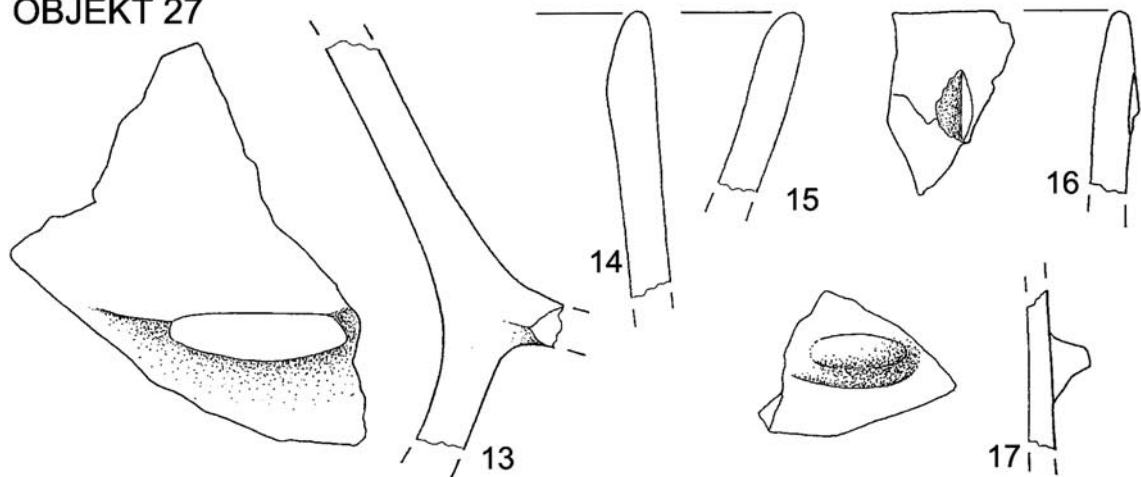

Obr. 23. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 22 a 23

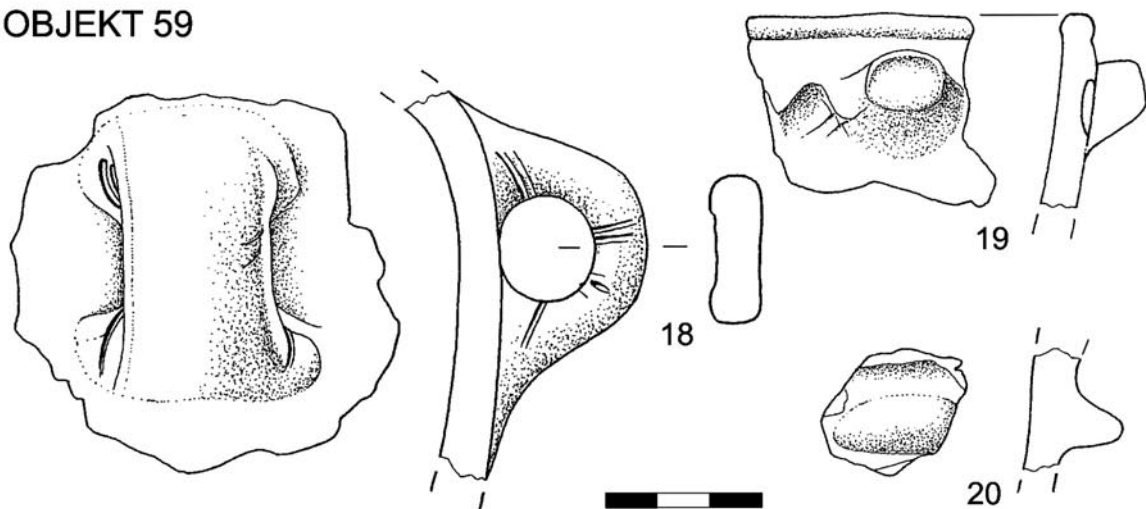
OBJEKT 26

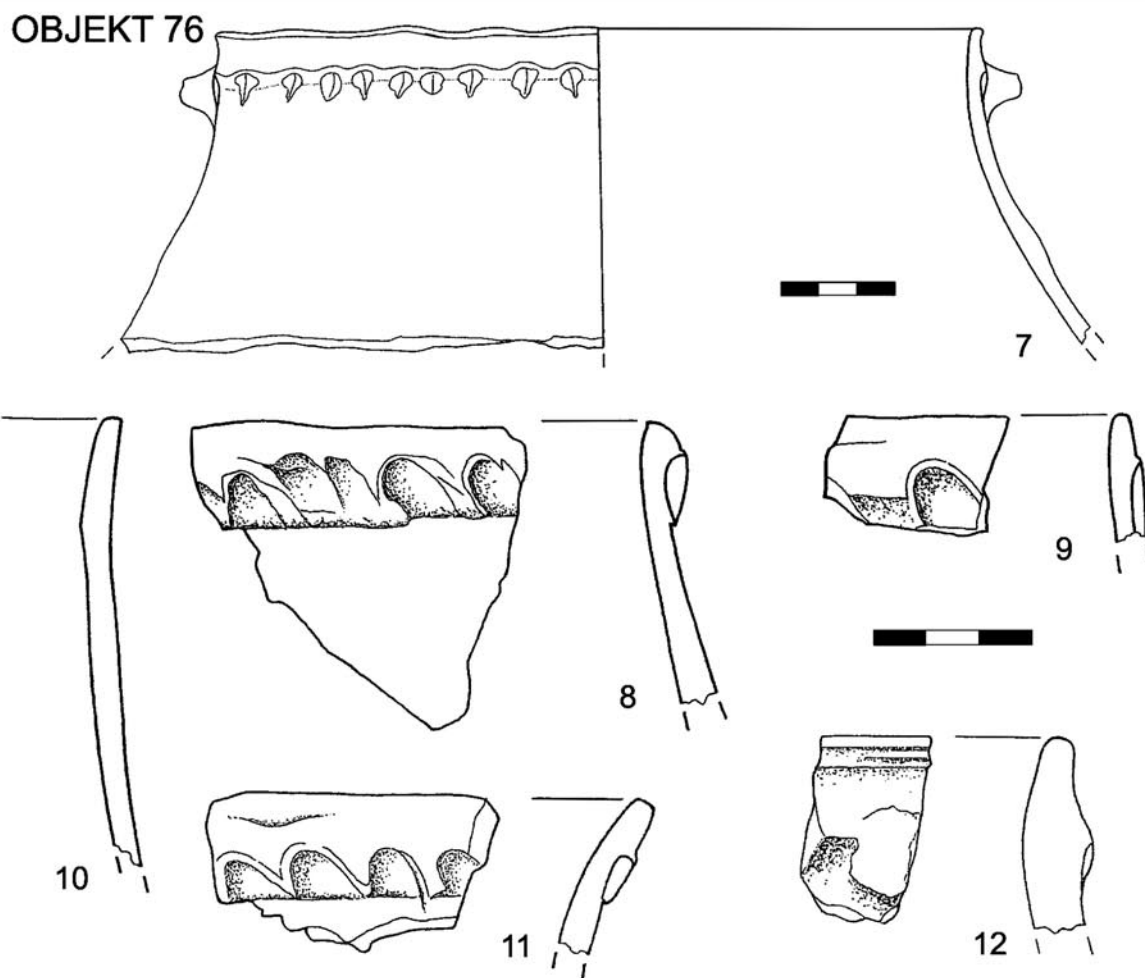
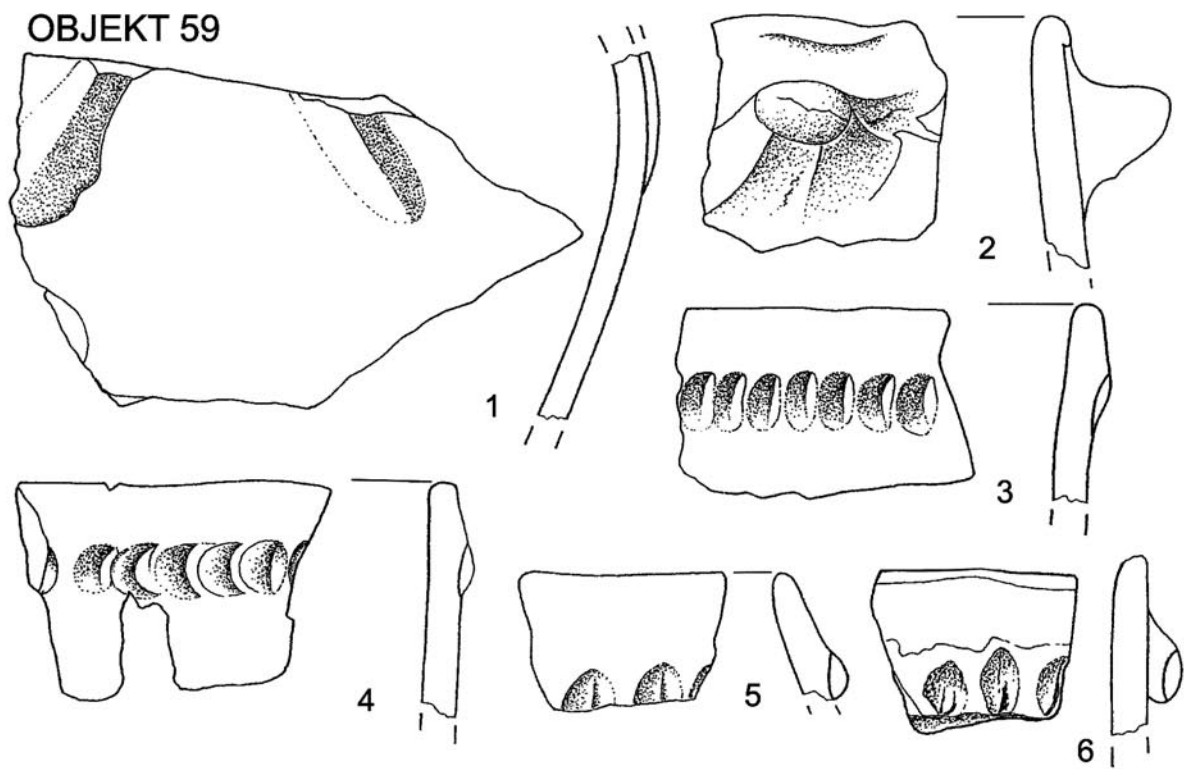
OBJEKT 27

OBJEKT 59

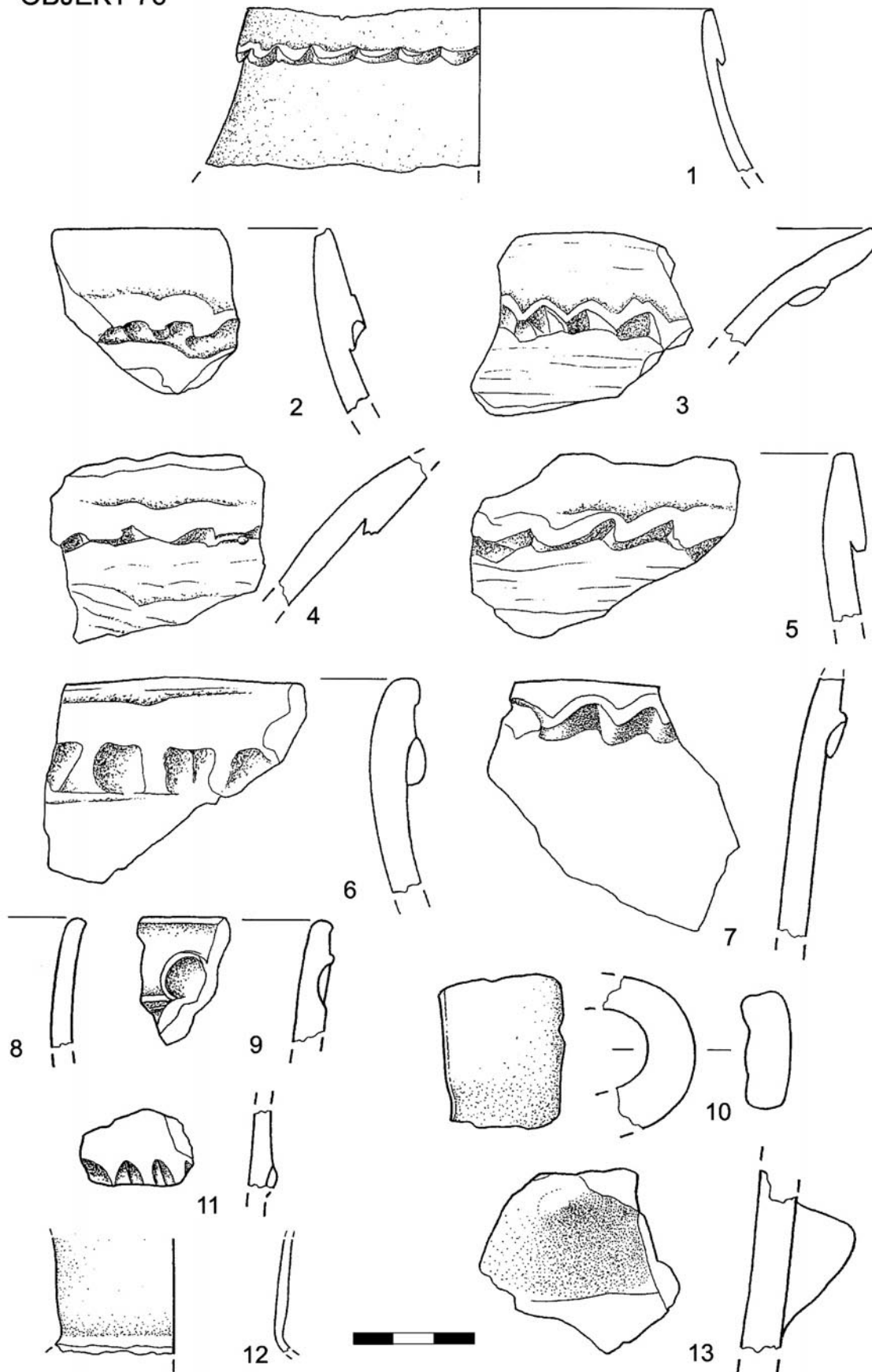

Obr. 24. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresební dokumentace nálezů z objektů 26, 27 a 59

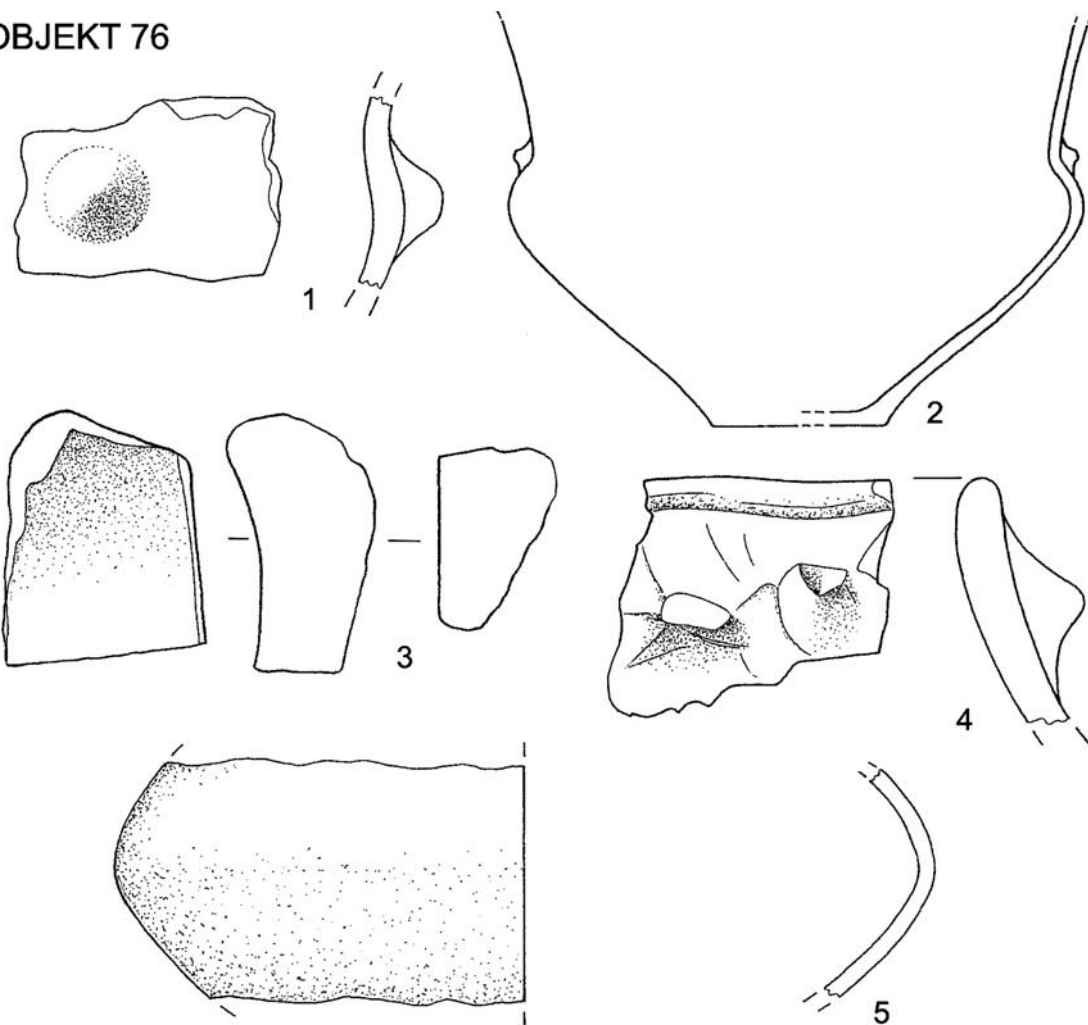
Obr. 25. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresbná dokumentace nálezů z objektů 59 a 76

OBJEKT 76

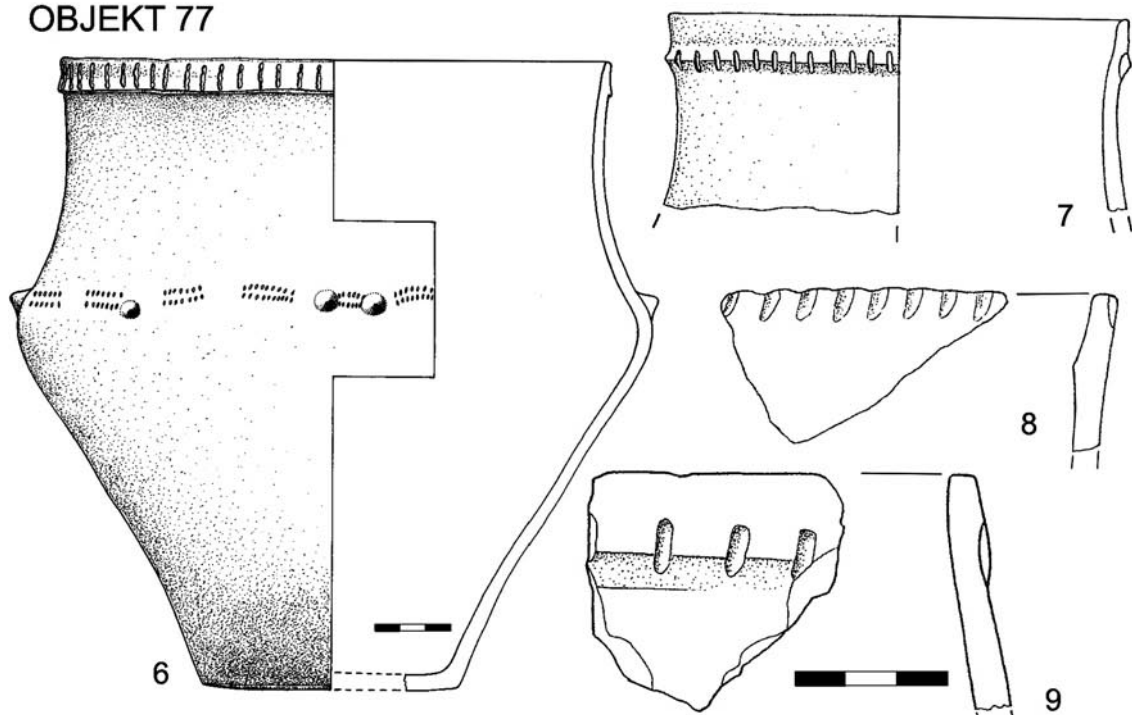

Obr. 26. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 76

OBJEKT 76

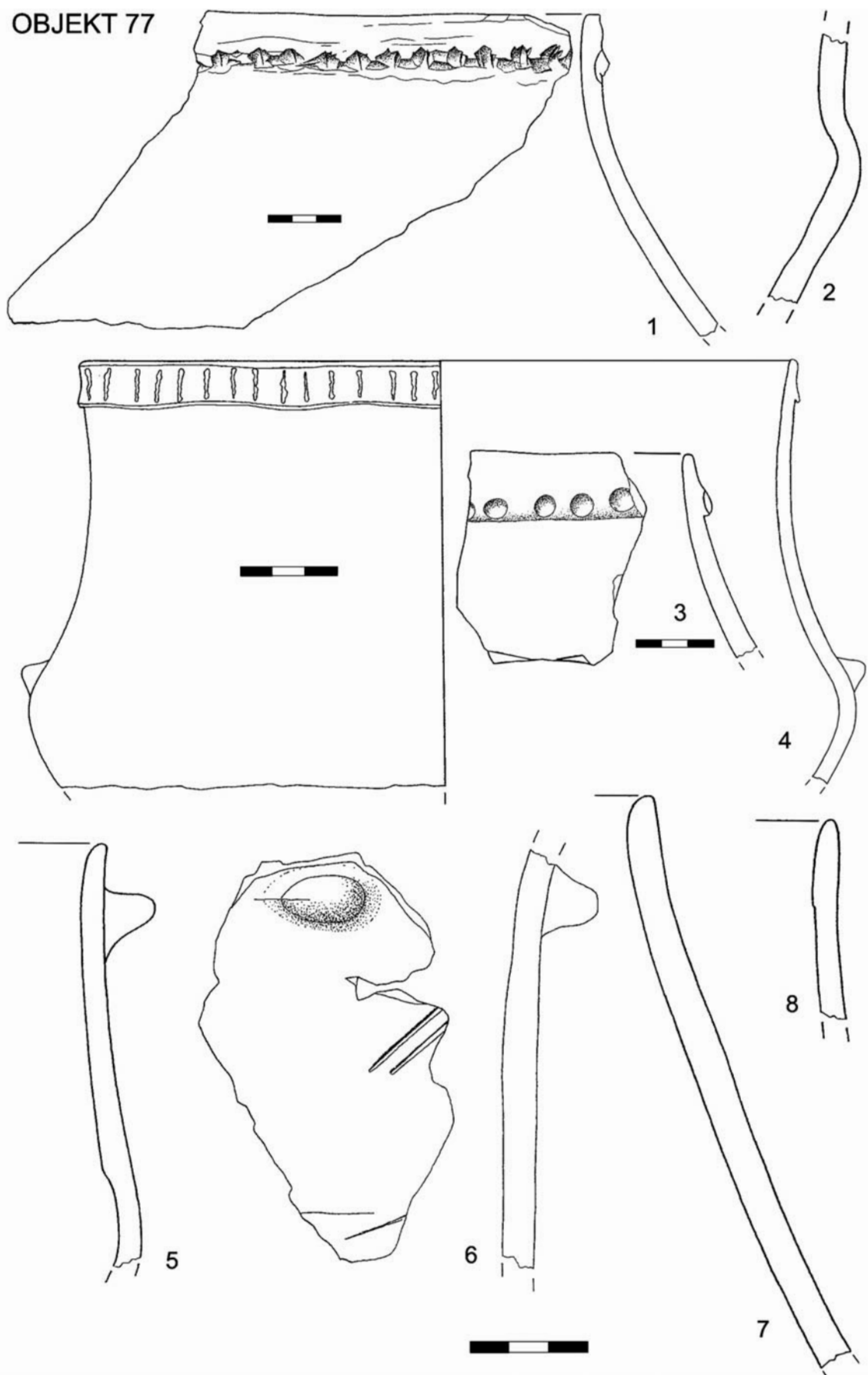

OBJEKT 77

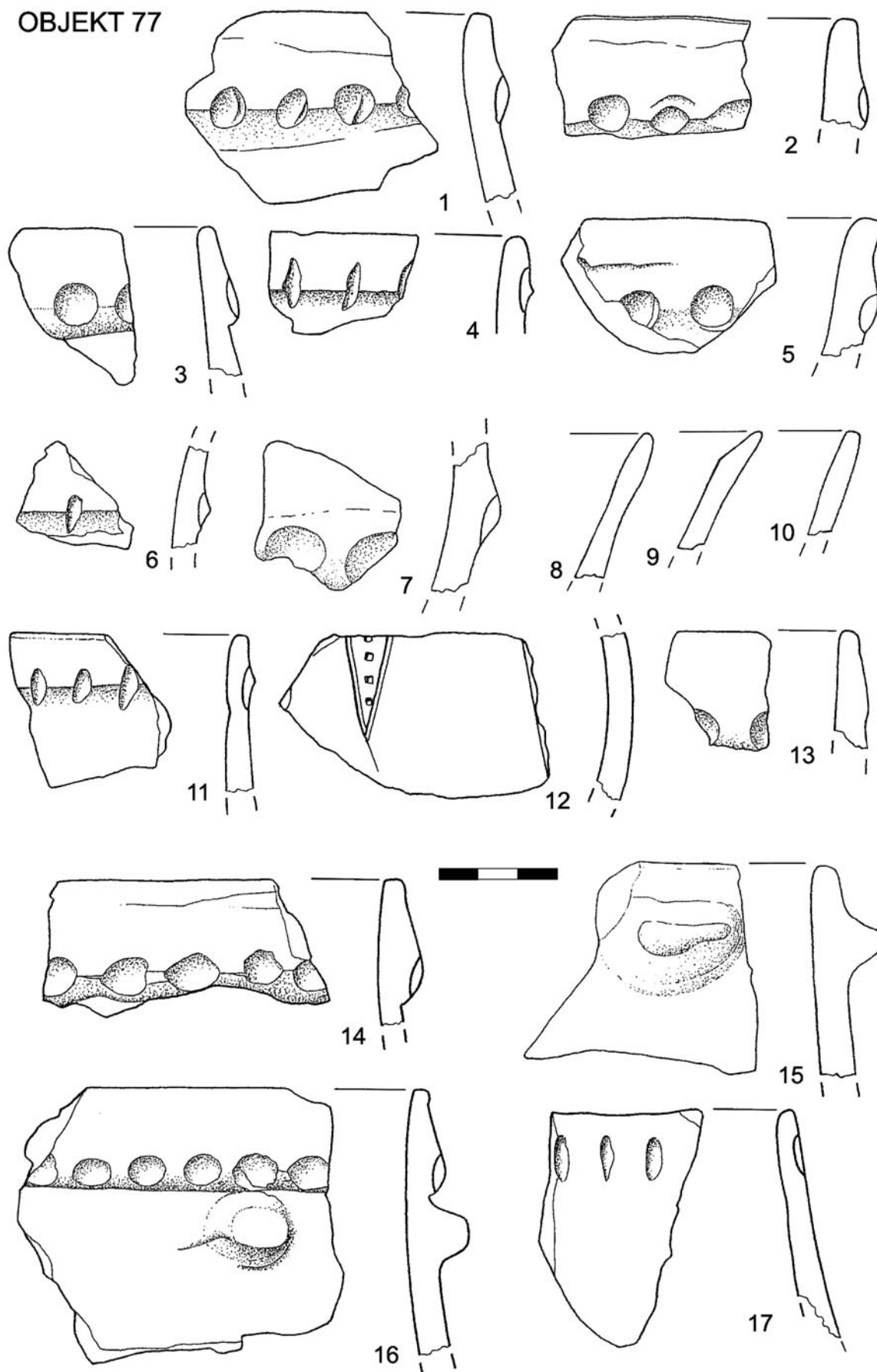
Obr. 27. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 76 a 77

OBJEKT 77

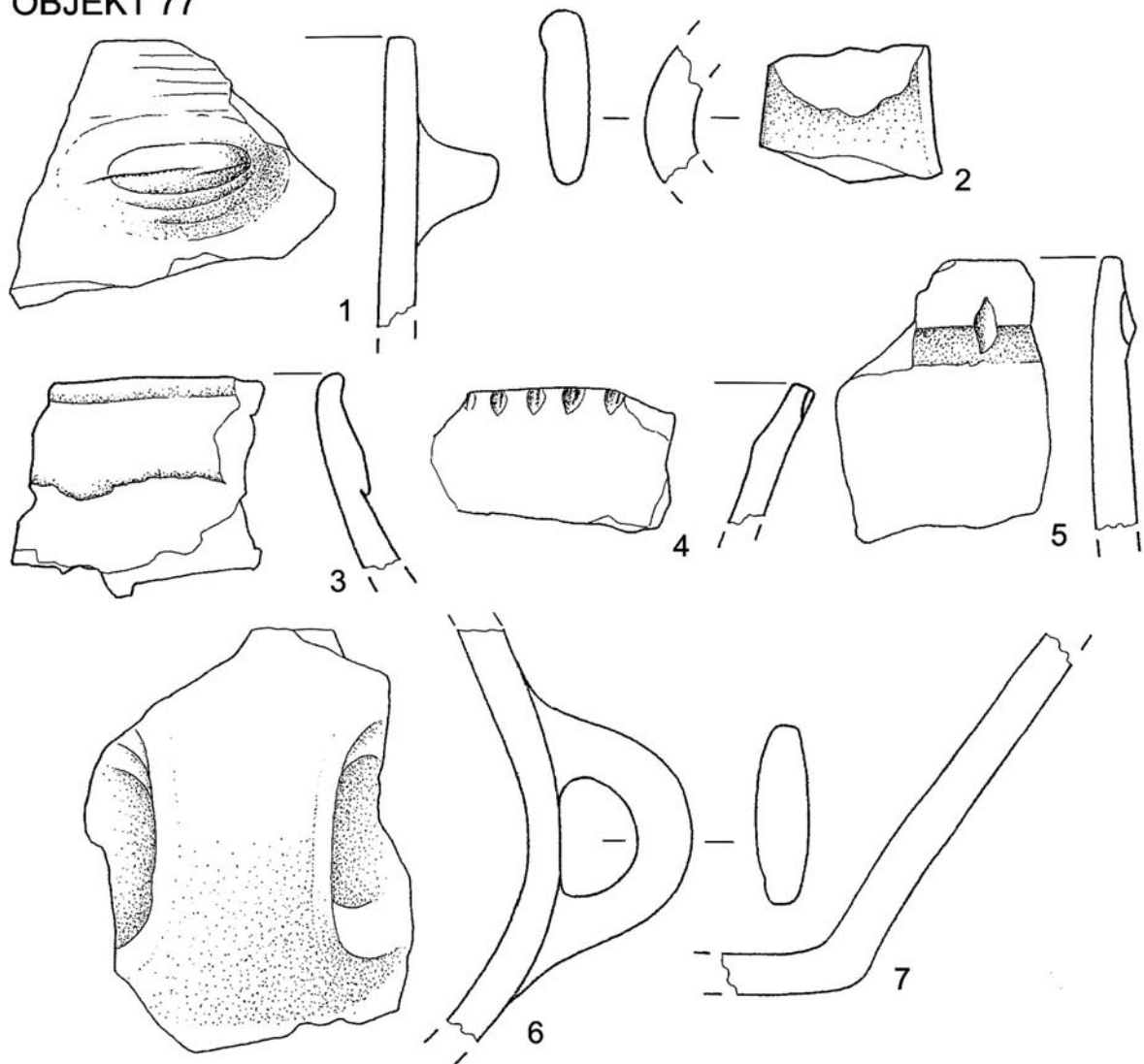
Obr. 28. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 77

OBJEKT 77

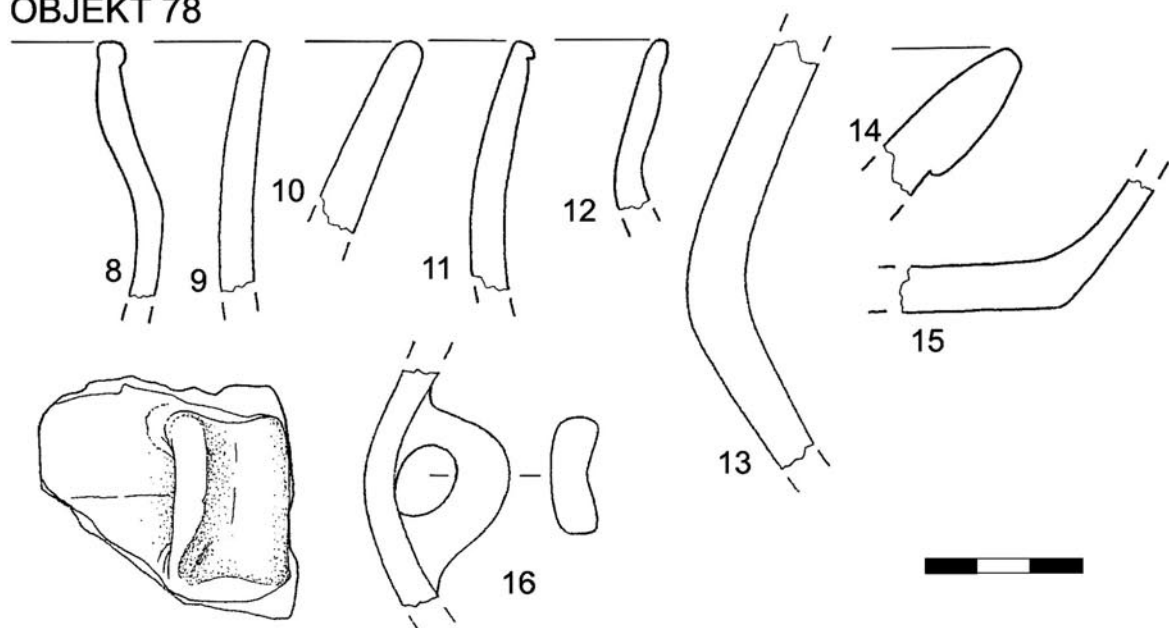

Obr. 29. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 77

OBJEKT 77

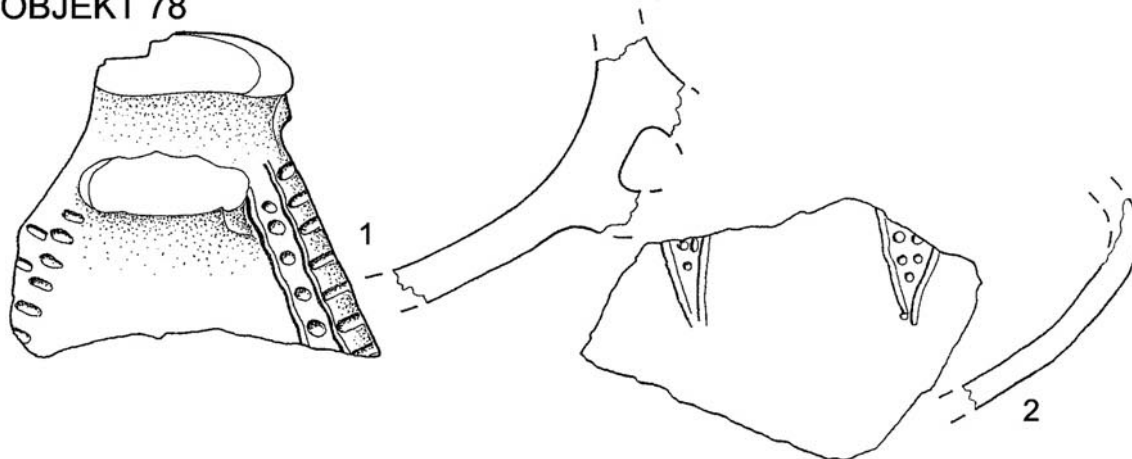

OBJEKT 78

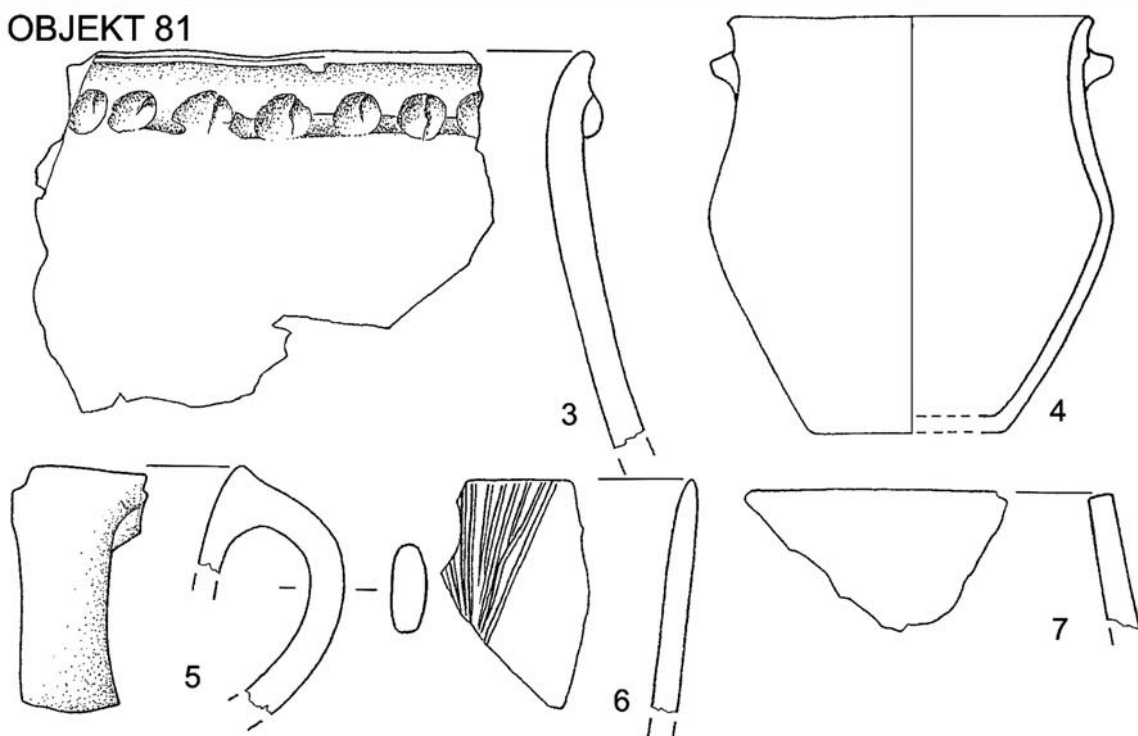

Obr. 30. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 77 a 78

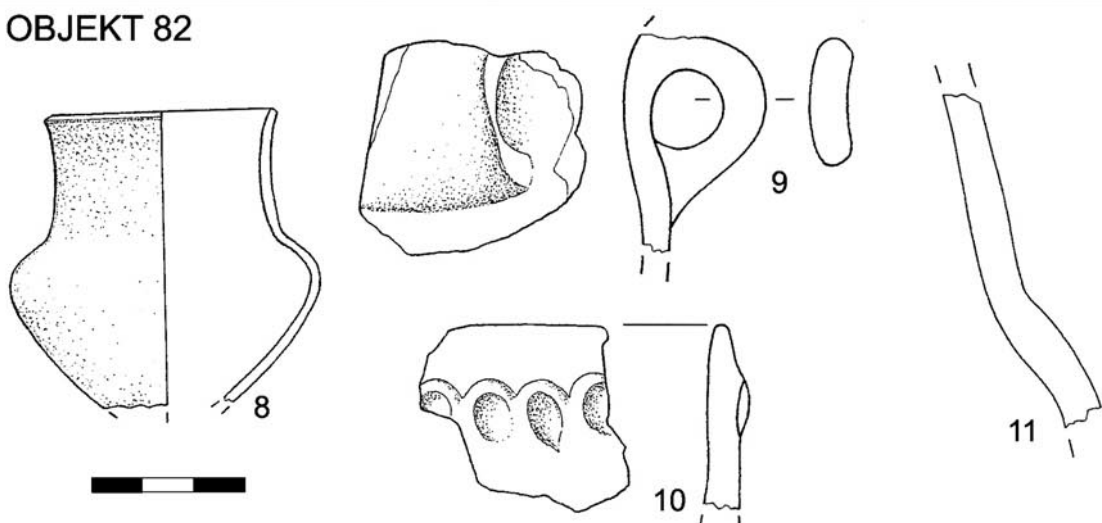
OBJEKT 78

OBJEKT 81

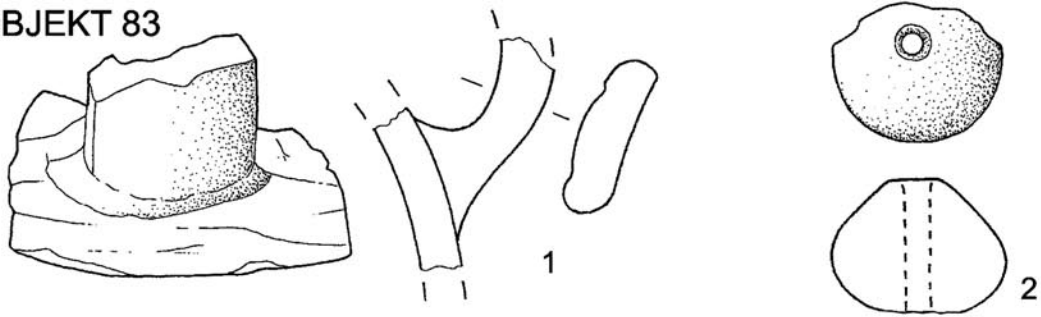

OBJEKT 82

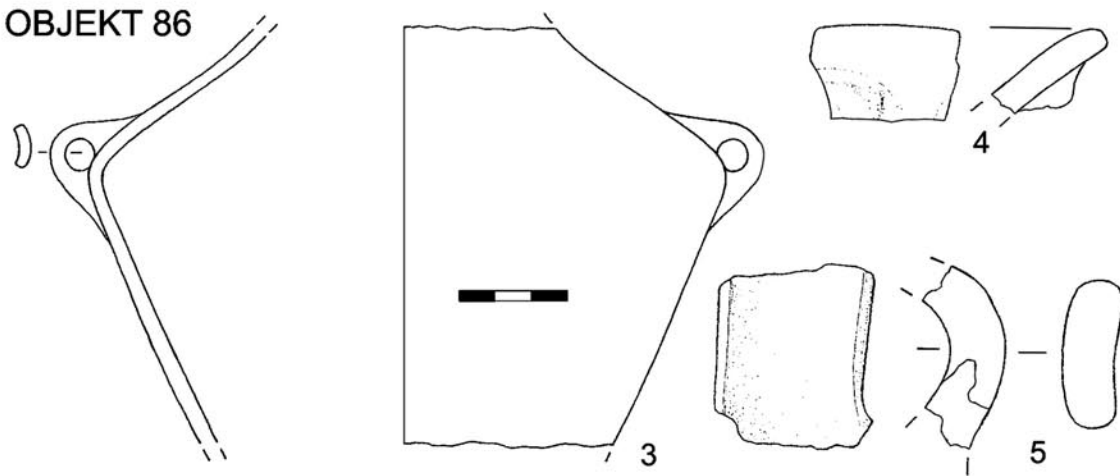

Obr. 31. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 78, 81 a 82

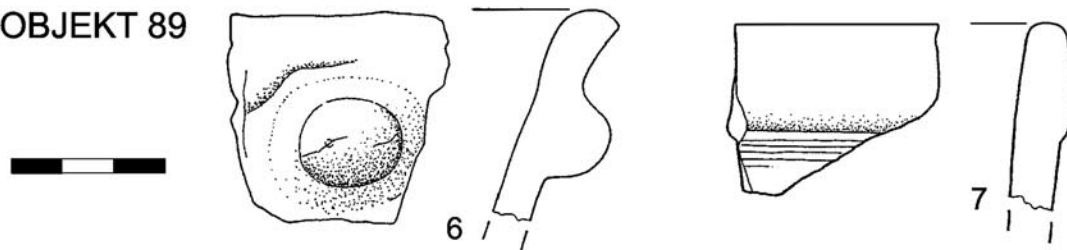
OBJEKT 83

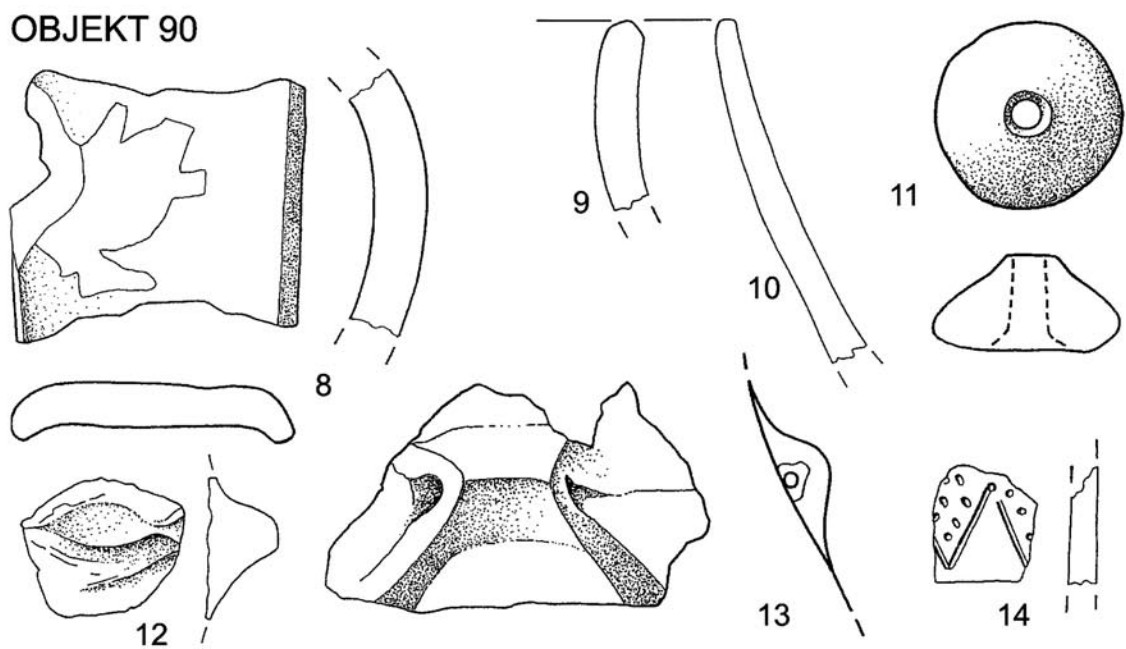
OBJEKT 86

OBJEKT 89

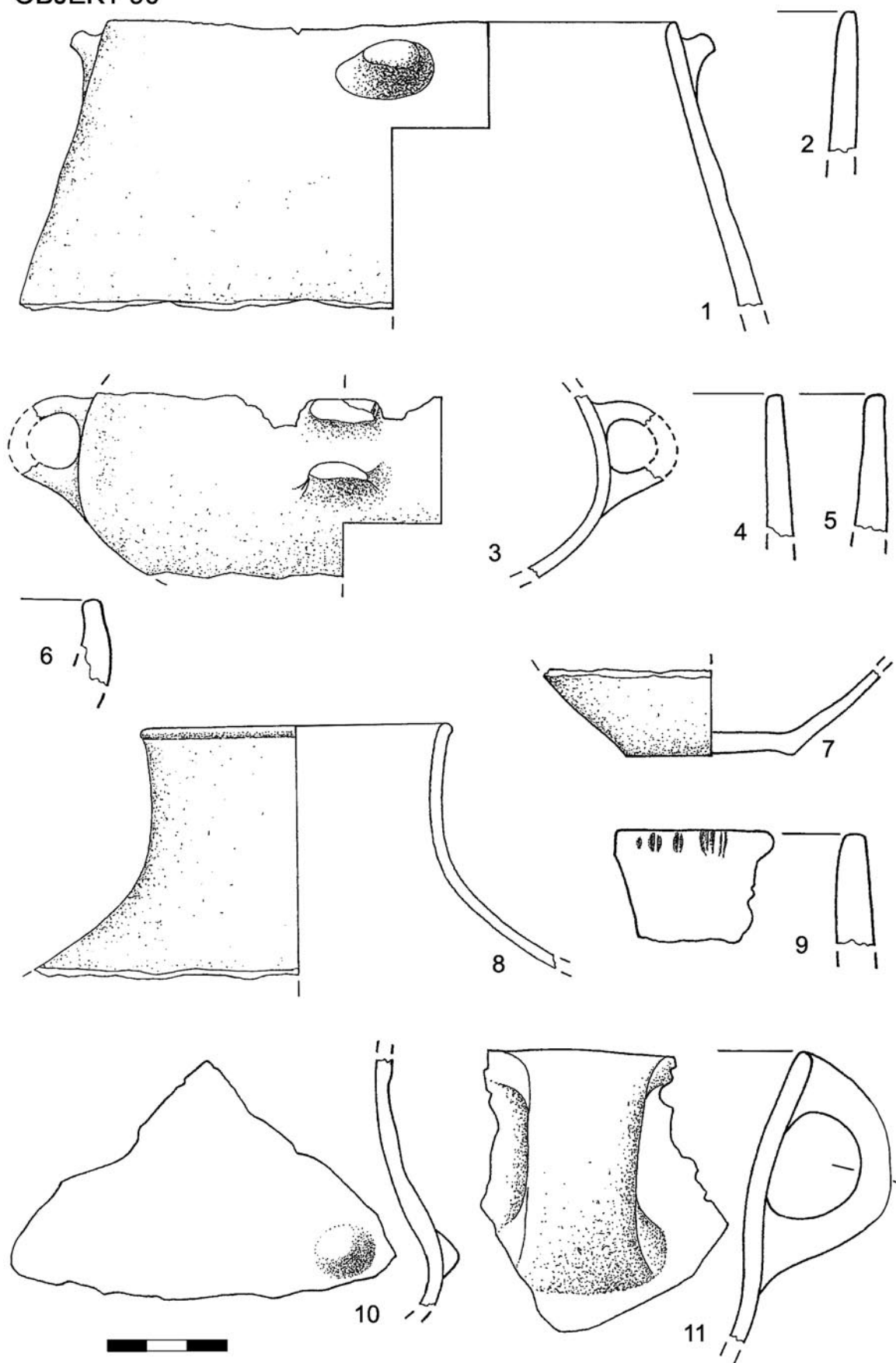

OBJEKT 90

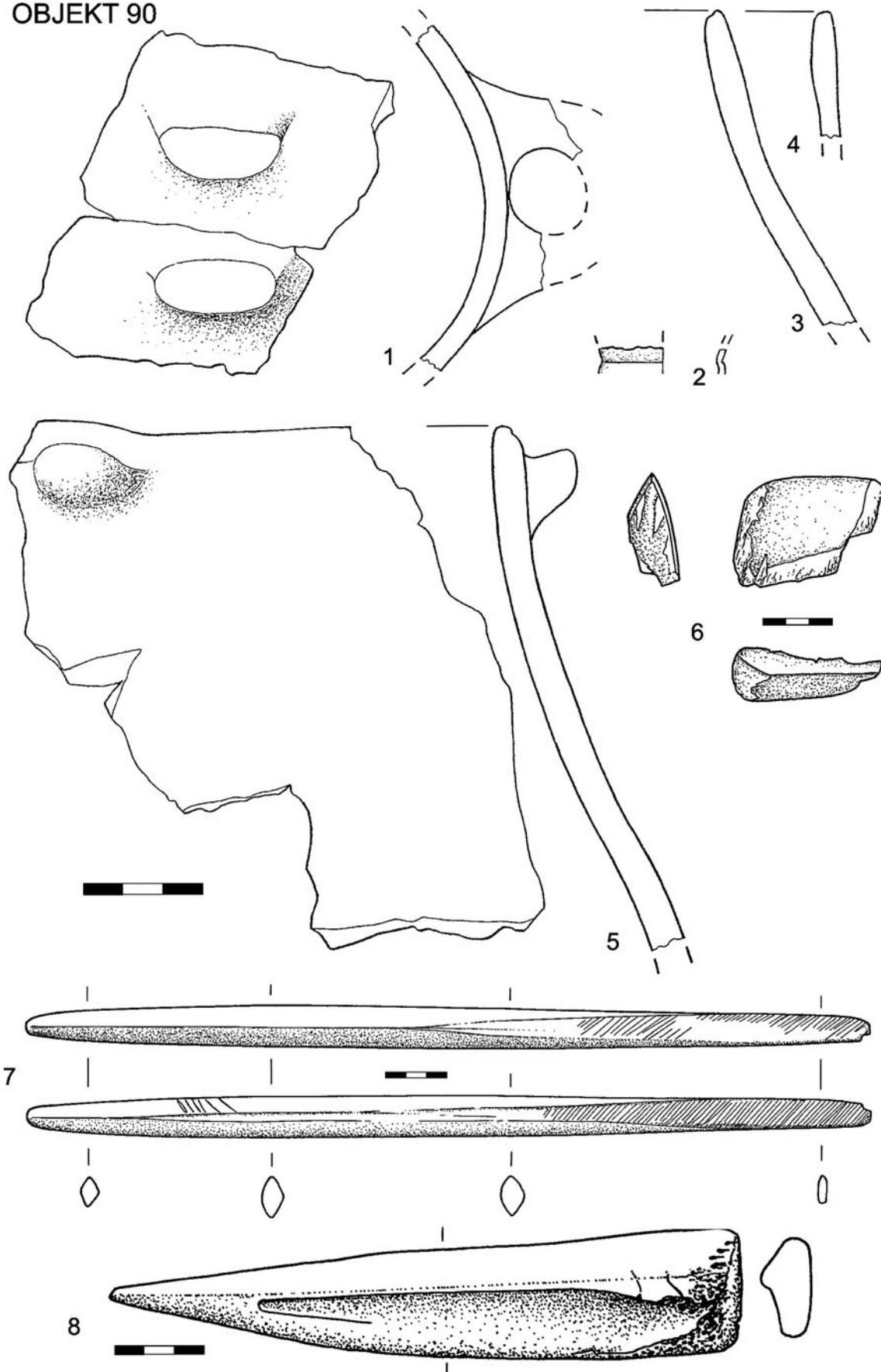
Obr. 32. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 83, 86, 89 a 90

OBJEKT 90

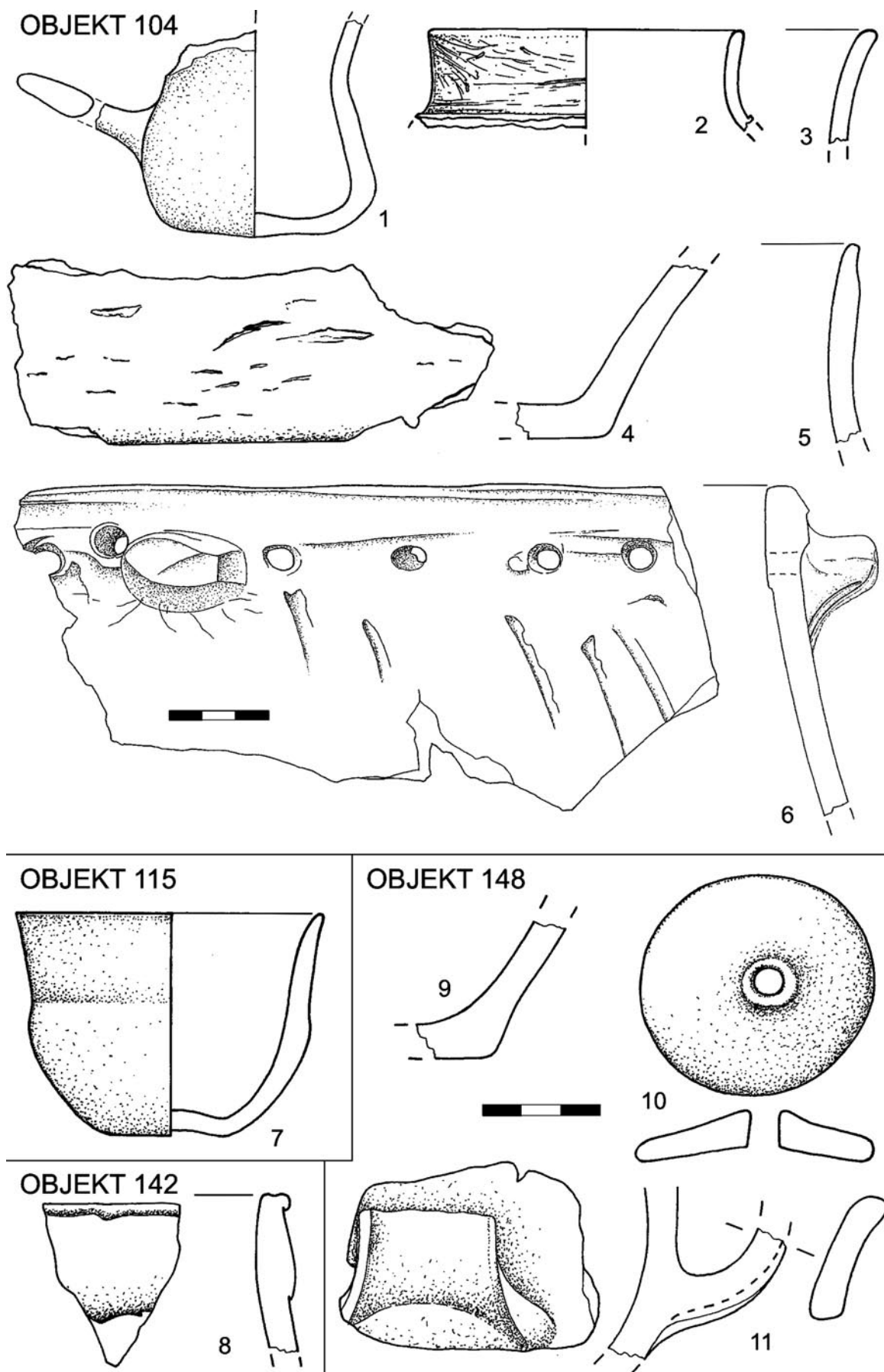

Obr. 33. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 90

OBJEKT 90

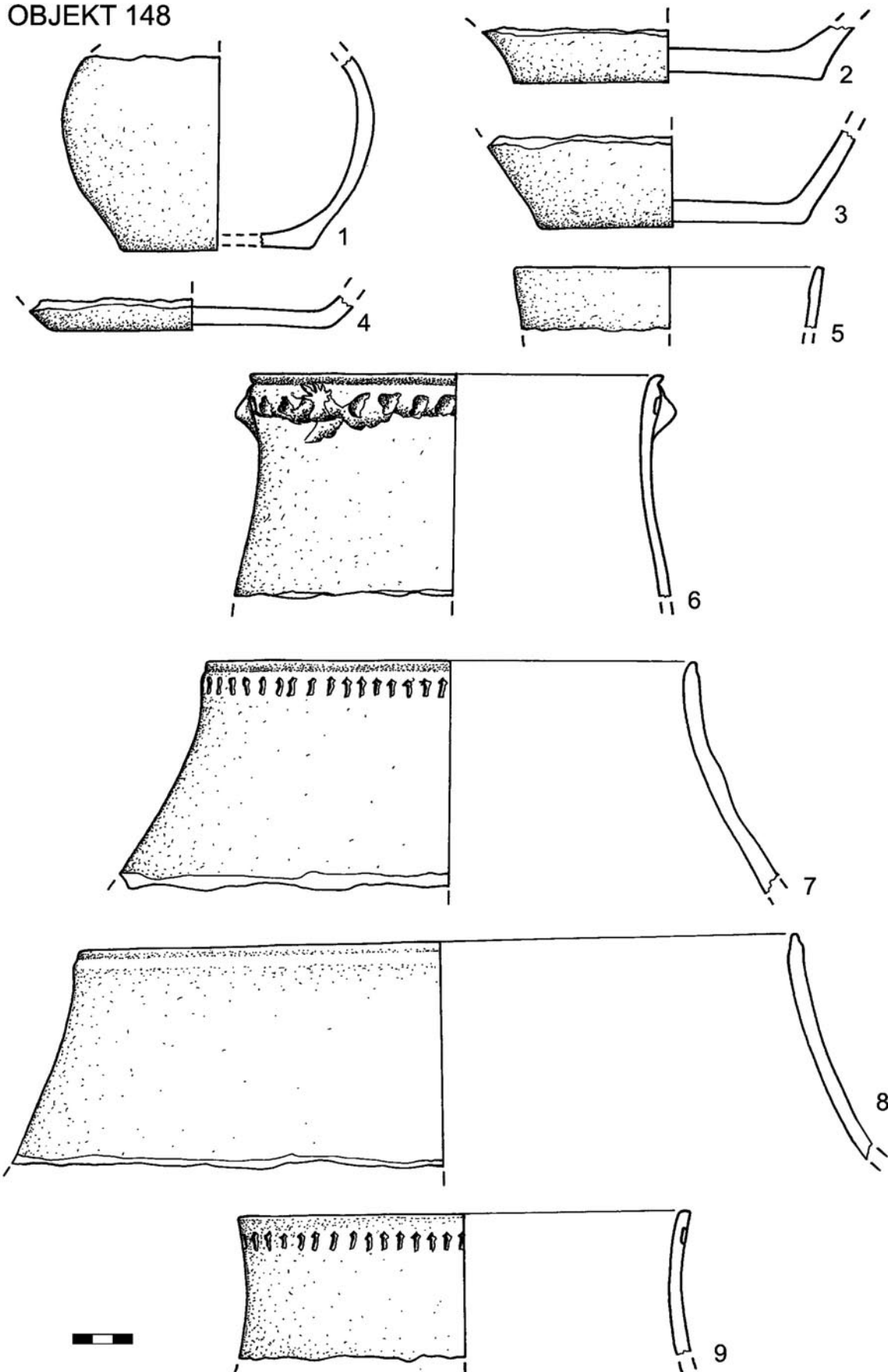

Obr. 34. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 90

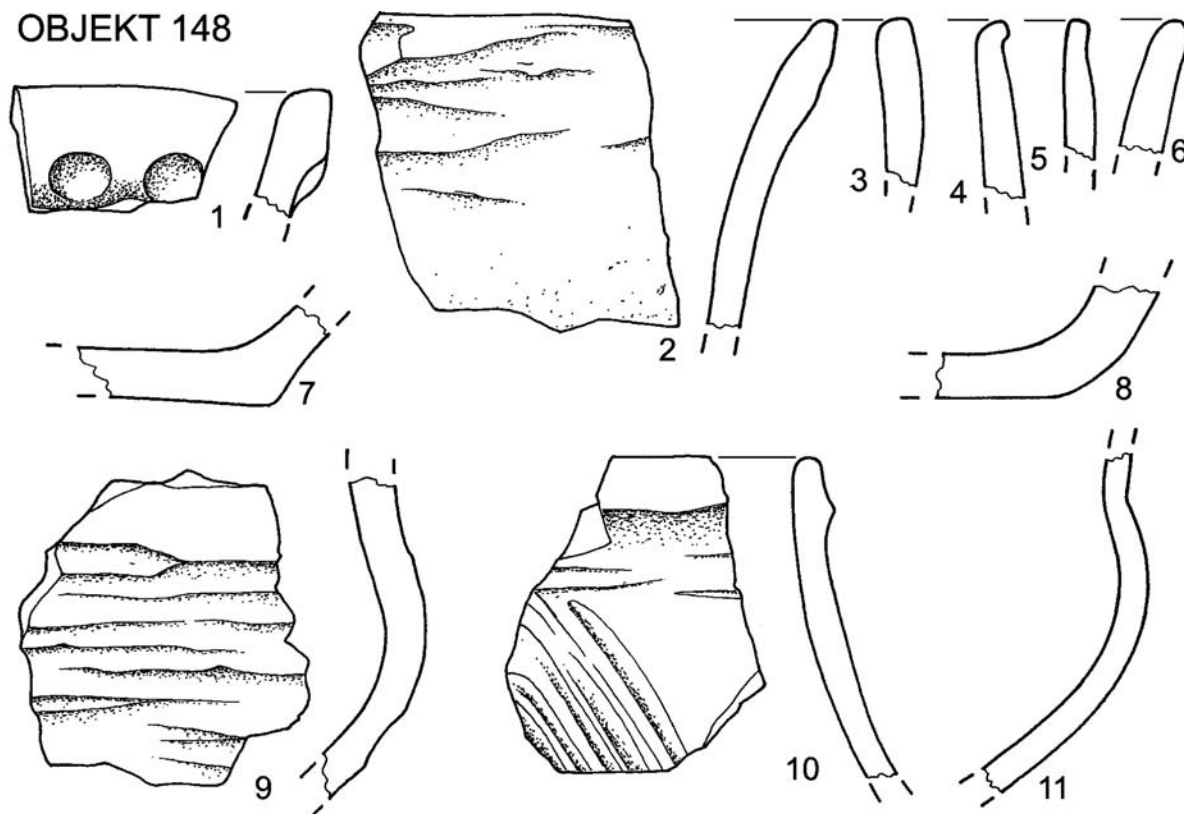
Obr. 35. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 104, 115, 142 a 148

OBJEKT 148

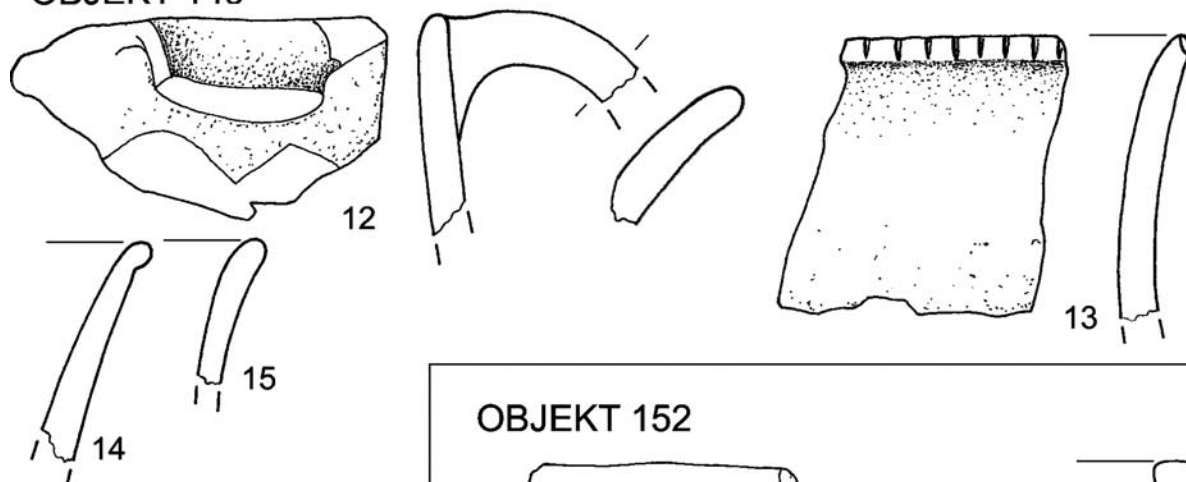

Obr. 36. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 148

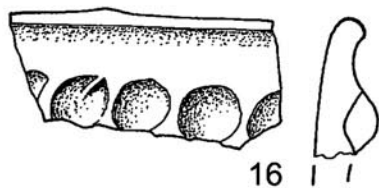
OBJEKT 148

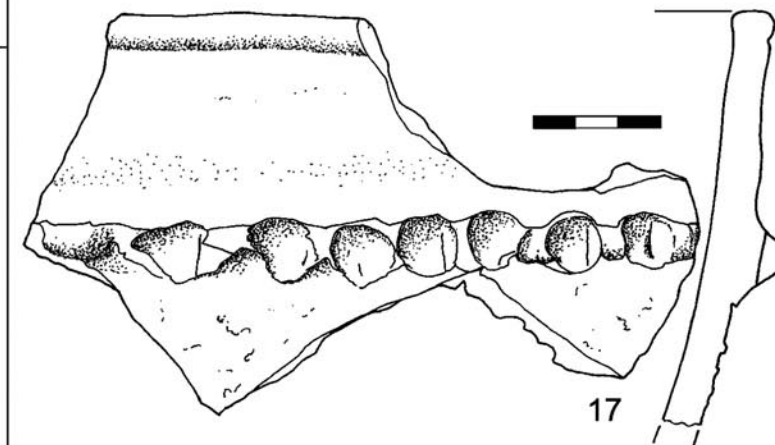
OBJEKT 149

OBJEKT 150

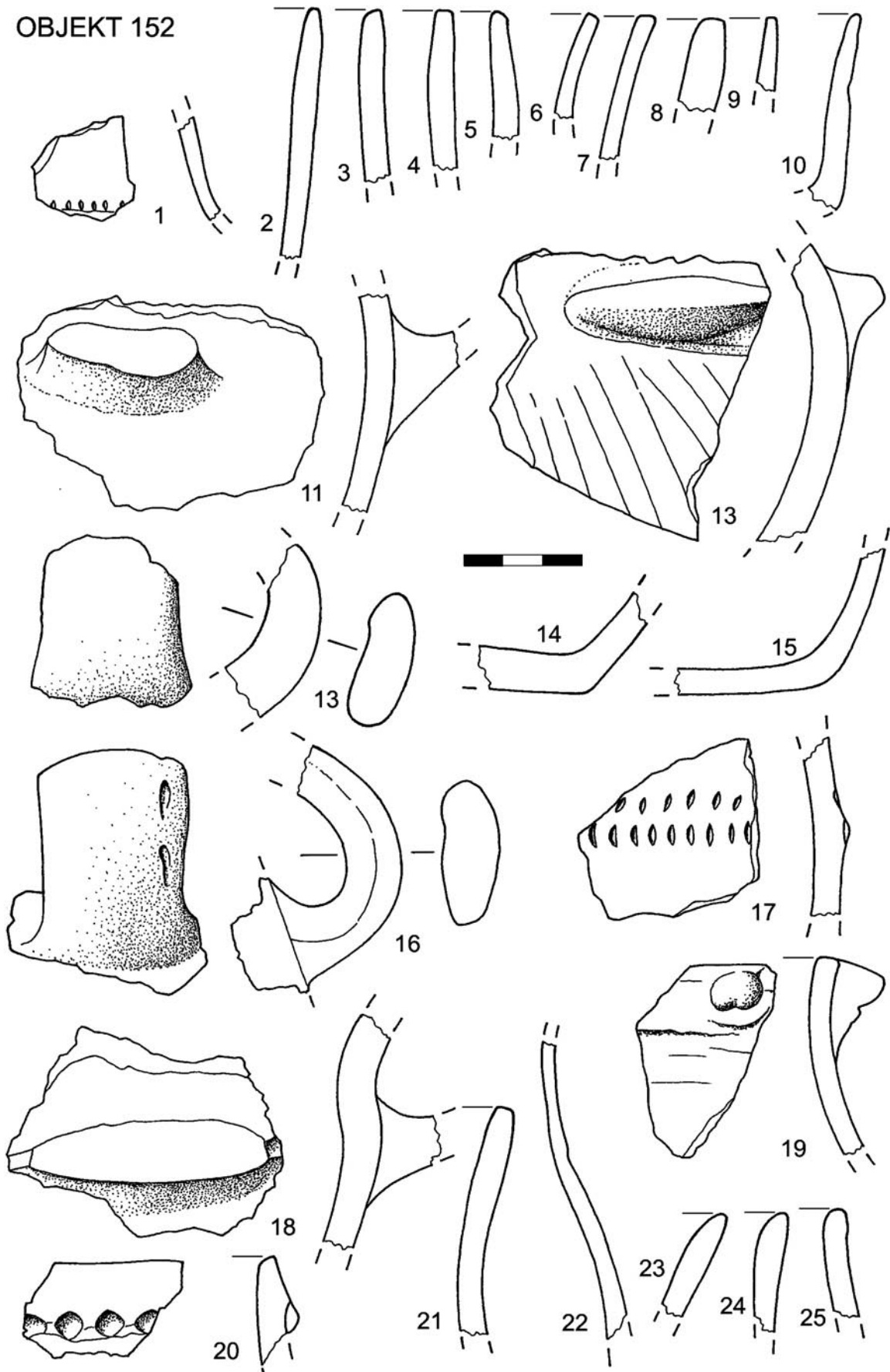

OBJEKT 152

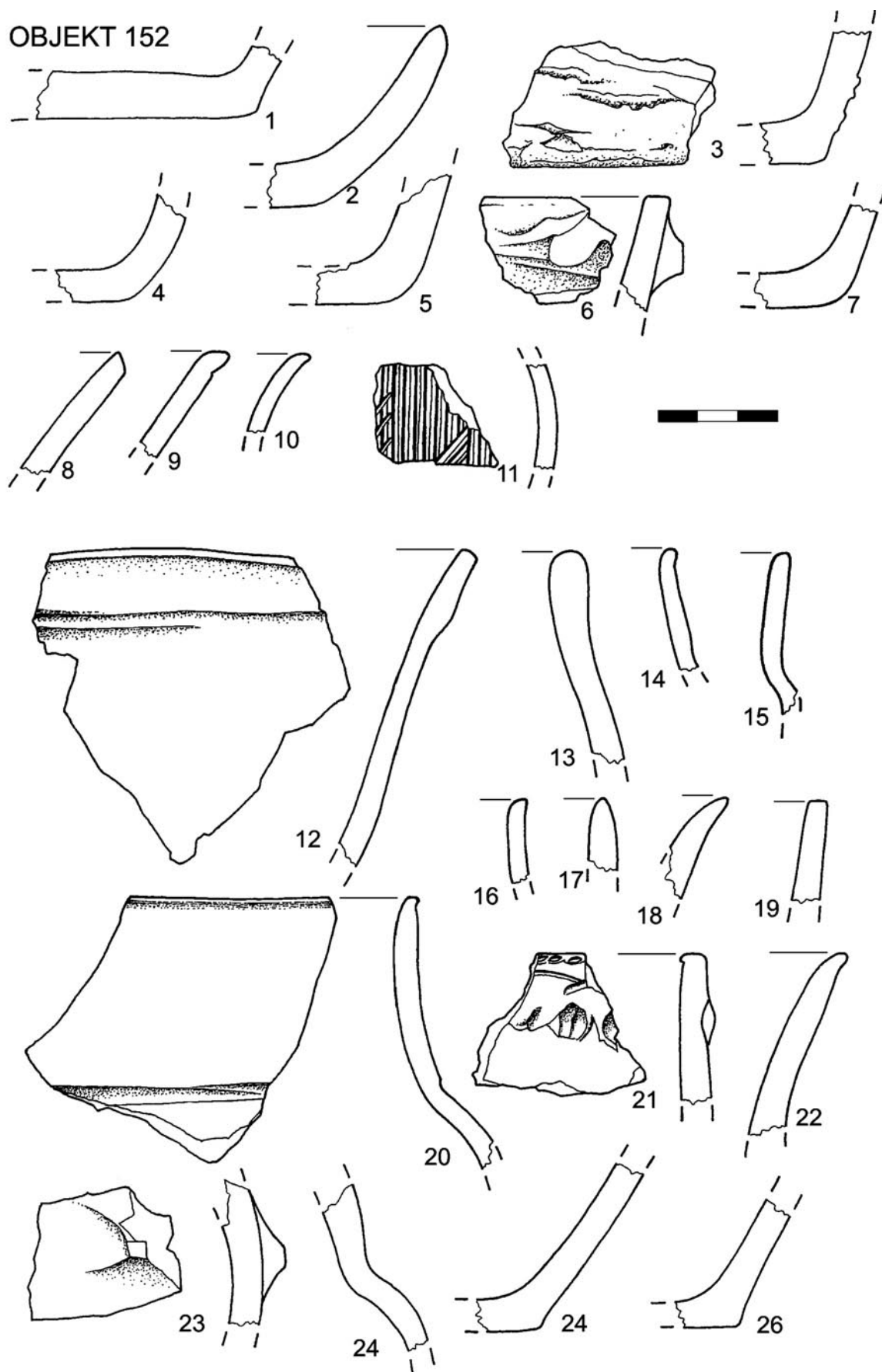

Obr. 37. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 148, 149, 150 a 152

OBJEKT 152

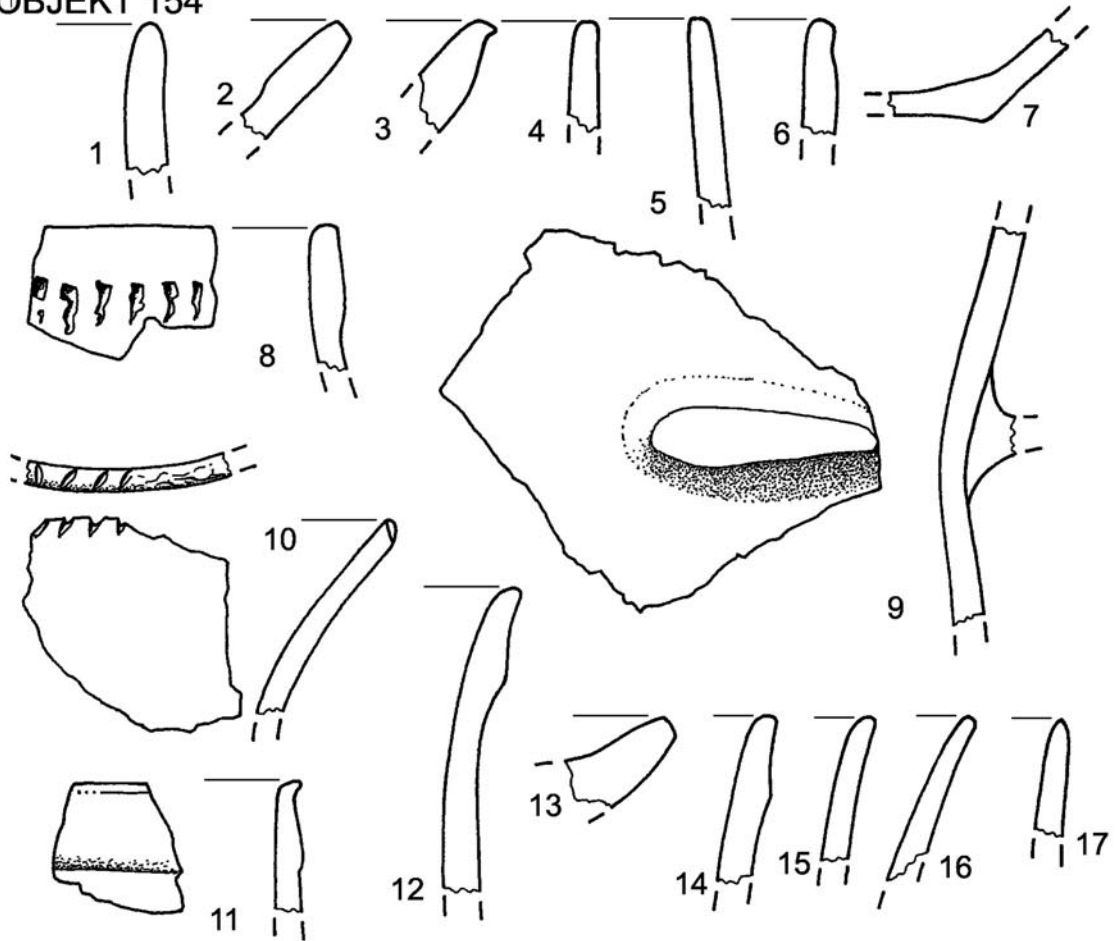

Obr. 38. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 152

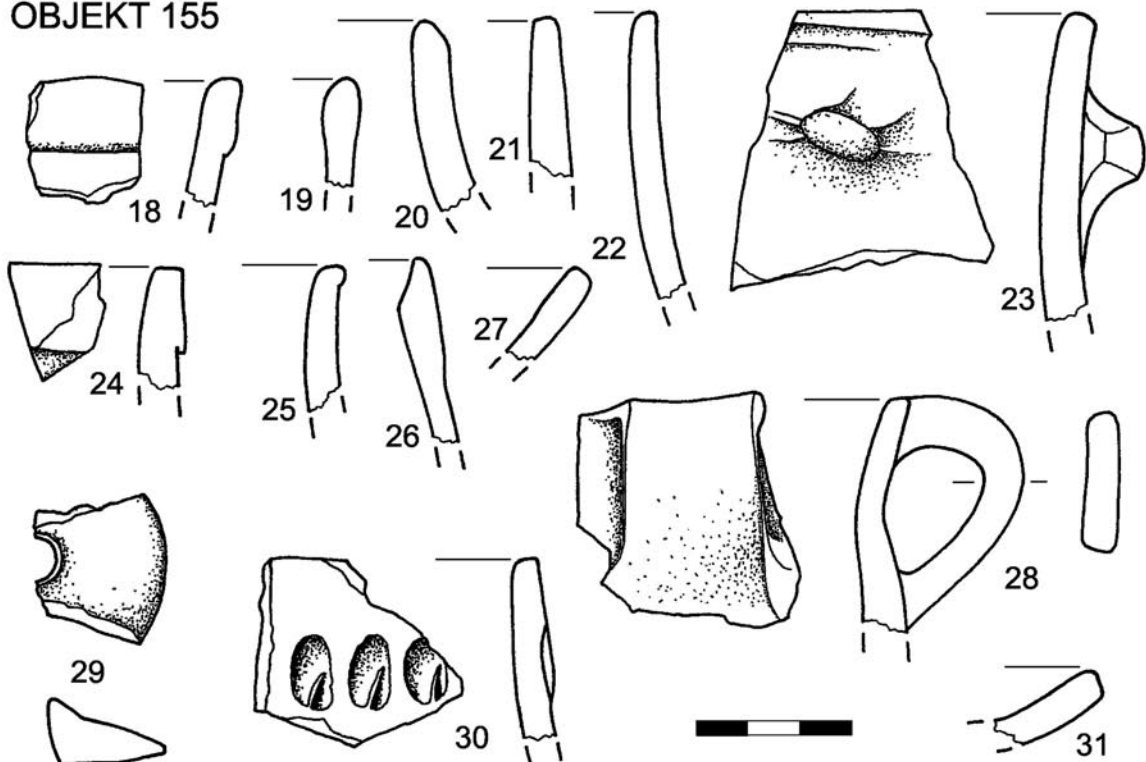

Obr. 39. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektu 152

OBJEKT 154

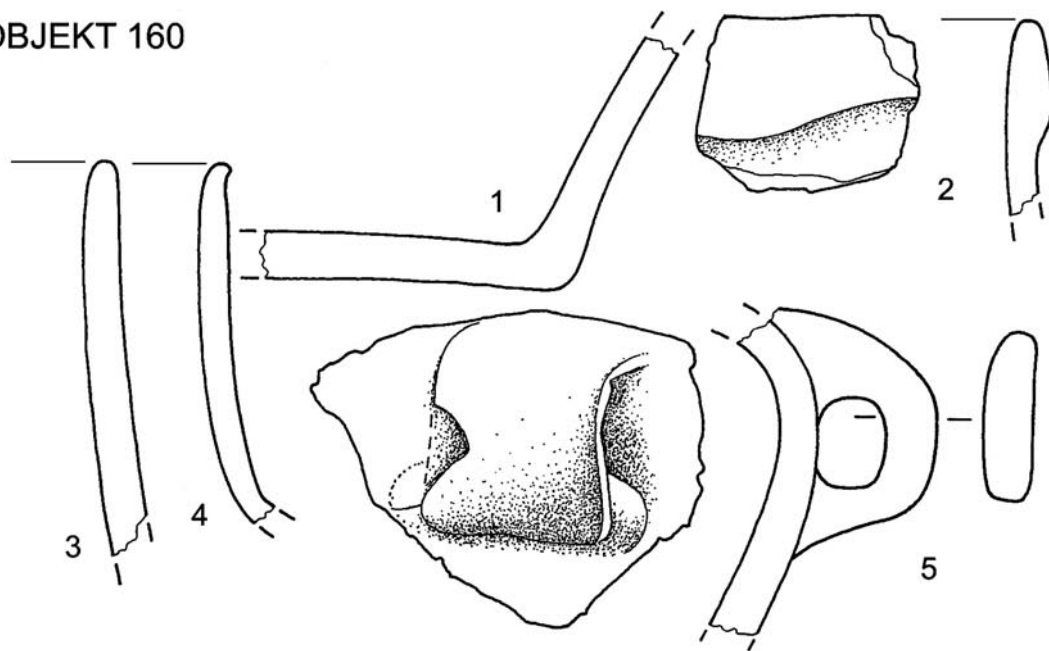

OBJEKT 155

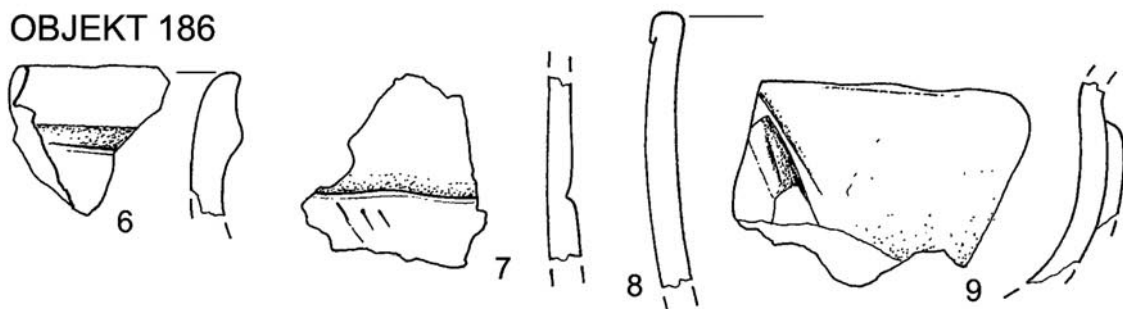

Obr. 40. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 154 a 155

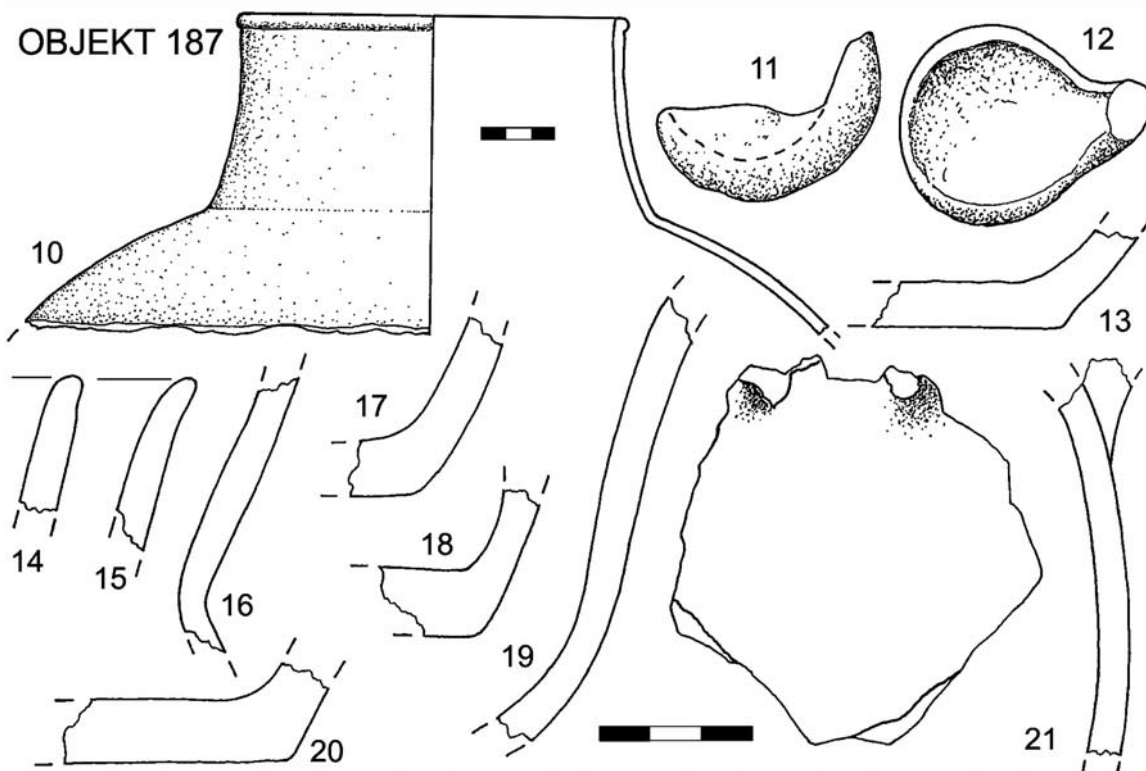
OBJEKT 160

OBJEKT 186

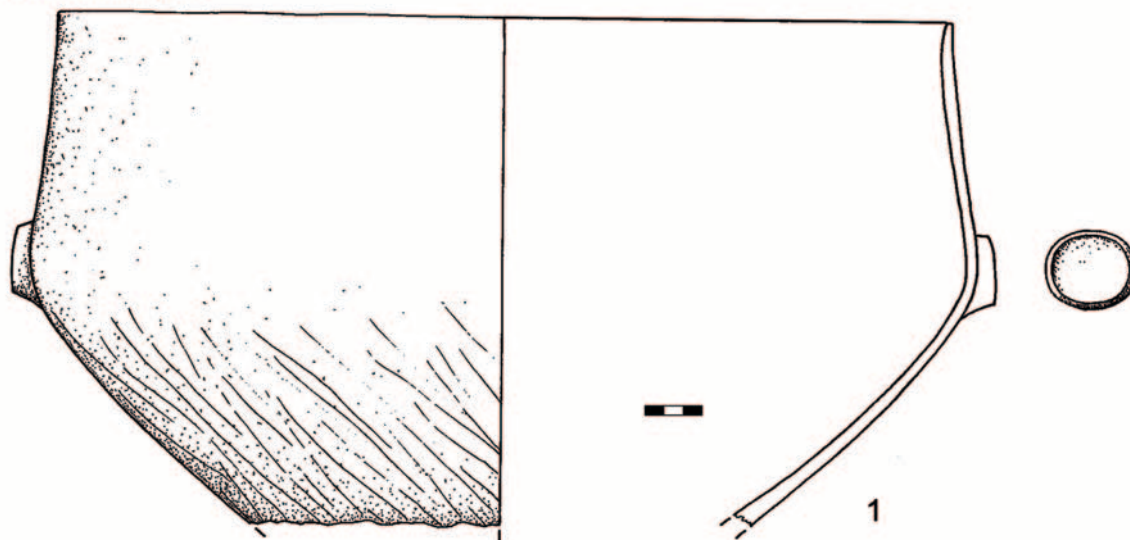

OBJEKT 187

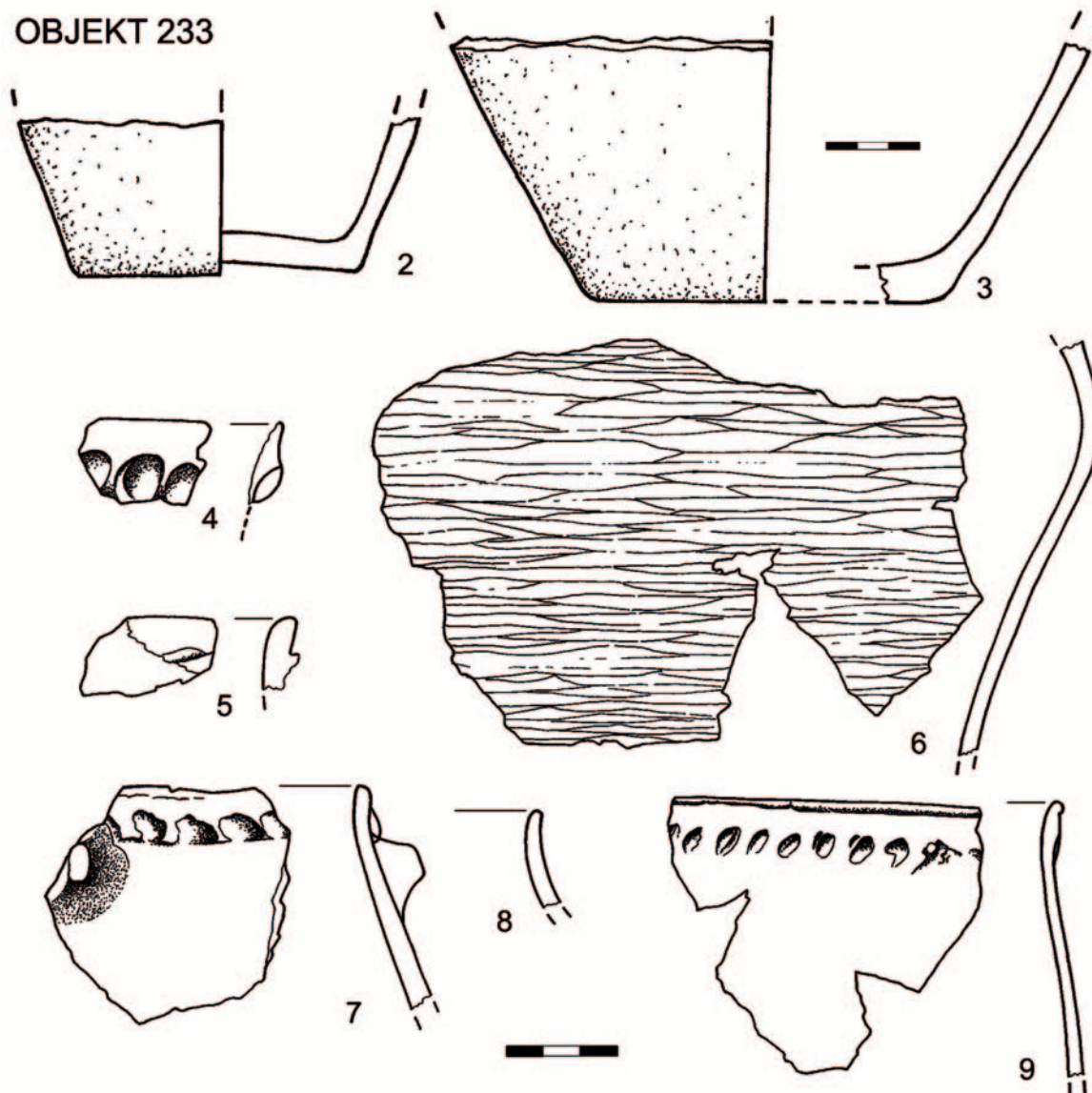

Obr. 41. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 160, 186 a 187

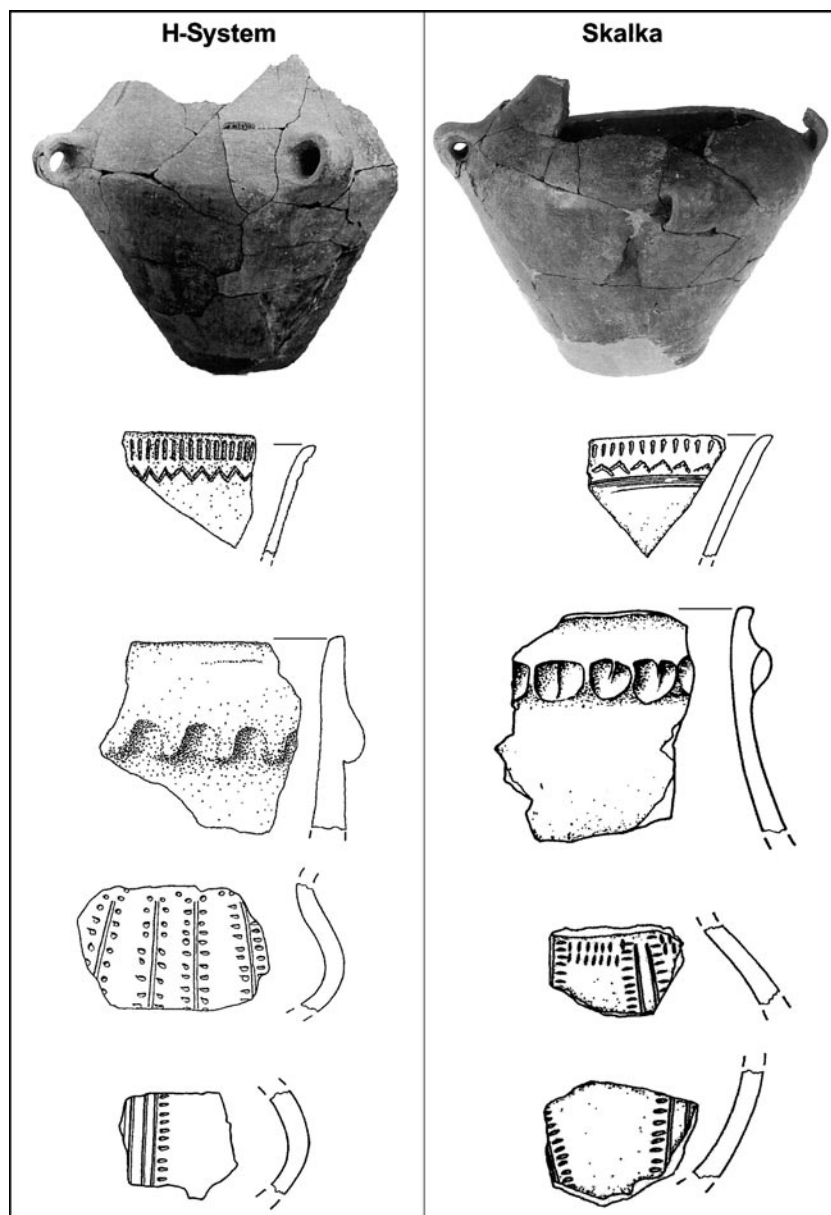
OBJEKT 192

OBJEKT 233

Obr. 42. Velké Přílepy, okr. Praha-západ. Kresebná dokumentace nálezů z objektů 192 a 233

Obr. 44. Srovnání keramiky z lokalit „H-System“ a „Skalka“